

Varjovaltio? –
Tuomari Giovanni Falconen näkemyksiä Cosa Nostrasta
1960–1990-luvuilla

Kuismapekka Loiske
Pro gradu –tutkielma
Yleinen historia
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
TURUN YLIOPISTO
15.12.2016

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos /

Humanistinen tiedekunta

LOISKE, KUISMAPEKKA: Varjovaltio? – Tuomari Giovanni Falconen näkemyksiä Cosa Nostrasta 1960–1990-luvuilla

Pro gradu –tutkielma, 82 sivua

Yleinen historia

15.12.2016

Tämä tutkimus keskittyy tarkastelemaan tuomari Giovanni Falconen näkemyksiä Cosa Nostrasta ja sen lieveilmiöistä 1960-luvulta 1990-luvulle. Tutkimukseni ensimmäisessä osassa selvitetään, miten Falcone arvioi Italian valtion *antimafia*-toimintaa Sisiliassa, ja miten hän käsitteli Cosa Nostran valtiovastaisuutta? Tutkimukseni toinen osa keskittyy käsittelemään, miksi Cosa Nostralla oli Falconen mielestä niin paljon valtaa sekä paikallisella, valtiollisella että kansainvälisellä tasolla? Edellä mainitut asiat liittyvät vahvasti järjestön liiketoiminnallisiin motiiveihin, minkä vuoksi myös ne tulevat analysoiduiksi tutkimukseni käsittelyluvuissa.

Alkuperäislähteenä käytän Marcelle Padovanin ja Giovanni Falconen yhdessä kirjoittamaa ”*Cose di Cosa Nostra*” -kirjaa, joka havainnollistaa valtion edustajan suhtautumista rikollisjärjestöön.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että 1960-luvulta 1990-luvun alkuun Cosa Nostran valtiovastaisuus oli ylimmillään. Järjestön oli onnistunut soluttautua Falconen mukaan kiinteäksi osaksi sisilialaista yhteiskuntaa. Heikko hallinto ei pystynyt vastaamaan köyhän etelän tarpeisiin, minkä vuoksi mafiosot alkoivat täyttää valtatyhjiötä ja pyrkivät säilyttämään heikon valtion. Järjestö muokkasi vuosikymmenten saatossa liiketoimintaansa entistä tuottavammaksi ja näkymättömämmäksi. Falcone pyrki kehittämään valtion mafianvastaista toimintaa eteenpäin sitä kohdanneista moninaisista haasteista huolimatta. Hän halusi edistää mafiaa koskeneiden lakien soveltamista, tehostaa ja yksinkertaistaa lainsäädäntöprosessia ja oikeusjärjestelmän rakennetta ja lisätä kansainvälistä mafianvastaista yhteistyötä.

Asiasanat: Cosa Nostra, mafia, Italia, Sisilia, järjestäytynyt rikollisuus ja rahanpesu

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Giovanni Falcone, Cosa Nostra ja Italian valtio	1
1.2 Aikaisempi tutkimus	5
1.3 Tutkimuskysymykset ja metodi	6
1.4 Alkuperäislähteet	7
1.5 Terminologia	10
2. Italian valtion ja Falconen <i>antimafia</i>-työ sekä Cosa Nostran vastaus valtion toimiin	12
2.1 Mafian tutkiminen Falconen ja muiden viranomaisten näkökulmasta	12
2.2 Cosa Nostra vastustaa valtiota ja Falconea	29
3. Falconen kokemat Cosa Nostran vallan ilmenemismuodot paikallisella, valtiollisella ja kansainvälisellä tasolla	41
3.1 Järjestön valta Sisiliassa	41
3.2 Cosa Nostran vaikutus Italian valtioon	54
3.3 Cosa Nostran kansainvälisten verkostojen voima	65
Lopuksi	73
Lähteet	78

1. Johdanto

1.1 Giovanni Falcone, Cosa Nostra ja Italian valtio

Giovanni Falcone oli yksi tunnetuimmista mafianvastaisista tuomareista Italiassa 1980- ja 1990-luvuilla. Hän syntyi Palermossa vuonna 1939 konservatiiviseen porvarisperheeseen, joka kunnioitti syvästi kristillisiä arvoja. Perheessä noudatettiin melko vaativaa kasvatustilfilosofiaa, jonka kautta hän oppi nopeasti kuuliaisuutta ja velvollisuudentuntoa perhettään ja valtiota kohtaan. Hän eli koko lapsuutensa ja nuoruutensa Cosa Nostran hallinnoimilla alueilla, joten järjestön kulttuuri tuli myös hänelle pian tutuksi. Kun Falconesta tuli oikeustieteen kandidaatti, hän erikoistui rikosoikeuteen ja hänet hyväksyttiin vuonna 1964 harjoittamaan tuomarin ammattia. Aluksi hän teki työtään eri puolilla Sisiliä.¹ Falcone palasi takaisin Palermoön vuonna 1978, jolloin mafiaa tutkivat virkamiehet olivat vielä pahasti alakynnessä mafianvastaisessa toiminnassaan. Cosa Nostran corleonelaiset johtajat kokivat silti valtion *antimafia*-työn² varteenotettavaksi uhaksi, joten se aloitti täysin ennennäkemättömät toimet omien etujensa turvaamiseksi. Cosa Nostra oli jo aikaisemmin murhannut muutamia toimintaansa tutkineita poliiseja, mutta nyt se siirtyi johtaviin mafiaa vastustaneisiin tutkintatuomareihin ja poliitikoihin. Seuraavien 16 vuoden aikana neljä korkeinta tutkintatuomaria³, kaksi tunnettua poliitikkoa⁴ ja yksi armeijan kenraali⁵ murhattiin Cosa Nostran toimesta. Nämä tapaukset herättivät mediassa paljon huomiota ja onnistuivat vähitellen saamaan kansalaisia vastustamaan maanlaajuisesti mafiaa.⁶

Mafia, jota vastaan Falcone ryhtyi työskentelemään oli ilmiönä vanhempaa perua. Italian itsenäistyttyä vuonna 1861 Giuseppe Garibaldin johdolla Etelä-Italia, Sisilia mukaan lukien, liitettiin yhtenäiseksi valtioksi. Etelän poliittinen tilanne jäi kuitenkin hyvin epävakaaaksi. Osallisina olivat valtaa tavoittelevat virkamiehet, rikkaat konservatiiviset maanomistajat ja tavalliset työtä tekevät ihmiset, joilla ei ollut paljon varallisuutta. Konservatiivit haikailivat vanhan Bourbon-hallinnon perään. He halusivat

---

¹ Padovani & Falcone 1991, 19-20.

² Valtion organisoima mafianvastainen työ.

³ Murhatut tuomarit: Cesare Terranova 1979, Rocco Chinnici 1983, Giovanni Falcone 1992, Paolo Borsellino 1992.

⁴ Murhatut poliitikot: Piersanti Mattarella 1980 ja Pio La Torre 1982.

⁵ Murhattu armeijan kenraali: Carlo Alberto Dalla Chiesa 1982.

⁶ Dickie 2004, 405-08, 442, 446.

Sisiliasta itsenäistä valtiota, tai vähintään vahvan tasavallan, jossa hallinto toimi hyvin ja taloudellinen menestyminen oli mahdollista. Vähempiosaiset kansalaiset eivät pitäneet valtion sotkeutumisesta heidän elämäänsä. Erityisesti verojen maksaminen ja asevelvollisuus herättivät suurta vastustusta. Tuloksena oli lukuisia poikkeustilojen julistuksia ja sotilaallisia interventioita Sisilian ongelman ratkaisemiseksi. Tästä muodostui eräänlainen itseään toteuttava kehä, joka vain lisäsi sisilialaisten katkeruutta ja luottamuspulaa valtiota kohtaan.⁷ Tämä seikka oli keskeisimpiä syitä järjestäytyneen rikollistoiminnan syntymiselle Sisiliassa. Mafian onnistui nopeasti soluttaa lonkeronsa Sisilian poliittisiin elimiin ja kansalaisten arkeen. Mikäli yhteistyöstä kieltäydyttiin, seurauksena oli uhkailua, omaisuusrikoksia, vahingontekoja, sieppauksia, väkivaltaa ja pahimmassa tapauksessa murhia. Myös Cosa Nostran sisäinen valtakamppailu käynnistyi eri perheiden välille. Tämä johti yleensä verikostoihin ja pitkiin vihanpidon aikoihin, jotka saattoivat kestää sukupolvien ajan.

Fasistit hallitsivat Italiaa vuodesta 1922 vuoteen 1943 asti. Tuona aikana fasistit järjestivät Etelä-Italiassa tehoiskuja mafian kitkemiseksi. Mafian kärsimiä tappioita voidaan pitää ensisilmäyksellä kovina, sillä merkittävä osa sen jäsenistä joutui vankilaan joko oikeudenkäynnin jälkeen tai jopa ilman sitä. Fasistit väittivät propagandassaan kukistaneensa mafian Italiassa. Historiantutkimuksessa tämän väitteen arviointi on osoittautunut melko haasteelliseksi, koska fasistit valvoivat tiedotusvälineitä niin tarkasti, että mafian todellisesta elinvoimasta tuona aikana ei ole olemassa muuta kuin suullista muistitietoa.⁸ Nykytutkimuksen valossa mafian koetaan vaipuneen kyseisenä ajanjaksona eräänlaiseen horrostilaan, sen huomattua valtion pyrkivän mafian toiminnan rajoittamiseen. Perusteluna voidaan käyttää fasismin jälkeistä aikaa, sillä mikäli fasistit olisivat vaikuttaneet hyvin negatiivisesti mafian elinvoimaisuuteen, ei sen nopea nousu entistä vaikutusvaltaisemmaksi olisi ollut mahdollista.⁹

Toisen maailmansodan aikana Italian mafiajärjestöistä ainakin Cosa Nostra teki paljon yhteistyötä liittoutuneiden kanssa Sisiliassa akselivaltojen kukistamiseksi. Sodasta oli fasismin kukistamisen lisäksi mafialle paljon muutakin hyötyä, sillä pula-aikana salakuljetuksella ja -kaupalla voitiin tehdä suuria taloudellisia voittoja. Lisäksi armeijat jättivät jälkeensä paljon aseita ja muita varusteita, joita voitiin hyödyntää

---

⁷ Dickie 2004, 45-47.

⁸ Dickie 2004, 212-217.

⁹ Dickie 2013, 14-19.

mafian omassa toiminnassa. Vuosisatainen kysymys maanomistuksesta Sisiliassa oli aiheuttanut myös suurta kiistaa, jossa maatyöläiset halusivat saada suuremman osuuden viljelemiensä maiden tuotoista ja mahdollisuuden ottaa haltuun tehottomasti viljellyt maat. Maanomistajat puolestaan halusivat säilyttää hyvän ja tuottoisan asemansa. Sodan jälkeen työläiset kääntyivät mafian puoleen saadakseen lisää maita, minkä vuoksi maaomaisuutta siirtyi merkittävästi välikäsien kautta mafian jäsenille. Fasismin kukistuttua Etelä-Italiaan syntyi huomattavia valtatyhjiöitä, joita mafiaperheet alkoivat täyttää. Tämä loi mafiassa sisäisen kilpailutilanteen ja halun rikastua nopeasti.¹⁰

Huumekaupan tultua mukaan kuvioihin Sisiliassa 1950-luvulla, voittomarginaalit kasvoivat niin suuriksi, että mafiaperheet muuttuivat entistä häikäilemättömämmiksi turvatakseen ja maksimoidakseen omat etunsa. Cosa Nostra perusti komission eli *Cupolan* ratkaisemaan sen sisäisiä kiistoja ja hoitamaan järjestöä organisoidumpaan suuntaan. Tämä menettely toimi vuodesta 1950 lähes vuoteen 1963 asti, kunnes Cosa Nostran ensimmäinen sisäinen sota syttyi aivan vuoden 1962 lopussa. Syynä sotaan olivat kahden Sisilian merkittävimmän mafiaperheen erimielisyydet Yhdysvaltoihin myydyn heroiinin tuottojen osuuksista. Grecon ja LaBarberan perheet ryhtyivät veriseen sotaan keskenään, minkä uhreiksi joutui vahingossa myös seitsemän järjestysvoimien edustajaa vuonna 1963. He olivat olleet tutkimassa epäilyttävää pommein varustettua autoa Ciacullin seudulla. Auto oli tarkoitettu Grecon perheen jäsenten päänmenoksi, mutta rengasrikko oli keskeyttänyt matkanteon, minkä vuoksi väärät henkilöt joutuivat surmatuiksi. Tapauksen seurauksena mafia haluttiin jälleen kitkeä Sisiliasta. Tämän vuoksi lähes 2000 epäiltyä pidätettiin mafiakytköksistä, jolloin mafian toiminta siirtyi pariaksi vuodeksi virkavallalta piiloon. Suurin osa vangituista vapautui Italian oikeuslaitoksen kyvyttömyyden vuoksi, sillä 2000 hengen syyttämisen organisointi osoittautui täydeksi kaaokseksi, jolloin monet oikeustapaukset pääsivät vanhentumaan, tai niiden todistaminen oli mahdotonta. Ainoastaan muutamat päätekijät saivat tuomion.¹¹ Tapaus oli hyvä esimerkki valtion toimien puutteellisuudesta mafiaa vastaan. Mafian syyttäminen oikeusistuimissa oli juuri tämän vuoksi vaikeaa, sillä kaikkien ollessa syyllisiä, kukaan ei ollut syyllinen.¹²

---

¹⁰ Follain 2008, 26-29.

¹¹ Bolzoni & D'Avanzo 2007, 56-58.

¹² Dickie 2004, 15.

1970-luvulla tapahtui jotain, joka vaikutti koko Cosa Nostran toimintaan aina 2000-luvulle asti. Luciano Leggio, Salvatore ”Totò”¹³ Riina, Bernardo ”Traktori” Provenzano ja Leoluca Bagarella saapuivat pienestä Corleonen kylästä Palermoon. Heidän onnistui nousta hyvin vaatimattomista taustoista Cosa Nostran huipulle. Perinteisestä mafiasta corleonelaiset erosivat siten, että he käyttivät poikkeuksellisen kylmäverisiä otteita kaikkia heidän tielleen poikkiteloin asettautuneita kohtaan. Esimerkiksi niin sanottu vanha mafia ei murhannut kuin äärimmäisen pakon edessä valtion edustajia tai oman järjestönsä jäseniä, mutta corleonelaisten harjoittama toiminta perustui pitkälti väkivaltaan ja pelotteluun, jossa kuka tahansa saattoi joutua uhriksi. Cosa Nostran komissio perustettiin uudelleen vuonna 1974. Tällöin kaikilla Cosa Nostraan kuuluneilla perheillä oli edustus komissiossa, ja ainakin periaatteessa järjestössä vallitsi demokratia.¹⁴

Vuonna 1981 tilanne oli ajautunut siihen, että Salvatore Riinan johtamina corleonelaiset halusivat kaiken vallan Cosa Nostrassa itselleen, minkä vuoksi kaikki muut järjestön perheet kävivät sotaa corleonelaisia vastaan vuoteen 1983 asti. Corleonelaiset voittivat toiseksi mafiasodaksi nimitetyn konfliktin ja ottivat koko Cosa Nostran hallintaansa. Riina nousi järjestön päälliköiden päälliköksi eli *capo dei capi*ksi. Asetelmaa voitiin nimittää diktatuurin kaltaiseksi hallintomuodoksi, mikä oli täysin ennenkuulumatonta Cosa Nostran historiassa.¹⁵ Toisen mafiasodan uhriluvun arvioiminen on hankalaa, mutta arvioilta 500–1000 henkeä sai sen johdosta surmansa. Huomionarvoista oli se, että mafiasota ja sen jälkimainingit vuosina 1981–1991 vaativat varmuudella Sisiliassa ainakin 2621 ihmisen hengen. Muualla Etelä-Italiassa murhattujen määrä oli yhteensä lähes saman verran kuin pelkästään Sisiliassa.¹⁶

Tarkastelen tutkimuksessani, miten Giovanni Falcone käsitteli Italian valtion ja Sisilian mafian välistä suhdetta. Keskityn tutkimaan Falconen aikakautta, koska hän oli avainasemassa mafiarikosten selvittämisen kehittämisessä. Rikoksia tutkivien pysyvien ja riippumattomien yhteistyöelimien luominen oli hänen mukaansa välttämätöntä. Valtion kannalta parhaimmat tulokset saavutettiin vuosina 1984–1987. Niiden suurimpana saavutuksena oli vuoden 1986 ”*maxiprocesso*”-oikeudenkäynti. Tultaessa 1990-luvulle yleinen mielipide valtion päätäntäelimissä oli kääntynyt hyvin

---

¹³ ”Totò” suom. pätkä.

¹⁴ Follain 2008, 56-58, 65-66, 123-125.

¹⁵ Dickie 2004, 393-399.

¹⁶ Dickie 2013, 232.

organisoituja, mutta aikaa vieviä mafiaoikeudenkäyntejä vastaan. Tämän vuoksi Falcone joutui vaihtamaan viranhoitopaikkansa Palermosta Roomaan, jotta valtion suhtautumista mafian tutkintaan oltaisiin voitu vielä muuttaa. Yhtenäinen Cosa Nostraa tutkiva koalitio oltiin hajautettu ja tehokkaalta rikostutkinnalta ja oikeusvalmisteluilta oli viety niiden tarvitsemia valtuuksia. 1980-luvulla valtion toimien heikentämät mafiaperheet pyrkivät palauttamaan menetettyä valtaansa. Cosa Nostran täytyi ylläpitää mielikuvaa uskottavasta pelotteesta ja kehittää järjestönsä toimintaa uuteen suuntaan.¹⁷

1.2 Aikaisempi tutkimus

Aikaisempaa historiantutkimusta Cosa Nostrasta on tehty melko paljon Yhdysvalloissa ja luonnollisesti Italiassa, ja siitä valtaosa sijoittuu 1990-luvulta nykypäivään. Suurin osa italiankielisestä tutkimuksesta on vain italiaksi ja useiden sen keskeisimpien teosten käännöstyö on vielä kesken tai vasta aluillaan. Lisäksi tutkimuskirjallisuus jakautuu täsmälliseen tieteelliseen tradition noudattajiin ja niihin, jotka kirjoittavat mafian historiaa koskevia teoksia suurempaa lukijakuntaa varten. Näissä populaareimmissa teoksissa ei useinkaan käytetä suoria lähdeviitteitä, vaan lähdeluettelo löytyy kirjojen lopusta. Englanninkielisiä populaareja mafiaa käsitteleviä teoksia on selkeästi enemmän kuin italiankielisiä. Tämänkaltaiset teokset ovat kuitenkin mafiatutkimuksen kannalta relevantteja, mikäli lähdeluetteloista ja viiteluetteloista käy ilmi, että niiden käyttämä lähdeaineisto on riittävän monipuolista ja tieteellisesti uskottavaa. Kansainvälisesti tunnetuimpia populaareja mafiahistorian teoksia on tehnyt Italiaan erikoistunut historioitsija John Dickie, joka on kirjoittanut Cosa Nostran, Camorran ja 'Ndranghetan historiasta kolme kirjaa¹⁸, joissa hän hyödyntää monipuolisesti myös italialaisten mafiatutkijoiden tuottamaa aineistoa. Saman kategorian tutkija John Follain on puolestaan keskittynyt tutkimaan erityisesti Cosa Nostran aiheuttamaa väkivaltaa ja Italian valtion *antimafia*-toimintaa Falconen Sisilian virkatoimen ajalta.¹⁹

Englanniksi käännettyä italialaista tieteellistä tutkimusta on saatavilla vielä melko niukasti. Useimmat italiankieliset tutkimukset käsittelevät mafian vaikutusta italialaiseen politiikkaan ja *antimafia*-työn eri osa-alueita²⁰. Monet populaarit italiankieliset mafiaa koskevat teokset ovat eräänlaisia henkilöhistoriallisia biografioita

---

¹⁷ Padovani & Falcone 1991, 11-16.

¹⁸ Dickie 2004, Dickie 2011 & Dickie 2013.

¹⁹ Follain 2008 & Follain 2012.

²⁰ Esimerkiksi Nicolò Pollarin vuonna 1996 ilmestynyt teos ”Combattere Cosa Nostra: Normativa, modelli e strutture organizzative antimafia”.

esimerkiksi juuri Falconesta²¹ tai muista kuuluisemmista mafianvastaisista tuomareista. Hyvinä esimerkkeinä perinteisemmän tieteellisen linjan mafiatutkijoista, joiden teoksia on käännetty englanniksi, ovat kriminologian professori Letizia Paoli ja historiantutkija Salvatore Lupo. He ovat muun muassa perehtyneet Cosa Nostran liiketoiminnan vaikutuksiin Sisiliassa ja mafianvastaiseen toimintaan. Poliitikantutkija ja antropologi Jane Schneider on myös tutkinut Italian valtion mafianvastaista toimintaa. Edellä mainittujen tutkijoiden mafiaa koskevat teokset ovat oman tutkimukseni kannalta tärkeitä, koska ne käsittelevät Italian valtion problemaattista suhdetta mafiaan ja Falconen tekemää *antimafia*-työtä. Koska mafiatutkimus on verrattain uusi historiantutkimuksen ala, hakee se vielä uomiaan. Tämän vuoksi saatavillani olevat englanninkielelle käännetyt tutkimukset eivät pohjimmiltaan eroa näkökulmiensa osalta paljoakaan toisistaan. Esimerkiksi Cosa Nostraa käsitellään lähes aina melko kriittisestä näkökulmasta, suosien valtioperspektiiviä. Edellä mainittua seikkaa voi selittää se, että tutkimusten käyttämät alkuperäislähteet ovat pitkälti samoja valtion virkamiesten, kuten Falconen, tuottamia tekstejä. Varhaisemmat tutkimukset pyrkivät määrittelemään mafiaa ja sen toimintaa. Itse nojaan tutkimuksessani pitkälti tieteelliseen tradition haaraan, mutta käytän populaareja mafiahistoriaa käsitteleviä teoksia tapahtumahistoriallisessa kontekstissa.

Mitä lähemmäs nykypäivää tullaan, sitä syvällisemmin mafiaa ympäröivää kulttuuria pyritään avaamaan. Muun muassa naisten asemaa mafiassa on ruvettu tutkimaan viime vuosina yhä enemmän. Tästä esimerkkinä voidaan mainita Abbate Lirion *Mafian naiset*-kirja.²² Koska mafiatutkimus on alana lähellä kriminologiaa, oikeushistoriaa, sosiologiaa ja talousrikosten tutkimusta, oikean elämän esimerkkitapausten käyttö näkyy vahvasti mafiaa käsittelevissä tutkimuksissa. Tämän ansiosta mielikuva mafian toiminnasta saadaan lähemmäs käytännön elämää, kun toimijoina ovat oikeat henkilöt. Useimmat tutkimuksista käsittelevät kuitenkin vain joko mafiaa tai valtion kamppailua sitä vastaan. Yhdistelemällä elementtejä molemmista teemoista voidaan saavuttaa laajempia näkökulmia *antimafia*-työstä; kuten miksi mafianvastainen työ oli niin haastavaa ja miten sitä pyrittiin kehittämään?

---

²¹ Esimerkiksi Giacomo Bendottin vuonna 2012 kirjoittama biografiateos ”Giovanni Falcone”.

²² Abbate, 2013.

1.3 Tutkimuskysymykset ja metodi

Oma tutkimukseni sijoittuu tarkastelemaan Cosa Nostran ja tuomari Giovanni Falconen historiaa 1960–1990-luvuilla. Alkuperäislähteenä käyttämässäni Falconen ja Marcelle Padovanin laatimassa kirjassa on selkeä *antimafia*-toimintaa käsittelevä teema. Tämän vuoksi tutkimuksen yleisenä aiheena on analysoida Falconen esittämiä näkökulmia Cosa Nostran ja Italian valtion välisestä suhteesta. Keskeisimmät tutkimuskysymykseni ovat: Miten Falcone arvioi Italian valtion *antimafia*-toimintaa Sisiliassa? Mitä Falcone ajatteli Cosa Nostran valtiovestaista toimista? Miksi Cosa Nostralla oli Falconen mielestä niin paljon valtaa sekä paikallisella, valtiollisella että kansainvälisellä tasolla? Miten Cosa Nostra hoiti talouttaan Falconen mukaan? Edellä mainittuja kysymyksiä yhdistää, miten Falcone halusi kehittää *antimafia*-toimintaa ja miksi hän piti sitä tärkeänä?

Mafiatutkimukseen on hyvin haastavaa soveltaa mitään tiettyä valmista metodia. Tämä johtuu materiaalin luonteesta, johon kuuluu muun muassa haastatteluja, otteita oikeudenkäyntipöytäkirjoista ja viranomaisten suorittamista kuulusteluista. Käyttämäni tutkimusmetodi on yhdistelmä haastatteluihin, muistelemiseen ja lähihistoriaan liittyvästä lähdekritiikistä. Tärkeää tutkimuksessani on tuomari Giovanni Falconen näkökulman huomioiminen. Tutkimukseni keskiössä ovat tämän vuoksi Falconen näkemykset Cosa Nostrasta ja *antimafia*-työstä. Mafiosojen lausunnot toimivat Falconen mielipiteitä selventävinä ja taustoittavina tekijöinä. Järjestön jäsenten ääni on tarpeellinen, sillä pelkästään Falconen luonnehdinnat *antimafia*-työstä eivät kerro kaikkea mafianvastaisen työn haastavuudesta ja laaja-alaisuudesta.

1.4 Alkuperäislähteet

Käytän alkuperäisaineistonani vuonna 1991 ilmestynyttä Marcelle Padovanin ja Giovanni Falconen yhdessä kirjoittamaa ”*Cose di Cosa Nostra*” -kirjaa, jonka oli suomentanut 13 henkinen suomalainen italiankielen kääntäjien työryhmä vuonna 1995. Padovani on ranskalainen Italian politiikkaan erikoistunut journalisti. Kirja koostuu Falconelle tehdyistä haastatteluista vuodelta 1991. Haastatteluja tehtiin yhteensä 20 kappaletta, ja ne on jaettu kirjan kuuteen käsittelylukuun. Kirja on ainoa teos Falconesta, jonka tekemiseen hän henkilökohtaisesti osallistui. Kirjan kuusi käsittelylukua on koostettu niin, että kertojana on pelkästään Falcone, jolloin Padovanin näkemykset eivät ainakaan periaatteessa pääse esille. Tämä on myös teoksen ongelmana, sillä siitä ei voi aina päätellä, mitkä mielipiteet olivat täysin Falconen omia

ja mitä asioita Padovani oli muokannut tai lisännyt. Tämän tiedon valossa on tärkeää suhtautua kirjaan sen vaatimalla lähdekriittisellä varauksella. Teosta voidaan pitää oman aikansa vahvana kannanottona *antimafia*-toiminnan puolesta, sillä Italian hallitus katsoi, että työ ei ollut enää niin tarpeellista. Sen yhtenä tavoitteena oli kertoa mahdollisimman selkeästi tavallisille kansalaisille Cosa Nostrasta ja sen toiminnan vakavista seurauksista yhteiskunnalle. Cosa Nostran suorittama Falconen murha antoi painavan syyn kirjan julkaisemiseksi, jotta mafianvastainen työ olisi saanut tarvittavaa julkisuutta ja poliittista tukea puolelleen. Tämän vuoksi kirjassa oli selkeä pyrkimys vaikuttaa valtiomyönteisesti Cosa Nostraan ja sen torjuntaan liittyneisiin mielipiteisiin. Kirjassa käsitellään aluksi mafian toiminnan helpommin havaittavia puolia, kuten väkivaltaa. Myöhemmät luvut käsittelevät muun muassa Cosa Nostran olemusta järjestönä, sen toiminnan edellytyksiä ja mafian valtaa yhteiskunnassa. Kirja ei missään tapauksessa kerro kaikkea mafiasta, eikä mitä Falcone järjestöstä tiesi, mutta se tarjoaa kiinnostavaa tietoa tuomarin viimeisten vuosien mafianvastaisesta työstä. Kirja tarjoaa tämän vuoksi mielenkiintoisen mahdollisuuden ymmärtää edes jonkin verran *antimafia*-tuomarin ajatuksia Cosa Nostrasta ja sen torjunnasta. Teos ei edusta koko valtion käsitystä Cosa Nostran vaikutuksista yhteiskuntaan ja valtioon, vaan pelkäänsä Falconen näkökulmaa, joka oli kirjan tekoaikana selkeästi väheksytty. Falcone kertoi kirjassaan mafian vaiheista 1960-luvulta aina 1990-luvun alkuun asti ja esitti myös näkemyksiään tulevaisuuden mafiasta ja sen toiminnan torjumisesta.

Aikalaiskirjallisuutta edustaa Attilio Bolzonin teos *White Shotgun – The Sicilian Mafia in Their own Words*, joka tuo puolestaan hyvää vastapainoa ”*Cose di Cosa Nostra*” -kirjan valtioperspektiiville, sillä se sisältää lukuisia Cosa Nostran jäsenten haastatteluja ja otteita oikeudenkäyntipöytäkirjoista ja litteroiduista puhelinsalakuunteluista. Käytän teosta tutkimuksessani Falconen lausuntoja täydentävänä välineenä, jotta tarpeelliset yksityiskohdat hänen useasti viittaamasta Cosa Nostran luonteesta pääsisivät paremmin esille. Kirjassa on lausuntoja useilta Padovanin ja Falconen kirjassa mainituilta Cosa Nostran jäseniltä kuulusteluiden, haastatteluiden, salakuunteluiden ja poliisin raporttien muodostamassa kokonaisuudessa. Kirja tarjoaa arvokasta tutkimusmateriaalia järjestön jäsenten näkökulmasta, sillä toisin kuin valtion virkamiehillä, mafiosoilla ei ole arkistoja, joihin oltaisiin säilytetty tietoja heidän ajatuksistaan ja teoistaan. Bolzonin mahdollisesti tekemiä muokkauksia käyttämiinsä lähdemateriaaleihin ei voida todentaa aukottomasti. Ainoat näkyvät muokkaukset, joita kyseisiin lähdemateriaaleihin on tehty, ovat kirjoittajan tarpeellisiksi katsomat lähteiden taustoitukset, jotta lukijan olisi

helpompi ymmärtää lähteiden syntyhetken oloja. Tällöin lukija kykenee paremmin käsittämään lähteissä esiintyvien henkilöiden näkökantoja ja niiden perusteluja ja tavoitteita. Myös näihin lähteisiin sopii jo aikaisemmin mainitsemani muistitiedon lähdekritiikki. Mutta mielestäni mafiaa tutkittaessa vieläkin tärkeämpää on tarkastella olosuhteita, joiden vallitessa kukin lähde on syntynyt, ja mitä lähteissä esiintyvät henkilöt haluavat viestittää joko suoraan tai rivien välistä. Tämä ulottuvuus tekee mafian jäsenten antamista lausunnoista hyvin monitulkintaisia ja välillä ristiriitaisiakin, mutta historianlähteinä ne tarjoavat loistavan tilaisuuden ymmärtää mafian jäsenten ajatuksia ja kokemuksia.

Tutkimuksessani Falconen näkökulma rakentuu pääosin hänelle tehdyille haastatteluille. On kuitenkin tärkeää tehdä selväksi, että Falconen näkemykset eivät edustaneet koko valtiota, vaan Falcone oli usein omien näkemystensä kanssa selkeässä vähemmistössä. Monet edellä mainituista lähteistä perustuvat ainakin osittain muistitietoon. Anne Ollilan mukaan muistinvaraiseen tietoon tulee suhtautua varauksella, sillä muistamiseen liittyy aina myös unohtaminen. Näiden kahden välinen raja on yksi historian tutkimuksen suurimmista paradokseista. Muistitiedon tutkimuksellisena vaarana on aikaisempien kokemusten muuntelu haastateltavalle edullisempaan valoon, joko tiettyjä tapahtumia ylikorostaen tai vähätellen. Myös kuluneen ajan ja muistamisen välillä on merkitystä, sillä muistikuva kauan sitten tapahtuneista asioista voi olla muuntunut paljonkin alkuperäisestä. Muistitiedon käyttäminen historian tutkimuksessa on kuitenkin tärkeää, sillä muistamiseen kuuluu oleellisesti tunteiden ilmaisu, jotka itsessään ovat osa historian tapahtumia.²³ Tämän vuoksi Falconen kirja on tutkimusmateriaalina hyvin antoisa, sillä se on täynnä hänen henkilökohtaisia tuntemuksiaan ja näkemyksiään Cosa Nostrasta ja sen torjunnasta.

Falconen haastatteluissa hänen kertomistaan tiedoista muutamat ulottuvat korkeintaan noin 30 vuoden päähän haastattelutilanteesta, mutta suurin osa niissä käsiteltävistä tapahtumista sijoittuu 1980-luvulle. Tuolloin Cosa Nostra oli aggressiivisimmillaan, ja Falcone itse oli virkaatekevänä johtavana mafia-asioita tutkivana tuomarina. Koen käyttämäni Falconen haastatteluteoksen soveltuvan hyvin historian tutkimukseen, sillä se on jo aiemmin saavuttanut mafiatutkijoiden hyväksynnän alkuperäislähteenä ja se esiintyy useiden tuoreimpien Cosa Nostraa käsittelevien tutkimusten lähdeluetteloissa. Lisäksi muistitiedon käytöstä historian tutkimuksessa on tullut viime vuosina

---

²³ Ollila 1999, 11-13.

hyväksytympää, koska ne laajentavat tutkittavasta ilmiöstä tarjottavaa näkökulmaa. Tärkeää on ottaa huomioon kenen näkökulmasta on kyse ja missä diskurssissa näkökulma on.²⁴

Osittain 1990-luvun alkuun sijoittuvaa tutkimusmateriaaliani voidaan pitää lähihistorian tutkimuksena, mutta sen ottaminen mukaan tarkasteluun on hyvin tärkeää, jotta Cosa Nostran liiketoiminnan ja kulttuurin muutosta voitaisiin ymmärtää paremmin. Tämän johdosta on hyvä muistaa, että kaikkea, muun muassa talouteen ja politiikkaan liittyvää materiaalia ei ole vielä saatavilla, joten päätelmäni ovat muodostuneet vain saatavilla olevan tutkimusmateriaalin perusteella. Helsingin Yliopiston Venäjän tutkimuksen emeritus professorin Timo Vihavaisen mukaan lähihistorian mukanaan tuomat haasteet täytyy ottaa huomioon, ja että historiantutkijan tulee pyrkiä valikoimaan tutkimusmateriaalista niin sanottuja paljon puhuvia ja ajalle ominaisia seikkoja, jotta tutkimuskohteen rekonstruoiminen olisi mahdollista. Tuloksen ajankuva ei ole missään tapauksessa täydellinen, mutta se toimii tulevien tutkimusten kannalta oivana pohjana näkemysten tarkentamiselle.²⁵

1.5 Terminologia

Mafia-sanasta on tullut laaja-alainen ja yleisesti käytetty termi, jolla nimitetään ympäri maailmaa toimivia rikollisjärjestöjä, joilla on vain vähän tai ei lainkaan tekemistä alkuperäisen Cosa Nostran kanssa. Täytyy huomioda, että Sisiliassa toimiva Cosa Nostra ei ole ainoa italialainen järjestäytynyttä rikollisuutta harjoittava järjestö. Italian saappaan kantapäässä, Pugliassa vaikuttaa Sacra Corona Unità, saappaan varpaassa Calabriassa toimii vaikutusvaltainen 'Ndrangheta, sääríosassa, Napolin kaupungin alueilla ja lähistössä toimintaansa harjoittaa jopa Cosa Nostraa pidemmät perinteet omaava Camorra. Lisäksi Yhdysvaltoihin muuttaneet italialaiset mafiosot perustivat uudelle mantereelle omat ”perheensä”, jotka aloittivat varsin menestyksekkään ja kuuluisan liiketoimintansa.²⁶ Käyttäessäni *mafia*-sanaa tutkimuksessani tarkoitan Etelä-Italian järjestäytynyttä rikollisuutta, johon kuuluvat Cosa Nostra, Camorra, 'Ndrangheta ja Sacra Corona Unità. Italialaista mafiaa kutsuttiin Yhdysvalloissa 1800- ja 1900-lukujen taitteessa yhteisnimitysjällä ”Musta käsi”, mutta myös Cosa Nostran yhdysvalloissa toimineet ”perheet” kuuluivat *mafia*-termin alle.²⁷

---

²⁴ Kalela 1999, 140, 148.

²⁵ Vihavainen 1995, 172-176.

²⁶ Dickie 2004, 23.

²⁷ Dickie 2011, 265.

Kunnialla oli Cosa Nostrassa suuri merkitys. Kunniakäsitys kuitenkin poikkesi mafian tapauksessa suuresti normaalista kunnian mielikuvasta. Mafian jäsentä nimitettiin kunnian mieheksi, koska hän oli omaksunut järjestön arvot ja toimintatavan. Cosa Nostran etu tuli asettaa kaikkien muiden asioiden edelle. Ylempiarvoisen jäsenen sanaa piti kyseenalaistamatta totella. Cosa Nostrassa jäseneksi tultiin tekemällä henkilön ”asekäteen” haava ja pitämällä palavaa Marian ilmestyksen kuvaa kädessä samalla vannon uskollisuutta järjestölle ja vaitioloa kuolemaan asti. Mafian jäseneksi ottamisen prosessi alkoi usein jo lapsuudesta. Henkilöä tarkkailtiin ja koeteltiin, jotta oltaisiin voitu olla varmoja hänen soveltuvuudestaan järjestön jäseneksi. Jäsenyyden saavuttamiseen saatettiin vaatia murhan tekemistä. Naisiin ja lapsiin kohdistunutta väkivaltaa tuli välttää viimeiseen saakka, sillä se vahingoitti järjestön mainetta. Kunniaa mafiosolle kertyi kuuliaisien toiminnan avulla, minkä avulla järjestön jäsen pystyi etenemään ylemmäs arvoasteikolla ja saamaan itselleen enemmän valtaa, rahaa ja tarpeellisia tietoja. Kunniallisuuteen kuului myös aina totuuden kertominen kunnian miesten kesken. Kaikenlainen näyttävän elämäntavan harjoittaminen osoitti vain epäluotettavuutta. Maskuliiniset arvot olivat kaikki kaikessa, eikä naisia päästetty virallisesti jäseniksi. Mafian tavallisen jäsenen yksityiselämä oli hyvin säädeltyä, ja esimerkiksi avioliittoon tarvittiin mafiaperheen johtajan lupa. Mafioson puolison luotettavuus ja tyytyväisyys oli hyvin tärkeää, sillä hän saattoi ilmiantajana hankaloittaa paljon järjestön toimintaa.²⁸ Lisäksi toisia kunnian miehiä sai surmata ainoastaan pakon edessä.²⁹ Cosa Nostran jäseneksi ei päässyt, mikäli lähisukulainen oli lainviranomainen.³⁰

Cosa Nostra muodostui perheistä, joissa kussakin saattoi olla jopa 200–300 jäsentä, mutta keskiarvo oli noin 50 henkeä. Perheeseen kuulumisen ei edellyttänyt verisukulaisuutta, mutta perheen sisäisten verisiteiden kunnioitus oli keskeistä. Perhe hallitsi tiettyä aluetta, kylää, kaupunginosaa tai kokonaista kaupunkia.³¹ Perheet pyrkivät keskittämään toimintansa sellaisille alueille, joissa liiketoiminta olisi ollut mahdollisimman tuottoisaa ja vähän valvottua.³² *Cosa Nostra* tarkoitti ”meidän asiaa” ja siinä vallitsi pyramidimainen komentojärjestelmä. Jäsenistä alimmalla tasolla olivat *soldati* eli sotilaat, jotka olivat tavallisia rivijäseniä. *Capodecina* eli ”kymmenen päällikkö” johti kymmenen sotilaan ryhmää. *Sottocapo* oli perheen ”alipäällikkö”, joka

---

²⁸ Dickie 2004, 33-39.

²⁹ Padovani & Falcone 1991, 114.

³⁰ Bolzoni 2008, 405.

³¹ Padovani & Falcone 1991, 117-118.

³² Riccardi 2014, 201.

oli perheen päästä *caposta* toiseksi ylimpänä perheen sisällä. *Consiglieri* oli *capon* nimittämä neuvonantaja. Kolme lähialueen perhettä muodosti *mandamenton*, jonka johtaja oli *capomandamento*. He osallistuivat *commissionen* kokouksiin, jota voitiin verrata Cosa Nostran versioksi parlamentista. Lisäksi jokaisella Sisilian provinssilla oli omat pienemmät komissionsa *commissione interprovinciale*, jossa sovittiin paikallisista asioista.³³ Demokraattisen järjestelmän poikkeuksena olivat 1980-luku ja 1990-luvun alku, jolloin Salvatore Riina nousi koko järjestön johtajaksi *capo dei capiksi*.³⁴

2. Italian valtion ja Falconen *antimafia*-työ sekä Cosa Nostran vastaus valtion toimiin

Tässä luvussa keskityn käsittelemään Italian valtion ja Falconen työtä mafian estämiseksi. Luku jakaantuu kahteen alalukuun, jotta mafianvastaisen työ ja sen tulokset voitaisiin erotella selkeämmin Cosa Nostran reaktiosta niihin, ja miten Falcone koki tämän. Ensimmäinen alaluku vastaa kysymykseen: Miten Falcone arvioi Italian valtion *antimafia*-toimintaa Sisiliassa? Toinen alaluku käsittelee: Mitä Falcone ajatteli Cosa Nostran valtiovaistaista toimista?

2.1 Mafian tutkiminen Falconen ja muiden viranomaisten näkökulmasta

Useimmille Italian valtion edustajille mafian tunnustaminen oli tuottanut 1800- ja 1900-luvuilla suuria vaikeuksia. Poliitikkojen salaa hyötyessä mafian lahjuksista, mafiaan ei kannattanut suhtautua vakavasti, minkä vuoksi sitä pidettiin pelkkänä myyttinä.³⁵ Falconen uraa edeltäneiden mafianvastaisen toiminnan vuosikymmenten lyhyt esittely on tärkeää, jotta Falconen mielipiteitä mafian torjunnasta ja niiden merkityksestä *antimafia*-työlle voidaan ymmärtää laajemmassa kontekstissa. Vuonna 1956 Palermon yleisen syyttäjän virasto totesi mafiarikollisuuden lakanneen. Seuraavana vuonna samaisen viraston mielestä Italiassa oli vain keskenään nahistelevia rikollisliigoja. Vuonna 1967 virasto katsoi mafiarikollisuuden olevan vahvassa alamäessä ja vuonna 1968 sen koettiin olleen vain sisilialainen ongelma. Mafian aiheuttamaa haittaa oltiin Falconen mukaan aliarvioitu jo pitkään, sillä mafialla oli loistava kyky muokata toimintaansa näkymättömämpään suuntaan säilyttäen perusarvonsa. Yhteiskunnalliset muutokset ja kehitys loivat mafialle aina uusia mahdollisuuksia menestyä. Mikäli jokin

---

³³ Bolzoni 2008, 1.

³⁴ Bolzoni 2008, 189.

³⁵ Briquet 2003, 191.

osa mafiasta ei halunnut kulkea ajanhermolla, oli lähipiirissä aina kunnianhimoisia järjestön jäseniä, jotka halusivat käyttää hyväkseen avautuneen tilaisuuden.³⁶

Valtion instituutioiden piirissä vallinneet vanhat tiedot johtivat helposti väärin päätelmiin. Esimerkiksi vuonna 1977 vanhaa ja ”jaloa talonpoikaismafiaa” ei pidetty rikollisena yhdistyksenä, kun taas sen aikaista huumekauppaan erikoistunutta mafiaa luonnehdittiin rikollisjärjestöksi. 1970-luvun lopussa monet viranomaiset eivät uskoneet mafian olemassaoloon tai pitivät ajatusta ulkoapäin tuotuna. Toiset taas pitivät silloista mafiaa niin vahvana ja julmana, että valtio ei voinut edes voittaa sitä. Falconen mielestä 1960–1970-luvuilla valtion viranomaisiin kohdistuneiden murhien olisi kuulunut toimia hälyttävinä osoituksina mafian muuttuneesta asenteesta valtiota kohtaan. Lausunnosta voidaan päätellä, että hän koki mafian olleen selkeässä muutoksen vaiheessa, jossa siitä oli tulossa valtion kannalta entistä vaarallisempi. Falconen mukaan 1970-luvun puolivälin jälkeen tilanne oli valtion kannalta hyvin vaikea. Mafia oli saanut valtavasti tuloja huumekaupasta, minkä vuoksi sillä oli aikaisempaa enemmän mahdollisuuksia ostaa itselleen valtaa valtion sisällä. Tätä valtaa ei oltu muutamia poikkeustapauksia lukuun ottamatta onnistuttu horjuttamaan. Mafialla oli pian ylimääräistä pääomaa, jota voitiin sijoittaa lailliseen liiketoimintaan, kuten rakennusurakoihin ja kauppaan.³⁷ Vankilaan joutuneet mafiosot lahjoivat vartijoita, kykenivät salakuljettamaan kaikenlaisia hyödykkeitä ja organisoimaan suuria vankilamellakoita. Varsinkin 1960-luvulle asti vankilaa pidettiin mafian keskuudessa lähinnä vain eräänlaisena pienenä hidasteena mafioson uralla, jossa voitiin luoda tulevaisuutta ajatellen hyödyllisiä kontakteja muiden mafiosojen kanssa.³⁸

Valtio-opin professorin Jean-Louis Briquet’n mielestä 1960- ja 1970-luvuilla mafian rakenne, kulttuuri ja toiminta olivat viranomaisille harmaita alueita, joista ei voinut esittää muuta kuin arvauksia. Mistä Briquet’n käsitys johtui? Syynä Briquet’n tulkintaan mafiaan liittyneestä tiedon puutteesta oli todennäköisesti *omertan*-laki³⁹, joka piti Cosa Nostran puolesta sen jäsenet poissa todistaja-aitiosta. Juridisesta näkökulmasta mafianvastaisten todisteiden löytäminen oli periaatteessa mahdotonta, eikä mafiaa määrittelevää lainsäädäntöä oltu vielä osittain tämän vuoksi säädetty. Tuomari Cesare Terranova kuvasi vuonna 1965 tilannetta vaikeaksi, sillä suurin osa sisilialaisista ei

³⁶ Padovani & Falcone 1991, 119-120.

³⁷ Padovani & Falcone 1991, 120-123.

³⁸ Pantaleone 1962, 157-160.

³⁹ Mafiosojen noudattama vaikenemisen laki, joka kielsi järjestön salaisuuksien paljastamisen viranomaisille.

luottanut valtioon. Tämän vuoksi edes tavalliset kansalaiset eivät antaneet todistuksia mafianvastaisissa oikeudenkäynneissä.⁴⁰ Terranovan lausunnosta voidaan päätellä, että *omertan*-lain periaatteet olivat juurtuneet syvälle sisilialaiseen yhteiskuntaan. Siksi ei juuri kukaan halunnut todistaa mafiaa vastaan, jottei olisi itse joutunut kärsimään. Sisilialaiset valvoivat näin itse itseään. Syyttäjän hankkimat todisteet olivat siten usein puutteellisia.

Ensimmäisiä muutoksen tuulia *antimafia*-työssä alkoi näkyä Giovanni Falconen palattua Palermoon vuonna 1978, kun hän pääsi oikeusneuvos Rocco Chinnicin työryhmään, joka tutki Cosa Nostran rikoksia. 1970–1980-luvuilla puhuttiin valtavista huume-eristä, joita kulki jalostettuina Sisiliasta Yhdysvaltoihin. Falcone oli varma, että mikäli huumekauppa todella eli kukoistustaan, siitä oli pakko jäädä jälkiä myös sisilialaisiin pankkeihin. Vuonna 1979 hän sai tutkittavakseen Cosa Nostran ison rahanpesutapauksen⁴¹. Näin alkoivat laajat sisilialaisten pankkien tarkastukset, joista kertyi nopeasti valtava määrä informaatiota pitävien syytteiden rakentamiseksi. Selvitystyö aloitettiin hankkimalla Palermon pankeista satoja asiakirjoja, joiden päivämääriä, allekirjoituksia ja niissä mainittujen henkilöiden ja yritysten nimiä Falcone vertaili ja yhdisteli keskenään. Falconen käyttämä metodi oli periaatteessa ainoa juridisesti pitävä tapa rakentaa riittävä syyte pohja, sillä mafia pyrki pitämään kirjanpitonsa olemattomana tai vähintäänkin salassa. Selvitystyö johti lopulta 74 tuomioon ja toi Falconelle maineen poikkeuksellisen kyvykkäänä tuomarina, joka ei luovuttanut edes suuren ja sekavalta vaikuttavan todistusaineiston edessä.⁴²

Falconen ensimmäinen onnistuminen toi myös varjopuolensa, sillä tuomioiden julistamisen jälkeen hän oli Cosa Nostran silmissä merkitty mies. Tämä heijastui Falconen ja hänen perheensä arkielämään siten, että turvajärjestelyjä tiukennettiin. Tuomari ei voinut esimerkiksi liikkua ilman turvamiehiä julkisilla paikoilla. Lisäksi kaikenlaisista normaalin elämän rutiineista pyrittiin poikkeamaan, jotta Cosa Nostra ei olisi päässyt selville Falconen liikkeistä.⁴³ Falconen ensimmäistä mafianvastaista saavutusta voitiin pitää merkittävänä, koska rahanpesu määriteltiin rikokseksi Italiassa ensimmäistä kertaa juuri vuonna 1978. Hänen onnistui soveltaa uutta lainsäädäntöä työssään todella nopeasti ja tehokkaasti. Lainsäädännön voimaantuloaika oli onnistunut,

---

⁴⁰ Briquet 2003, 192-193.

⁴¹ Rahanpesulla tarkoitetaan rikollisin tavoin hankittujen varojen alkuperän häivyttämistä sillä tavalla, että niiden hankintatapa vaikuttaisi lailliselta.

⁴² Follain 2008, 147-149.

⁴³ Follain 2012, 11-12.

sillä suurimmat mafiajärjestöt olivat luoneet jo vakiintuneet käytännöt rahojensa pesemiseen. Sisiliaan prefektiksi vuonna 1982 lähetetty karabiniereiden kenraalimajuri Carlo Alberto Dalla Chiesa antoi saman vuoden elokuussa haastattelun mafian rahanpesuun liittyen:

Mafia on jo pesiytynyt kaikkiin maamme suurimpiin kaupunkeihin ja suorittanut niissä mittavia investointeja kiinteistöihin, kaupan alalle ja mahdollisesti myös teollisuuteen. Minä haluan saada selvyuden tästä mafian pääoman "alkukantaisesta kertymisestä", likaisen rahan pesusta, varastetuista ja kiristetyistä liiroista, jotka kuuluisat arkkitehdit ja graafikot muuttavat uudenaikaisiksi asuntoiksi tai tasokkaiksi hotelleiksi tai ravintoloiksi. Mutta vieläkin enemmän minua kiinnostaa mafian hallintoverkosto. Asunnot, yritykset ja liikkeet siirtyvät kaiken epäilyksen ulkopuolella oleviin käsiin, mutta niiden ansiosta järjestö on vahvoilla, kun tarvitaan piilopaikkoja, rahanpesukanavia tai vallanhallintaa.⁴⁴

Haastattelusta käy ilmi Dalla Chiesan huoli mafian laaja-alaisesta verkostoitumisesta lailliseen liiketoimintaan, jonka vuoksi rikollisen toiminnan havaitseminen vaikeutuu. Tämänkaltaiset ajatukset antoivat Falconen vastaaville teorioille tukea, joka edesauttoi muita italialaisia virkamiehiä suhtautumaan mafiaan Falconen toivomalla tavalla. Cosa Nostra koki Dalla Chiesan ajatukset ja suunnitteilla olleet käytännön toimet niin suureksi uhaksi, että alle kuukausi haastattelun antamisen jälkeen hänet murhattiin. Valtio ei ollut myöntänyt hänelle tarvittavia valtuuksia mafian toiminnan heikentämiseksi. Murhan jälkeisenä päivänä joku paikallinen oli raapustanut tapahtumapaikan läheiseen seinään tekstin: ”*Täällä kuoli kaikkien rehellisten sisilialaisten toivo.*”⁴⁵ Dalla Chiesa oli onnistunut ymmärtämään, että Cosa Nostran toiminta oli levinnyt lailliseen liiketoimintaan, ja millaisia ongelmia se aiheutti paikalliselle yhteiskunnalle, valtiontaloudelle ja rikosentorjunnalle.

Toisen mafiasodan syyttyä vuonna 1981 Cosa Nostran tekemiä murhia voitiin pitää lähes jokapäiväisinä ilmiönä. Ruumiita vain jätettiin lojumaan kaduille tai ne sytytettiin tuleen, jotta teko antaisi mahdollisimman julman vaikutelman. Heinäkuussa vuonna 1984 yksi Cosa Nostran vaikutusvaltaisimmista päälliköistä ryhtyi vapaaehtoisesti

---

⁴⁴ Grasso & Bellavia 2011, 29-30.

⁴⁵ Dickie 2004, 406-407.

*pentitoksi*⁴⁶. Tämä tuli merkitsemään suurta mullistusta *antimafia*-tutkimuksissa.⁴⁷ Hänet otettiin kiinni Brasiliassa vuonna 1983 ja hänet toimitettiin takaisin Sisiliaan.⁴⁸ Hänen nimensä oli Tommaso Buscetta, jota nimitettiin kahden mantereiden päälliköksi, koska hän hoiti liiketoimiaan ennen kiinnijäämistään sekä Euroopassa, että Etelä- ja Pohjois-Amerikassa. Kyseessä oli keskeinen organisaattori Cosa Nostran huumekaupassa, joka tunsu erinomaisesti järjestön toimintatavat ja keskeisimmät jäsenet. Hän ryhtyi todistajaksi, koska corleonelaisten mafiaperhe oli tappanut hänen ainoat kaksi poikaansa, hänen veljensä, vävynsä ja neljä veljenpoikaa. Buscettan saapuessa Falconen kuulusteltavaksi ensimmäistä kertaa, hän sanoi heti aluksi varoittavaan sävyyn:

*Varoitan teitä, herra tuomari. Tämän kuulustelun jälkeen teistä tulee kuuluisa. Teidät yritetään tuhota fyysisesti ja ammatillisesti. Minulle käy samoin. Älkää unohtako, että avaamaanne tiliä Cosa Nostran kanssa ei koskaan suljeta. Vieläkö haluatte kuulustella minua?*⁴⁹

Tällä tavoin Buscetta antoi Falconelle vakavan varoituksen kuulustelun seurauksista, mutta samalla se oli eräänlainen kannustus Falconelle, sillä kuulustelu tulisi avaamaan järjestön varjeltuja salaisuuksia. Falcone vastasi myöntävästi Buscettan kysymykseen ja näin alkoi kolme kuukautta kestänyt kuulustelu.⁵⁰ Se että Buscetta suostui juuri Falconen kuulusteltavaksi, kertoi siitä miten Buscetta piti häntä oikeudenmukaisena ja sisilialaisen kunniantunnon omaavana miehenä. Falcone kuvaili tuntemuksiaan varsin havainnollistavasti liittyen Buscettan ensimmäiseen tapaamiseen ja sen merkittävyyteen:

Tunsin Cosa Nostran pääpiirteissään. Pystyin ymmärtämään Buscettaa ja kuulustelemaan häntä. Ennen meillä oli vain pinnallinen käsitys ilmiöstä nimeltä mafia. Buscettan myötä aloimme nähdä mafian sisälle. Saimme runsaasti vahvistusta tiedoillemme Cosa Nostran rakenteesta, värväysmenetelmästä ja toiminnoista. Ennen kaikkea Buscetta antoi meille laajan ja kattavan kuvan mafiasta. Saimme häneltä

---

⁴⁶ *Pentitolla* tarkoitettiin niitä mafiosoja, jotka olivat jostakin syystä aloittaneet yhteistyön tuomareiden kanssa. Heistä oli tämän vuoksi tullut ilmiantajia, jotka kertoivat tietoja mafian ja sen jäsenten toiminnasta. Tämä asetti ilmiantajat ja heidän lähipiirinsä turvallisuuden uhatuksi, minkä vuoksi valtio pyrki takaamaan heille tarpeellisen suojelun.

⁴⁷ Padovani & Falcone 1991, 50.

⁴⁸ Cawthorne & Cawthorne 2009, 295.

⁴⁹ Padovani & Falcone 1991, 54.

⁵⁰ Follain 2012, 18-19.

*avaimen tulkita mafian kieltä ja koodistoa. Hän oli meille kuin kieltenopettaja, jonka ansiosta meidän ei enää tarvinnut ilmaista itseämme ”keppikielellä”.*⁵¹

Lausunnosta voi erottaa tuomarin suoranaisen innon siitä, että oikeudella oli todistaja, joka avasi heille Cosa Nostran salaisuudet ja mahdollisti laajemmat ja luotettavammat oikeudenkäynnit järjestön jäseniä vastaan. Falconen täytyi tämän vuoksi toteuttaa Cosa Nostraa koskeneet tutkimukset mahdollisimman huolellisesti, keräten jokaisen pienenkin yksityiskohdan talteen, jotta saatujen tietojen joukosta oltaisiin voitu muodostaa johdonmukainen kokonaisuus. Mikäli hankitut tiedot eivät olisi muodostaneet riittävän ehjää kuvaa, oltaisiin voitu päätyä virheellisiin päätelmiin ja toimiin, jotka olisivat saattaneet pahimmassa tapauksessa asettaa ihmishenkiä vaaraan.⁵²

Buscettan mukaan Cosa Nostra oli pelkästään sisilialaisen perinteisen elämäntavan vääristynyt, poikkeava ja äärimmäinen muoto. Buscetta kuvaili Falconen ja hänen välistä yhteistyötään tavalla, josta huokui sisilialaisen identiteetin korostus. Buscettan mukaan he olivat molemmat palermolaisia, minkä vuoksi tarvittiin vain jokin sanonta, vilkaisu tai viittaus johonkin paikkaan tai tapaan, niin he ymmärsivät toisiaan. Tämä oli merkki siitä, että Falcone oli saavuttanut Buscettan luottamuksen ja kunnioituksen. Buscetta paljasti kuulusteluissa Cosa Nostran pyramidirakenteen, *cupolan* jäsenten nimet, perheiden alueet, tärkeimmät *capot* ja *soldatit*, kulttuuriin kuuluvat koodit ja rituaalit, rikoksia ja rikoskumppaneita. Buscetta ei kuitenkaan koskaan paljastanut paljoakaan Cosa Nostran ja poliitikoiden välisistä suhteista. Hän myös kaunisteli omaa osuuttaan järjestössä. Tämän hän teki turvatakseen oman ja hänelle yhä uskollisten mafiosojen selustan. Hän esimerkiksi kiisti Falconelle koskaan salakuljettaneensa huumeita, mutta hänen vanhin poikansa Benedetto oli todistanut Buscettan olleen merkittävä tekijä huumeiden salakuljetuksessa. Buscetta suhtautui hyvin nostalgisesti corleonelaisia edeltäneeseen aikaan, pitäen sitä arvokkaana ja kunniaakkaana aikakautena. Hän myönsi tappaneensa useita ihmisiä, muttei mitenkään muistanut heidän nimiään.⁵³ Buscettan toiminnasta voidaan päätellä, että hän oli ymmärtänyt omaavansa sellaista tietoa, mitä Falcone halusi. Tämän vuoksi hänen oli mahdollista olla paljastamatta sellaisia asioita, jotka olisivat voineet olla hänen kannaltaan vahingollisia. Vaikka hän vaikenä tietyistä asioista, vaakakupissa painoi erityisesti hänen tarjoamansa uudet tiedot Cosa Nostrasta. Mikäli Falcone olisi yrittänyt kaivaa

⁵¹ Padovani & Falcone 1991, 50-51.

⁵² Padovani & Falcone 1991, 52.

⁵³ Follain 2008, 194-198.

väkisin Buscettan koko henkilökohtaista rikoshistoriaa esiin, tuloksena olisi todennäköisesti ollut Buscettan vaikeneminen ja kieltäytyminen yhteistyöstä.

Tommaso Buscetta ei itse uskonut tunnustuksia tehdessään, että Italian valtio taistelisi yhtenä rintamana mafiaa vastaan, vaan hän uskoi vain harvoihin valtionvirkamiehiin, joita hän piti rehellisinä. Falcone itse myönsi tämän tosiseikan, sillä esimerkiksi eräs korkea-arvoinen oikeusviranomainen oli kehottanut Falconen esimiestä ”hautaamaan” Falconen vähäpätöisempien oikeudenkäyntien vuoren alle.⁵⁴ Tästä voidaan havaita, että Falcone ainakin myönsi Italian oikeusjärjestelmän kärsineen epäoikeudenmukaisuuksista ja jopa korruptiosta. Tämän voidaan olettaa ulottuneen myös italialaiseen politiikkaan. Lausunnosta voidaan päätellä myös italialaiseen virkamiesjärjestelmään ja politiikkaan kuuluva yksilöiden välinen jatkuva kilpailu, jossa kollegat eivät useinkaan pyri keskenään yhteistyöhön, elleivät heidän päämääränsä palvele molemminpuolista etua. Epäitsekkyyks oli näin ollen harvinaislaatuinen hyve, jota vain harvat osasivat arvostaa riittävästi. Falconen kokemukset Cosa Nostrasta olivat ainakin haastaneet hänen käsityksiään Italian valtiosta. Hän totesi, että joissain tilanteissa ”mafiavaltio” oli jopa tehokkaampi ja toimivampi kuin tavallinen valtio. Falcone oli kuitenkin valtion vahva kannattaja, joten mistä tämänkaltainen analyysi johtui? Hänen mukaansa perinteiseen sisilialaiseen mielenlaatuun ei yksinkertaisesti sopinut valtiokäsitys, sillä sisilialaiset mielsivät valtion ja yhteiskunnan toisistaan irrallisiksi instituutioiksi.⁵⁵ Lausunnosta voidaan päätellä, että valtiota ei voitu pitää Sisiliassa yhtä luotettavana tukipilarina kuin perhettä, klaania tai ryhmää. Tällöin esimerkiksi veronmaksu ja muu yhteistyö valtion kanssa koettiin täysin absurdiksi asiaksi, sillä valtion ei nähty tuottavan sisilialaisille samantasoista hyötyä kuin mafian tarjoama järjestelmä.

Falconen tekemä *antimafia*-työ koski vahvasti myös politiikkaa. Yksi parhaista esimerkeistä korruptoituneista sisilialaisista poliitikoista, jonka Falcone mainitsi nimeltä, oli Corleonesta kotoisin ollut Vito Ciancimino, joka oli vaikutusvaltainen kaupunginvaltuutettu. Hän valvoi Sisilian julkisia rakennushankkeita ja oli samalla välillisesti vastuussa Cosa Nostran toteuttamista rakennusurakoista, jotka eivät olleet pelkästään yksityisesti rahoitettuja, vaan järjestön onnistui näennäisesti kilpailuttaa itselleen myös julkisia hankkeita. Tavoitteena oli useimmiten monopolin saavuttaminen,

---

⁵⁴ Padovani & Falcone 1991, 53-54.

⁵⁵ Padovani & Falcone 1991, 84.

jolloin hinnat voitiin nostaa pilviin. Kaikista muista kustannuksista pyrittiin tinkimään mahdollisimman paljon, jotta tuotto-osuus jäisi suureksi. Kilpailevat toimijat joko yhdistettiin pakolla Cosa Nostran liiketoimintaan tai heidän pääomansa tuhottiin, esimerkiksi väkivalloin tai aiheuttamalla kilpailijoille konkurssi viemällä heidän kaikki urakkansa. Pelkästään vuosina 1959–1963 Ciancimino onnistui yhdessä toisen samanhenkisen poliitikon kanssa myöntää 4205 rakennuslupaa, joista 80 prosenttia meni viidelle Cosa Nostran bulvaaneina toimineille eläkeläisille, joilla ei ollut minkäänlaista kokemusta rakennusalasta.⁵⁶

Menestyvän liiketoimintansa, ovelan politikoinnin ja Cosa Nostran epäsuoran tuen ansiosta Ciancimino onnistui nousta jopa Palermon kaupunginjohtajaksi. Hän oli yksi keskeisimmistä linkeistä Cosa Nostran ja valtion välillä. Lisäksi hän oli kerännyt jättiomaisuuden, jota hän oli ripotellut ympäri Euroopan ja Pohjois-Amerikan pankki- ja sijoitusjärjestelmiä. Ciancimino omaisuuden koosta on esitetty vain arvioita, sillä osa häntä koskeneista tapauksista ehti vanhentua jo ennen oikeuskäsittelyä. Rahan jäljet yksinkertaisesti vain katosivat. Suurin osa Ciancimino omaisuuden rahanpesusta uskotaan toteutetun 1990-luvun alussa itäeurooppalaisen kaasukaupan avulla. Rahanpesun oletetaan tuottaneen noin 260 miljoonaa euroa. Ciancimino ei ollut todellakaan ainoa Itä-Euroopan kaasukaupassa rahojaan pessyt järjestäytyneen rikollisuuden jäsen, vaan kyse oli laajemmasta ilmiöstä, jonka vaikutuksista on vielä liian varhaista muodostaa riittävän eheää kokonaiskuvaa. Ciancimino ei koskaan katunut tekojaan, vaan suorastaan ylpeili niillä. Esimerkiksi vuonna 1991 ollessaan syytettynä mafianvastaisessa oikeudenkäynnissä, hän kertoi kerskaillen, että hän oli elämänsä aikana tienannut yli kaksi kertaa sen, mitä häneltä oli takavarikoitu. Kolme päivää myöhemmin syyttäjä kyseli Cianciminoilta hänen rikkauksiensa laatua, johon tämä vastasi ivallisesti, että haluaisiko valtio päästä takavarikoimaan nekin?⁵⁷ Francesco Forgione mukaan on tärkeää ymmärtää, että Ciancimino edusti lähinnä välikäden roolia Cosa Nostran liiketoiminnassa, joten suurin osa Ciancimino keräämästä omaisuudesta kuului corleonelaisille ja etenkin järjestön viimeiselle johtajalle Bernardo Provenzanolle.⁵⁸

Falcone halusi korostaa, että mafialla oli selkeästi kyky saada oman toimintansa kannalta suosiollisia tai helposti manipuloitavia virkamiehiä valtion keskeisiin

---

⁵⁶ Follain 2008, 73-74.

⁵⁷ Grasso & Bellavia 2011, 67-70.

⁵⁸ Forgione, 2009, 250-251.

virkoihin. Hän mainitsi esimerkkinä merkittävän huumekauppiaan ja korkea-arvoisen Cosa Nostran jäsenen Frank Coppolan luonnehdinnan asiasta: ”*Herra tuomari, kolme asianajajaa tahtoi päästä yleisensyyttäjän virkaan. Yksi on erittäin älykäs, toisella on hallituspuolueiden tuki takanaan, kolmas on typerys, mutta juuri hän saa paikan.*”⁵⁹ Lausunto kuvaa erinomaisesti järjestön jäsenten mielikuvaa valtion virkamiesten ohjailusta. Tällä esimerkillä Falcone halusi todennäköisesti vihjata epäsuorasti, että keskeisten virkamiespaikkojen jaossa oli paljon kulisseyttä tapahtuvaa päätöksentekoa, josta mafia hyötyi.

Kun mafiosoja kuulusteltiin esimerkiksi virkamiehiin kohdistuneesta korruptiosta, oli tärkeää muistaa mafian kunniaperinne. Falconen mukaan oikeanlainen puhuttelutapa oli hyvä hallita, jotta kumpikaan osapuoli ei olisi tullut loukatuksi tai menettäneeksi kasvojaan. Väärin toteutettu kuulustelu johti usein kuulusteltavan vaikenemiseen. Esimerkiksi titteleiden käyttö osoitti molemminpuolista kunnioitusta. Falcone piti tästä säännöstä kiinni eikä sallinut mafiosojen puhutella itseään muuna kuin tuomari Falconena.

Periaatteessa kaikkeen mafian kanssakäymiseen sisältyi piilotettuja viestejä, jotka liittyivät esimerkiksi kunnioitukseen ja oikeiden päämäärien osoittamiseen kiertoilmaisuin. Esimerkiksi Tommaso Buscettalle tuli tarjota vain avaamaton savukerasia, sillä avattu, vajaa rasia olisi merkinnyt halua nöyryyttää häntä. Toinen Falconen kertoma edelliseen verrattavissa oleva esimerkki havainnollisti hyvin Cosa Nostran ja monien sen toimintaa kannattavien sisilialaisten halveksuntaa Italian valtiota kohtaan: Erästä mafian *capo* kuulusteltaessa, hän alkoi yhtäkkiä kertoa tarinaa ystävänsä koirasta, jota vaivasivat punkit, eikä kukaan osannut auttaa eläintä. Eräs naapuri ehdotti tehokasta lääkettä, jota tuli kaataa punkin suuhun, niin se kuolisi heti. Kuulustelua hoitanut poliisipäällikkö kysyi, että miten muka punkin suun saa auki. Tähän *capo* vastasi, että kuinka poliisipäällikkö aikoo ottaa kiinni piileskelevät mafian jäsenet? Tarinalla *capo* halusi viestittää, että etsintäkuulutettujen mafiosojen kiinniottaminen oli mahdotonta. Tämänkaltaiset tarinat olivat tyypillisiä tapoja mafian jäsenille esittää omia mielipiteitä kiertoilmaisuin.⁶⁰

---

⁵⁹ Padovani & Falcone 1991, 60.

⁶⁰ Padovani & Falcone 1991, 62-64.

Buscetta harrasti myös itse vertauskuvallisia tarinoita. Buscettan väitettyä Falconelle erään murhan todella olleen mafian tekemä rikos, hän kertoi tarinan miehestä, joka raapaisi kertomansa mukaan takapuolensa piikkilanka-aitaan. Lääkäri epäili haavan alkuperää, mutta mies vakuutti puhuvansa totta ja kehotti lääkäriä perustamaan hoitonsa kerrottuun haavan aiheutustapaan. Buscetta haluisi täten viestittää Falconelle, että tämä sai olla murhasta mitä mieltä tahansa, mutta murhaa kannattaisi tutkia mafian tekemänä rikoksena.⁶¹ Lisäksi Sisilian murre Etelä-Italian murteiden tavoin oli verrattuna moderniin Italian kieleen hyvin erilaista. Historian professori Don H. Doylen mukaan 1860-luvulla vain noin kaksi ja puoli prosenttia eteläitalialaisista ymmärsi Toscanan murretta, josta moderni italiankieli johdettiin. Pelkästään tämä teki selkeän eron pohjoisen ja etelän välille, minkä vuoksi molemminpuoliselle ymmärrykselle tuli helposti esteitä.⁶² Doylen teoriaa voidaan pitää uskottavana, sillä esimerkiksi Pohjois-Italiasta saapuneille virkamiehille tuli todennäköisesti yllätyksenä se, miten vaikeaa kommunikointi sisilialaisten kanssa oli murteiden suurien eroavaisuuksien vuoksi. Dialogin puute johti luonnollisesti molemminpuoliseen turhautumiseen. Kun tähän lisätään mukaan vielä Cosa Nostran käyttämä ”salakieli”, niin mafiosojen välinen viestintä näyttäytyi ulkopuolisille helposti lähinnä merkinä mafiakulttuurin sairaudesta ja toiseudesta, mutta kiertoilmauksille ja tarinoille oli todellisuudessa hyvä syynsä. Cosa Nostran sääntöjen mukaan toiselle Cosa Nostran jäsenelle puhuttiin aina totta. Tämän vuoksi Cosa Nostran sisällä ei juurikaan keskusteltu asioista suoraan, ellei asia sitä todella vaatinut. Falconen mukaan kaikki hiemankin epävarmojen asioiden viestitys tapahtui edellä mainituin tavoin, jotta voitiin estyä juoruamisen leimalta. Muiden asioihin ei siis kannattanut puuttua, ellei halunnut asettaa henkeään uhatuksi. Noudatettuina nämä säännöt olivat tehokas turva mafian jäsenille, sillä silloin kukaan ei antanut suoria käskyjä tehdä mitään rangaistavaa.⁶³

Kiertoilmauksia voidaan käyttää myös tehokkaina uhkauksina. Kuuluisimpia esimerkkejä tästä on *capomandamento* Michele ”Paavi” Grecon spontaani julistus oikeudenkäynnin valamiehistöille ja tuomareille vuoden 1987 suuroikeudenkäynnissä:

Toivotan teille ikuista rauhaa herra korkeimman oikeuden presidentti. Nämä eivät ole minun sanojani vaan Herramme. Anteeksi herra presidentti, mutta rauha ja tyyneys ovat

---

⁶¹ Padovani & Falcone 1991, 64-65.

⁶² Doyle 2002, 28, 45.

⁶³ Padovani & Falcone 1991, 70-71.

*perustavanlaatuisia tuomiota muodostettaessa. Tulloon tämä rauha kulkemaan teidän kanssanne loppuelämäne ajan.*⁶⁴

Näillä sanoilla Greco halusi havainnollistaa, että Cosa Nostran kannalta harkitsemattomien, huonojen tuomioiden julkistamisen toisi ikäviä seurauksia. Tuomareita ja valamiehiä uhkasi elinikäinen kosto, murhaamisen uhka, jota Grecon toivottama ”ikuinen rauha” symboloi. Falconelle Greco oli sanonut oikeudenkäyntiä edeltäneissä kuulusteluissa vuonna 1986, että Falcone oli kuin huippujalkapalloilija Diego Maradona; täysin voittamaton pelikentällä niin kauan, kunnes hänet taklattiin. Tällä Greco halusi viestittää Falconelle, että hänellä oli keinot Falconen murhaamiseen. Hän myös kehuskeli suhteillaan Falconea arvovaltaisempiin valtion virkamiehiin.⁶⁵

Falcone kuvasi sisilialaisten muuttunutta suhtautumista häneen varsin humoristiseen sävyyn, mikä oli hänen luonteelleen tyypillistä: *”Ensin he eivät kiinnittäneet minuun huomiota, sitten he kohtelivat minua kuin harvinaista eläintä, sitten tulivat myrkytetyt nuolet.”*⁶⁶ Tällä hän halusi viestittää, että ennen hänen menestystään hän oli kuin kuka tahansa kansalainen, mutta onnistunut *antimafia*-työ oli alkanut ainakin välillisesti aiheuttaa ongelmia joillekin tärkeässä asemassa oleville virkamiehille ja poliitikoille. Falconella oli turvanaan mafiosojen mahdollisia hyökkäyksiä vastaan panssariauto, bunkkeria muistuttanut virkahuoneisto, poliisisaattue, helikopteri ja lukuisia turvamiehiä. Falcone vältti viimeiseen saakka oman yksityiselämänsä esittelyä julkisuudessa, jotta mafiosot eivät voisi saada hänestä tai hänen läheisistään sellaisia tietoja, joiden avulla tuomaria voitaisiin kiristää. Tämän vuoksi hän ei käynyt yksityiselämänsä läpi omassa kirjassaan. Lisäksi Falconella ei voinut olla oikeastaan minkäänlaisia arkirutiineja, jotta hänen liikkeensä olisivat mahdollisimman vaikeasti arvattavissa. Tämä kaikki johti varsin askeettiseen ja henkisesti rankkaan arkeen, joka omalta osaltaan lisäsi Falconen työn arvostusta mafiaa vastustaneiden kansalaisten keskuudessa. Cosa Nostran ensimmäinen Falconeen kohdistunut murhayritys tapahtui vankilassa, kun järjestö oli palkannut salamurhaajan ampumaan hänet. Yritys kuitenkin epäonnistui. Toinen kuuluisampi yritys oli vuoden 1989 epäonnistunut pommi-isku Falconen merenrantahuvilan edustalla, jolloin pommi yritettiin räjäyttää etälaukaisimella. Laukaisin oli kuitenkin jostain syystä vioittunut ja

---

⁶⁴ Bolzoni 2008, 225-227.

⁶⁵ Padovani & Falcone 1991, 67.

⁶⁶ Saari 1992, 174.

tekijät pakenivat paikalta kumiveneellä. Murhayritys oli ensimmäinen konkreettinen varoitus Falconelle, johon tämän oli pakko suhtautua asiaan kuuluvalla vakavuudella.⁶⁷

Mafiosot ja heidän tukijansa pyrkivät lokaamaan Falconen mainetta lehdistölle luovutettujen anonyymien kirjeiden avulla. Falconen tapaa suhtautua *pentitoihin* oli kritisoitu välillä ankarasti, sillä hänellä oli katsottu olevan liian läheinen ja suorastaan ystävällinen suhde katuviin syytettyihin. Lisäksi kirjeissä oli puhuttu Falconen *pentitoille* antamista myönnytyksistä tunnustuksia vastaan, ja hänen onnistumisiansa mafianvastaisessa taistelussa pidettiin laittomina.⁶⁸ Jopa osa hänen kollegoistaan koki Falconen uhaksi. Falconea nimiteltiin hänen selkensä takana ”tähti-tuomariksi” ja ”sheriffiksi”, joka halusi kaikki Italian oikeustapaukset itselleen.⁶⁹ Tämänkaltaiset nimittelyt heijastelivat jo aikaisemmin todettua italialaisen virkamieskulttuurin armotonta kilpailua.

Mafian tutkimuksessa noudatettiin Falconen mukaan tiettyä metodologiaa. Tutkijoiden tuli tuntea järjestön rakenne, yhteistyömekanismit ja sen ajattelutapa. Tehtävä oli erittäin vaativa, eikä kaikkeen informaatioon voitu päästä käsiksi. Esimerkiksi 1990-luvun alussa ei vielä tiedetty Cosa Nostran johtajien Riinan ja Provenzanon piileskelypaikkojen sijaintia. Haastavia tutkimuskohteita olivat myös niin sanotut valkokaulusrikolliset, joiden liiketoiminta oli näennäisesti laillista, vaikka he toimivat keskeisenä osana mafian rahanpesukoneistoa. Falcone piti kuitenkin suurimpana mafiatutkimusten ongelmana Cosa Nostran sulkeutuneisuutta ja toiminnan siirtymistä näkymättömämpään suuntaan. Informaatio ei enää kiertänyt kunnian miesten keskuudessa, vaan kaikki arkaluontoinen tieto pyrittiin pitämään vain harvojen tiedossa, jotta *pentitoilla* ei olisi ollut niin paljon kerrottavaa viranomaisille. Katujilta saadut tiedot vanhenivat nopeasti, joten tutkimuksissa ja oikeusprosesseissa oli edettävä rivakasti, jotta viranomaisten työ ei olisi valunut hukkaan. Epäonnistumiset johtivat *antimafia*-työn epäsuosioon ja resurssien tuhlaamiseen. Mafian jäsenet olivat tietoisia viranomaisten mahdollisesta tarkkailusta, siksi he käyttivät koodikieltä viesteissään ja puhelinkeskusteluissa. Esimerkiksi huumekauppaa organisoitaessa, voitiin huumelähetyksen noutoa koordinoida muun muassa seuraavalla tavalla: ”*Tuo minulle 12 hevosta Milanon Plaza-hotelliin.*” Tällä sanomalla ei luonnollisesti tarkoitettu mitään kirjaimellisesti, vaan 12 hevosta merkitsi määrää ja tuotetyyppejä ja Milanon

---

⁶⁷ Follain 2008, 10.

⁶⁸ Padovani & Falcone 1991, 79-80.

⁶⁹ Follain 2012, 15.

Plaza-hotelli, jotakin sellaista sijaintia, jonka oli vain sovittu huumekauppiaiden kesken tarkoittavan *Plaza*-hotellia.⁷⁰ Tämänkaltainen viestintä oli rikostutkinnan etenemisen kannalta hyvin ongelmallista ja oikeiden merkitysten ymmärtäminen saattoi tietää vuosien selvitystyötä.

Falconen mielestä huumekaupan torjunta vaati huolellista ja pitkäjänteistä tutkimustyötä. Kun viranomaiset löysivät huumelastin ja takavarikoivat sen, huumeiden jalostusaste ja tuotantopaikka pyrittiin selvittämään. Valmiiksi markkinoille jalostetun tuotteen alkulähdettä oli usein hyvin vaikea määrittää, sillä tuotteeseen lisättiin valmistusprosessin aikana niin paljon muita aineita. Mikäli tietyn tuotteen jalostusmenetelmä tunnettiin entuudestaan viranomaisten toimesta, oli tuotteen alkuperä paljon helpompi todentaa. Tietyt edistyneet huumeiden tuottajat tekivät tuotteistaan eräänlaisia tavaramerkkejä ja pyrkivät varmistamaan myymiensä huumeiden tasaisen korkealaatuisuuden, jotta kuluttajat olisivat pysyneet vakituisina asiakkaina ja uskollisina vain saman tuottajan merkille. Falcone mainitsi esimerkin tästä 1980-luvulta, kun sisilialaiset viranomaiset takavarikoivat heroiinilasteja, joissa oli jälkiä benzyyli-tropeiinista. Tälle lisäaineelle ei keksitty selitystä ennen kuin Cosa Nostran huumekestinän toiminut *pentito* Francesco Marino Mannoia avasi arvoituksen syytä. Ainetta lisättiin heroiniin, koska jokainen heroiniin lisättävä aine laskee sen sulamispistettä. Puhtaan heroinin sulamispiste oli 273 astetta. Ostaja kykeni täten yksinkertaisella kokeella todentamaan tuotteen puhtauden. Benzyyli-tropeini puolestaan säilytti korkean sulamispisteensä, minkä ansiosta edullisempaa epäpuhdasta heroiniä voitiin myydä puhtaan ja kalliin tuotteen hinnalla. Kun muut tuottajat viimein havaitsivat tämän, alkoivat kaikki käyttää samaa lisäainetta, joten samaa tuotteen paikallistamisen metodia ei voitu enää käyttää viranomaisten toimesta. Huumekauppa oli Falconen mukaan salaista kolmen syyn vuoksi: se oli laitonta, pääoman maastavienti oli rajoitettua, ja kuriirit ja vastaanottajat pyrkivät olemaan huomaamattomia toiminnassaan.⁷¹ Francesco Forgionen mukaan, 1980-luvulla huumekauppa oli murrosvaiheessa, sillä kokaiini oli syrjäyttämässä heroinin, koska kokaiinista saatavat tuotot olivat merkittävästi suuremmat.⁷²

Huumekaupasta saadut laittomat tuotot vaativat rahanpesua, jotta niistä oltaisiin saatu laillisia. Onnistunut rahanpesu muodostui kuitenkin niin monimutkaiseksi tehtäväksi,

---

⁷⁰ Padovani & Falcone 1991, 135-136.

⁷¹ Padovani & Falcone 1991, 157-158.

⁷² Forgione 2009, 53.

että mafia tarvitsi tähän kansainvälisiä talousasiantuntijoita ja lakimiehiä, jotta laitton pääoma oltaisiin voitu siirtää sellaisiin maihin, joissa se ei olisi ollut ongelma. Usein rahat lopulta kulkeutuivat tileille veroparatiiseihin. Rahanpesua oli Falconen mielestä vaikea jäljittää, koska siihen kuului useita vaiheita ja valtiokohtaista lainsäädäntöä. Mikäli lainsäädäntö olisi jokaisen valtion kohdalla ollut yhdenmukainen, olisi tämän niin sanotun valkokaulusrikollisuuden torjunta ollut paljon helpompaa. Tätä asiaa Falcone halusi kehittää. Edes Italiassa, missä ongelma oli paisunut todella suureksi, ei ollut 1990-luvun alussa riittävää lainsäädäntöä rahanpesun kitkemiseksi. Falcone piti tätä seikkaa hyvin huolestuttavana. Tutkimuksilla oli tuolloin vain kuusi kuukautta aikaa, ellei poikkeuslupaa myönnetty. Lisäksi epäillyille täytyi kertoa, että heidän pankkitilinsä olivat tarkkailun alaisina. Falconen huoli rahanpesusta oli siis aiheellinen. Pelkästään epäilykset mediassa tietyistä rahanpesukanavista, kuten Italian pörssistä tai Pohjois-Italian sijoitusyhtiöistä, saattoivat vaikuttaa hyvin negatiivisesti laillisten markkinoiden toimintaan. Rahanpesu oli lähes poikkeuksetta kansainvälistä toimintaa, joten kansainvälinen yhteistyö oli Falconen mukaan välttämätöntä.⁷³ Vuonna 1991 Falcone oli mukana laatimassa säädöstä, joka rajoitti käteisen rahan ja avointen velkakirjojen käyttöä rahansiirroissa. Tämän ansiosta säädös vaikeutti hieman talousjärjestelmän käyttöä rahanpesussa.⁷⁴

Falcone mainitsi esimerkin rahanpesusta vuodelta 1986, mikä koski Vito Cianciminoa. Hänellä oli kolme sveitsiläistä pankkitiliä, joille oli tehty vuosina 1981–1982 merkittäviä pääomasiirtoja erään toisen tutkinnanalaisen epäillyn nimissä. Rahojen alkuperä oli todennäköisesti huumekaupasta. Falcone sai sveitsiläisiltä viranomaisilta luvan tutkia asiaa koskeneita arkistoja, mutta tämän jälkeen tilit tyhjenivät nopeasti. Yhteensä viisi miljoonaa dollaria oli päätynyt erään panamalaisen yhtiön tilille. Puolet rahoista oli talletettu pankkiin New Yorkissa ja puolet pankkiin Montrealissa. Samat rahat jatkoivat vaellustaan vuoteen 1991 asti, kunnes ne päätyivät erään brittiläisen yhtiön tilille, jonka hallitsijalla ei ollut mitään käsitystä rahojen alkuperästä. Rahat jaettiin tämän jälkeen jälleen viiteen osaan, josta ne palautuivat takaisin Sveitsiin tilille, joka sijaitsi rahojen lähtöpisteen naapuripankissa. Uusi selvityspyyntö saatiin sveitsiläisiltä ja huomattiin, että kiertonsa aikana rahat olivat paisuneet noin 15

---

⁷³ Padovani & Falcone 1991, 158-159.

⁷⁴ Grasso & Bellavia 2011, 272.

miljoonaan dollariin. Rahan kierto loppui vasta, kun eräs sveitsiläinen oikeusviranomainen takavarikoi rahat.⁷⁵

Rahanpesun ja muiden mafian aiheuttamien yhteiskunnallisten haittojen kitkemiseksi kommunistien kansanedustaja Pio La Torre julkisti vuonna 1980 mafiaan kuulumisen kannalta vallankumouksellisen lakialoitteen. La Torre ei kuitenkaan koskaan päässyt näkemään lakialoitteen läpimenoa parlamentissa, sillä Cosa Nostra ampui hänet huhtikuussa 1982.⁷⁶ Murha oli järjestön viesti valtiolle, että laki pitäisi hylätä ja kaikkia vastaavaa ehdottavien poliitikoiden kohtalo tulisi olemaan sama. Ennen lain voimaantulemistä syyskuussa vuonna 1982 mafian tekemistä rikoksista oli Falconen mukaan vaikeaa hankkia syytteeseen vaadittavaa todistusaineistoa. Yksittäisiä mafian jäseniä asetettiin syytteeseen lain perusteella, mikä kielsi rikollisiin liittoumiin kuulumisen. Vain harvat saivat lopulta tuomion, koska oikeusprosessi oli pitkä ja pitävien todisteiden määrä on pieni. Miksi laki sitten oli niin tärkeä? Rogonin – La Torren laki määritteli ensi kertaa mafiayhteydet rikollisiksi, kriminalisoi mafiaan kuulumisen ja velvoitti mafiaperäisen omaisuuden takavarikoinnin. Takavarikoinnin ohella merkittävää laissa oli se, että mafiasta ja tunnusmerkeistä puhuttiin niiden oikeilla nimillä. Laissa esimerkiksi määriteltiin erikseen mafian vaikenemisen- eli *omertan*-laki. Mafiaa koskeneet todistajanlausunnot olivat edelleen vähälukuisia, koska kansalaiset pelkäsivät *pentitojen* lailla ikäviä seuraamuksia mafian taholta. Vuodesta 1989 eteenpäin pelkät mafiakytkökset eivät välttämättä enää riittäneet tuomioihin, vaan vaadittiin todistusaineistoa yksittäisistä rikoksista. Tässä uudessa laissa oli se vaara, että Cosa Nostran olemassaolon todistaminen vaarantui, mikäli mafiakytkösten osoittaminen jäisi toissijaiseksi asiaksi. Rogonin – La Torren laki mahdollisti kuitenkin tutkinnan aloittamisen, vaikka todisteet oikeudenkäyntiin olisivat olleet vielä puutteellisia. Mafiaan liittynyt lainsäädäntö oli 1980-luvun ja 1990-luvun vaihteessa yhä vähintäänkin monimutkainen ja jopa ristiriitainen. Falcone korosti kuitenkin sitä tosiseikkaa, että aina voitiin tehdä edes jotakin mafian toimien estämiseksi. Uusia mafianvastaisia lakeja säädettiin 1980- ja 1990-luvuilla melko nopeaan tahtiin, mutta ne rakentuivat Falconen mielestä hutiloiduiksi kokonaisuuksiksi, jotka jäivät usein vain väliaikaisiksi toimiksi. Tämä johtui siitä, että tilanteen parannuttua lainsäädäntöä höllennettiin.⁷⁷

---

⁷⁵ Padovani & Falcone 1991, 160-161.

⁷⁶ Follain 2008, 162.

⁷⁷ Padovani & Falcone 1991, 172-175.

Falcone koki, että säädettyjen lakien piti perustua vahvaan ja selkeään poliittiseen tahtoon ja niitä soveltamassa täytyi olla ammattimaisia tuomareita. Valtion uskottavuus kärsi aina, kun mafioso pääsi näytönpuutteen vuoksi vapauteen. Vuoden 1985 suuroikeudenkäynti oli osoitus siitä, että jopa mafiajohtajia voitiin tuomita menestyksekkäästi.⁷⁸ Vuoden 1987 lopussa Falconen esimies Antonino Caponnetto jäi eläkkeelle. Falconen ounasteltiin saavan hänen työnsä, jotta *antimafia*-työ voisi jatkua nousujohteisena. Virka meni kuitenkin Antonino Melille, joka historioitsija John Dickien mukaan ryhtyi hajauttamaan mafiaa tutkineiden virkamiesten ryhmää. Falcone ja hänen kollegansa saivat tutkittavakseen aivan tavallisia rikoksia, joten mafianvastainen työ kärsi pahasti.⁷⁹ Paolo Borsellino julkaisi kesäkuussa vuonna 1988 lehdistötiedotteen, jossa hän kertoi Palermon oikeuselimissä ja poliisinvirastoissa käynnissä olevista juonitteluista kyseisten paikkojen toiminnan heikentämiseksi. Meli luonnollisesti kielsi kaikki syytökset ja sanoi *antimafia*-työn jatkuvan ennallaan.⁸⁰ Borsellino kuvasi työnteon mahdottomuutta vuonna 1988 suorastaan epätoivoiseen sävyyn:

*Tutkimukset jakautuvat tuhannelle suunnalle. Kaikkien täytyy kantaa huolta kaikesta. Viimeinen poliisitutkimus, joka ansaitsee nimen raportti, on peräisin vuodelta 1982. Tuosta vuodesta lähtien tähän päivään saakka ei ole ainoatakaan kunnollista tutkimusta Palermon mafiasta. Ei yhtään selvitystä esimerkiksi siitä, miten suuroikeudenkäynti vaikutti järjestön tasapainoon.*⁸¹

Lausunnosta voidaan päätellä, että tutkimuksiin kohdistuneet hajautustoimet olivat synnyttäneet vaarallisen informaatiotyhjiön, minkä vuoksi mafian kehityksen ennakointi muodostui pian hyvin haasteelliseksi. Tuomareiden työn vaikeutta ei helpottanut se, että myös media hyökkäsi muun muassa Falconen kimppuun, väittäen hänen piilottelevan pöytälaatikossaan mafian kanssa yhteistyössä olleiden poliitikkojen todistusaineistoja, jotta niitä ei otettaisi käsittelyyn oikeudessa.⁸²

Palermon työilmapiirin muodostuttua turhan painostavaksi, Falcone siirtyi vuonna 1991 Roomaan. Virkapaikan muutos teki hänelle John Follainin mukaan henkisesti hyvää, ja pian hän oli suunnittelemassa uusia toimia mafian estämiseksi. Roomassa hän kehitteli

---

⁷⁸ Padovani & Falcone 1991, 176-177.

⁷⁹ Dickie 2013, 360-361.

⁸⁰ Sabetti 2000, 133 & 144.

⁸¹ Saari 1992, 180.

⁸² Dickie 2013, 362-363.

DIA-virastoa⁸³, joka olisi koordinoitunut koko Italian *antimafia*-toimintaa. Hän suunnitteli myös lakialoitetta, joka olisi tarjonnut *pentitoille* etuoikeuksia vankiloissa sekä suojelua heille ja heidän perheilleen.⁸⁴ Lisäksi politiikan kulisseissa oli menossa hanke, jonka mukaan Falconesta oltaisiin voitu mahdollisesti tehdä uusi Italian sisäministeri.⁸⁵ Poliittiset tuulet vaikuttivat olevan kerrankin Falconelle suosiollisia. Falconen uutta työpaikkaa sijainteineen voitaisiin helposti pitää Cosa Nostran kannalta hyvänä asiana, mutta itse asiassa hänet koettiin uusien hankkeidensa myötä entistä vaarallisemmaksi. Salvatore Riinan mielestä Falcone tiesi ja ymmärsi liikaa, ja hän pelotteli toiminnallaan järjestön mahdolliset yhteistyökumppanit pois. Mikäli Falconesta olisi tullut valtiosyyttäjä mafia-asioissa saati sisäministeri, hän ei olisi antanut hetkeäkään rauhaa Cosa Nostralle. Siksi Falconen murhaamista täytyi alkaa organisoida.⁸⁶

Valtion virkamiehiin kohdistuvia uhkia olisi tullut Falconen mukaan osata ennakoida. Hänestä valtion oli luotava yhtenäinen toimintasuunnitelma mafian torjumiseksi. Tähän tehtävään olisi tarvittu poliisin ja tuomarien muodostama toimivaltainen johtoelin. Esimerkiksi rahanpesuun liittyneet tutkimukset olivat niin moniosaisia ja niiden tutkimiseen vaadittiin useiden henkilöiden pitkäjänteinen työpanos eri maissa ja eri osissa Italiaa. Tämän vuoksi koordinoitu ja yhdenmukainen tutkinta oli hyvin tärkeää, jotta tutkinnan aikana ei oltaisi tehty sellaisia virheitä, jotka olisivat voineet vaikuttaa todistusaineiston laatuun. Falcone kannatti valtakunnansyyttäjän viran perustamista, mikä olisi mahdollistanut oikeudellisten kysymysten ja lakialoitteiden tehokkaamman tarkastelun hallituksessa.⁸⁷ Tämänkaltaiset tavoitteet kielivät Falconen halusta keskittää mafiaoikeudenkäynnit yhdelle vaikutusvaltaiselle elimelle, jonka johdossa hän olisi itse todennäköisesti ollut. Tästä voidaan päätellä, että Falcone koki tarvitsevansa täyden hallinnan mafiaa koskevissa oikeudenkäynneissä, jotta tuomioita oltaisiin voitu panna täytäntöön aikaisempaa enemmän ja nopeammin.

Valtion mafianvastaiset toimenpiteet olivat kehittyneet paljon 1970- ja 1980-luvuilla asialle uskollisten ja mafiaan erikoistuneiden tuomarien ansiosta. Vähitellen oletetusta mafiamyytistä muodostui todellinen rikollisjärjestö, jonka toimintaa ja logiikkaa voitiin ymmärtää ja ennakoida. Tommaso Buscettan tekemät Cosa Nostraa koskeneet

---

⁸³ Direzione Investigativa Antimafia.

⁸⁴ Follain 2008, 219-221.

⁸⁵ Follain 2012, 117.

⁸⁶ Follain 2012, 3.

⁸⁷ Padovani & Falcone 1991, 184-185.

paljastukset olivat keskeisessä asemassa. Falconen tekemät kuulustelut Buscettalle auttoivat kehittämään pitkälle hiottuja kuulustelumetodeita ja ymmärtämään mafian käyttämää viestintätapaa. Samalla Falcone halusi muokata Italian lainsäädäntöä mafian kannalta ankarammaksi ja yksikertaisemmaksi, jotta mafian liiketoiminnan hektiseen luonteeseen pystyttiin vastaamaan. Huumekaupan mukana tullut mafian vaurastuminen toi mukanaan rahanpesun, josta tuli valtiolle suuri uhka. Falconen onnistui kehittää tehokkaita tutkimusmetodeita rahanpesua varten, jonka vuoksi Cosa Nostran uusi tuottoisa liiketoiminta ajautui vaaraan. Seuraavassa luvussa käsitellään Cosa Nostran vastausta valtion kehittyneeseen *antimafia*-toimintaan.

2.2 Cosa Nostra vastustaa valtiota ja Falconea

Mitä Falcone ajatteli Cosa Nostran valtiovastaisista toimista? Kysymys on tärkeä, jotta voitaisiin paremmin ymmärtää, miksi Cosa Nostran jäsenet halusivat päästä eroon valtion antimafia-toiminnasta ja sitä puoltaneista virkamiehistä ja poliitikoista? Samalla kysymys tarjoaa mahdollisuuden analysoida Falconen ja mafiosojen lausuntoja *antimafia*-toiminnasta. Cosa Nostra otti Sisilian hallintaansa, koska sisilialaiset kokivat itsensä valtion hylkäämiksi.⁸⁸ Osa mafian jäsenistä suhtautui ylenkatsoen valtioon ja sen mafianvastaisiin toimiin, vaikka he olisivat jääneet kiinni. Useimmiten kiinnijääneet kiistivät vankasti kaiken syyllisyytensä. Giovanni Falcone mainitsi kirjassaan Cosa Nostran johdossa 1980-luvulla toimineen Salvatore Riinan, jonka aikana *omertan*-lain noudattaminen korostui Falconen mielestä huomattavasti.⁸⁹ Esimerkkinä voidaan mainita ote vuoden 1993 oikeudenkäynnistä Salvatore Riinaa vastaan hänen kiinnijäämisensä jälkeen:

En ole antanut kenellekään epäsuorasti käskyä tappaa ketään, sillä kukaan ei ole koskaan tehnyt minulle paha. Olen aina työskennellyt itseni ja perheeni vuoksi. En ole ikinä ollut tekemisissä näiden ihmisten (mafiosojen) kanssa. En ole koskaan ollut piilossa, koska kukaan ei ole koskaan tullut etsimään minua. Kävin joka päivä töissä, eikä kukaan pysäyttänyt minua. La Torren, Reinan ja Mattarellan kuolemat olivat poliittisia. Teidän täytyy etsiä syyllisiä muualta. Teidän ei tarvitse epäillä minua. En ole poliittisesti suuntautunut, enkä halunnut ottaa La Torren, Reinan tai Mattarellan paikkaa.⁹⁰

---

⁸⁸ Bolzoni 2008, 27.

⁸⁹ Padovani & Falcone 1991, 135.

⁹⁰ Bolzoni 2008, 69.

Riina kiisti myös koskaan tunteneensa Cosa Nostraan ”olettavasti” kuuluneita jäseniä, kuten Bernardo Provenzanoa, Michele Grecoa tai Vito Cianciminoa. Todellisuudessa Riina oli tekemisissä näiden henkilöiden kanssa joko suoraan tai epäsuorasti lähes joka päivä.⁹¹ Falcone oli havainnut edellä mainittujen henkilöiden tehneen paljon yhteistyötä keskenään.⁹² Itse asiassa vuonna 1963 Riina oli joutunut myöntämään kuulusteluissa poliisipäällikkö Angelo Manganolle, että hän oli ollut mukana maatalousbisneksessä Luciano Leggion, Calogero Bagarellan ja Bernardo Provenzanon kanssa. Riinan oli pakko myöntää tunteneensa edellä mainitut henkilöt, koska hänen taskuistaan oli löytynyt paperilappuja, joissa oli nimiä, rahasummia ja tilinumeroita, joita hän tarvitsi liiketoiminnassaan. Mangano ei luonnollisesti uskonut Riinan selityksiä, sillä summat olivat suuria ja liiketoimia oltiin tehty eripuolilla Italiaa lyhyessä ajassa.⁹³ Muutamilla Cosa Nostran jäsenillä oli kyky säilyttää ylimielisyytensä myös oikeudenkäynneissä. Esimerkiksi vuoden 1986 suuroikeudenkäynnissä Luciano Leggiolta kysyttiin, oliko mafia olemassa? Hän vastasi lakonisesti; ”*Jos antimafia-toiminta on olemassa...*”⁹⁴ Tällä lausunnolla Leggio halusi selkeästi asettaa oikeuden esittämän kysymyksen naurunalaiseksi ja viestittää vastauksellaan, että mafia oli valtion omaa keksintöä. Falcone oli *pentito* Antonino Caldernonen kuulusteluissa kuitenkin saanut selville, että Luciano Leggio ryhtyi vuonna 1970 luomaan corleonelaisten valtaan perustuvaa huumekauppaverkosta.⁹⁵

Riina halusi syrjäyttää Leggion 1970-luvun alussa, ja tähän tarjoutui tilaisuus vuonna 1974 Leggion joutuessa vankilaan. Riinasta tuli tämän ansiosta corleonelaisten johtaja, eikä hän halunnut Leggiota vapautettavaksi koskaan.⁹⁶ Riinan johdolla corleonelaiset ottivat Palermon ja sitä kautta koko Sisilian hallintaansa 1980-luvulla. Koska valtaantulo vaati noin 500–1000 ihmisen hengen, valtio tiukensi mafianvastaisia otteitaan. Corleonelaiset julistivat sodan valtiolle, mikä merkitsi tuomareiden, poliisien, todistajien, journalistien ja liikemiehien murhaamista, mikäli he asettuivat corleonelaisia vastaan. Myös virkamiesten perheet joutuivat tarpeen tullen corleonelaisten koston uhreiksi, jotta heidän viestinsä olisi ollut mahdollisimman selvä. Salvatore Riina halusi hallita Sisiliää pelolla.⁹⁷ Falcone piti Riinan hallitseman Cosa

---

⁹¹ Bolzoni 2008, 69-70.

⁹² Padovani & Falcone 1991, 124-125, 135.

⁹³ Bolzoni & D’Avanzo 2007, 65-66.

⁹⁴ Bolzoni 2008, 159-160.

⁹⁵ Padovani & Falcone 1991, 124.

⁹⁶ Bolzoni 2008, 74-75.

⁹⁷ Bolzoni 2008, 76-77.

Nostran toimintatapoja hyvin loogisina, sillä niiden tavoitteena oli aina saavuttaa lisää valtaa. Tämän vuoksi Falcone koki, että Sisiliassa asui suorastaan liikaa puhtaalle rationalismille omistautuneita henkilöitä.⁹⁸

Riesin perheen *capo* Giuseppe Di Christina ryhtyi *pentitoksi*, koska hän koki corleonelaisten haluavan hänet pois päiviltä. Hän piti corleonelaisia hulluina, sillä he olivat tappaneet noin 80 ihmistä. Hänen mukaansa corleonelaiset olivat saaneet päähänsä, että he julistavat sodan valtiolle. Di Cristina yritti taivutella Cosa Nostran komissiota aloittamaan vastatoimia corleonelaisia kohtaan, mutta kukaan ei voinut tehdä asialle mitään. Hän myös varoitti tulevasta tuomari Terranovan murhasta. Toukokuussa 1978 corleonelaiset murhasivat Di Christinan noin puoli vuotta ennen Terranovan murhaa. Di Christinan tunnustusta voidaan pitää tärkeänä, koska se oli ensimmäinen kirjallinen todiste Cosa Nostran sisäisestä konfliktista ja halusta julistaa sota valtiota vastaan.⁹⁹ Tunnustuksissaan Di Cristina noudatti *pentitoille* tyypillistä taktiikkaa, sillä hän syytti vihollisiaan rikoksista, mutta jätti tarkasti kertomatta oman ja liittolaistensa osuuden rikoksiin.¹⁰⁰ Tunnustus oli myös osoitus siitä, että *pentitojen* paljastukset olivat Falconen johtamien tutkimusten kannalta äärimmäisen arvokkaita, ja parhaimmillaan ne saattoivat johtaa esimerkiksi korruptoituneiden virkamiehien tai poliitikkojen jäljille.

Mafiyhteuksista syytetty kristillisdemokraatti ja liikemies Nino Salvo kuvaili Falconen mafianvastaisia toimia lyhyesti, mutta ytimekkäästi erään lehden haastattelussa: ”*Se tuomari teki hulluja asioita. Hän tutki pankkeja, joiden läpi rahat kulkivat. Pähkähullua!*”¹⁰¹ Mielestäni Salvon voimakas purkaus johtui juuri siitä, että Falcone oli päässyt oikeille jäljille rahanpesun selvittämisessä. Tämän vuoksi Salvo halusi vähätellä Falconen työtä. Falcone ei suoraan sanonut Salvon olleen tiiviissä yhteistyössä Cosa Nostran kanssa, mutta hän piti Salvon johtaman yhtymän toimia Sisilian julkishallinnossa vähintäänkin hämärinä.¹⁰²

Mikäli Cosa Nostran jäsen joutui oikeudenkäyntiin, jonka lopputulos olisi ollut normaalioloissa hyvin ennalta arvattava ja olisi tuottanut tuomitulle pitkän tuomion, yrittivät muut järjestön jäsenet saada yhteyksiensä kautta tuomiota syytetyn kannalta

---

⁹⁸ Padovani & Falcone 1991, 85.

⁹⁹ Bolzoni 2008, 173-175.

¹⁰⁰ Follain 2008, 130-131.

¹⁰¹ Bolzoni 2008, 90.

¹⁰² Padovani & Falcone 1991, 153.

suosiollisemmaksi. Falcone piti ilmiötä hyvin valitettavana ja koki, että tuomioiden aleneminen tai mahdolliset syytteistä vapauttamiset, johtuivat osin myös oikeusjärjestelmän ja säädettyjen lakien puutteellisuudesta.¹⁰³ Mafiosojen suorittama painostaminen tapahtui usein uhkailemalla ja pelottelemalla tuomion lopputuloksesta päättäviä virkamiehiä ja heidän perheitään ja ystäviään.¹⁰⁴ Mikäli virkamiehet suostuivat yhteistyöhön, pyrki Cosa Nostra tekemään virkamiehiä hyödyttävän vastapalveluksen, kuten pienimuotoisen rakennusurakan virkamiesten mailla. Vastapalveluksen suuruus riippui usein tuomion alentamisen määrästä. Suora rahallinen korvaus ei ollut yleinen käytäntö.¹⁰⁵ Poliitikantutkijan Yves Ményn mukaan monien mafiaoikeudenkäyntien pitkät kestoajat johtuivat laajojen tutkimusten synnyttämistä ristiriitaisista tiedoista, sillä syyttäjän oli toimitettava oikeudelle kaikki tapausta koskeneet todisteet, olivatpa nämä luotettavuusarvioltaan millaisia tahansa. Tällöin tutkinnanalaisten tapahtumien kulusta ei voitu päästä täyteen varmuuteen, jolloin oikeudenkäynnit pääsivät venymään. Mikäli syyttäjä olisi voinut valita oikeudelle annettavan todistusaineiston, tapausten käsittelystä olisi tullut suoraviivaisempaa, mutta samalla laillisuusperiaate ja syytetyn oikeus tasapuoliseen oikeudenkäyntiin olisi heikentynyt. Tämä seikka saattoi toimia kannustimena todistusaineiston väärentämiseen ja pimittämiseen, minkä paljastuminen olisi voinut johtaa virkamiehen luotettavan maineen heikkenemiseen.¹⁰⁶

Liikkuvan poliisin päällikkö Ninni Cassarà oli yksi niistä sisilialaisista poliisiviranomaisista, johon mafian levittämä korruptio ja epäsovinnainen virkamiestoiminta ei ulottunut. Falcone itse ihaili Cassaràn omistautumista ammatilleen ja piti tätä yhtenä parhaista ystävistään. Cosa Nostran onnistui murhata hänet lokakuussa vuonna 1985. Falconen mukaan joku poliisilaitoksen sisältä oli kavaltanut Cassaràn.¹⁰⁷ Murha herätti poliisikunnan sisällä poikkeuksellisen raivon, sillä se koki, että se oli jätetty yksin kentälle taistelussa mafiaa vastaan. *Pentitojen* määrä oli tässä vaiheessa vielä suhteellisen vähäinen, joten useimpien murhien tutkinta oli umpikujassa. Cassaràn hautajaisissa eräs poliisi antoi asiasta tunteiden täyteen haastattelun poliisien mielialoista:

---

¹⁰³ Padovani & Falcone 1991, 172-173.

¹⁰⁴ Esimerkkitapauksena voidaan mainita poliisikapteeni Emanuele Basilen murha vuodelta 1983. Murhalle löytyi heti neljä todistajaa ja kaikki kolme murhaajaa saatiin noin tunnin sisällä kiinni. Tästä huolimatta lopullisten tuomioiden antaminen kesti lopulta noin 17 vuotta erinäisten välivaiheiden jälkeen, joiden seurauksena yksi tuomari murhattiin Cosa Nostran toimesta.

¹⁰⁵ Bolzoni 2008, 198-202.

¹⁰⁶ Mény 1993, 226.

¹⁰⁷ Padovani & Falcone 1991, 179.

Olemme kurkkuumme myöten täynnä. Emme kaipaa tällaisia valtiollisia hautajaisia, joissa on aina samat naamat, samat puheet ja samat surunvalittelut. Julkinen mielipide tyyntyy parissa päivässä, ja sitten kaikki jatkuu taas ennallaan. Me ääliöt vain tapatamme itsemme, koska kimppuumme iskevät niin mafia kuin omat johtajammekin.¹⁰⁸

Poliisin lausunnosta käy ilmi poliisikunnan turhautuneisuus valtion jatkuvaan kykenemättömyyteen tukea heidän toimintaansa mafianvastaisessa työssä. Lisäksi poliisi esitti väitteen omien virkamiesten korruptoituneisuudesta, mikä saattoi tietyissä tapauksissa pitää paikkaansa ja oli linjassa Falconen esittämien korruptoteorioiden kanssa. Virkamiesten mafiayhteyksien todistaminen oli kuitenkin käytännössä vaikeaa.

1990-luvulle tultaessa valtion todistajaohjelma oli alkanut herättää Cosa Nostran jäsenten keskuudessa poikkeuksellisen paljon suosiota. Falcone koki, että *pentitojen* paljastukset olivat mahdollistaneet jopa melko täydellisen yleiskuvan saavuttamisen Cosa Nostrasta.¹⁰⁹ Vuonna 1996 oikeuden kanssa yhteistyötä tekeviä Cosa Nostran jäseniä oli 423, kun vuoden 1986 suuroikeudenkäynnissä oli vain viisi *pentitoa*. 1990-luvun tunnustukset alkoivat horjuttaa Cosa Nostraa sisäisesti. Jopa Falconen murhan pääarkkitehti Giovanni Brusca ryhtyi todistajaohjelmaan jäätyään kiinni toukokuussa vuonna 1996.¹¹⁰ Ensimmäisenä mielenkiintoisena seikkana voidaan mainita aiemmin samana vuonna tehty kotietsintä Bruscan taloon, josta löytyi kopio Falconen ja Padovanin kirjasta, jota käytän tässä tekstissä alkuperäislähteenä. Brusca opiskeli vihollisensa ajatuksia Cosa Nostrasta, jotta tiesi, mitä tällä oli vastassa. Toinen yllättävä asia oli se, että viranomaiset olivat löytäneet jo ennen Bruscan kiinniottoa hänen asevarastonsa, joka oli piilotettu salahuoneisiin maatalon lattian alle. Italian historian suurimmasta mafian aseätköstä löytyi räjähdysaineita, sinkoja, käsikranaatteja, haulikoita ja sadoittain pistooleja ja automaattiasseita.¹¹¹ Kuulusteluissa hän totesi tehneensä noin 100–200 murhaa¹¹², joita hän kommentoi siten, että tänä päivänä hän ei edes muista kaikkia murhaamiensa henkilöiden nimiä.¹¹³

---

¹⁰⁸ Dickie 2004, 411-412.

¹⁰⁹ Padovani & Falcone 1991, 75.

¹¹⁰ Bolzoni 2008, 219-221.

¹¹¹ Follain 2012, 253-257.

¹¹² Brusca perusteli murhiaan sillä, että hän oli Cosa Nostran lojaali sotilas, joka palveli järjestön etua. Murhasta kieltäytyminen olisi merkinnyt omaa kuolemaa. Säälimättömmimpiä Bruscan suorittamia murhia oli *pentitoksi* ryhtyneen Mario Di Matteon 12-vuotiaan pojan Giuseppeen murha. Poika kidnapattiin marraskuussa vuonna 1993 corleonelaisten toimesta, jotta Di Matteo luopuisi tunnustamisesta. Koska Di Matteo ei lopulta suostunut corleonelaisten vaatimukseen, Giuseppe murhattiin Bruscan ja kahden hänen alaisensa toimesta tammikuussa vuonna 1996. Giuseppeen ruumis liutettiin pois happotynnyrissä.

Cosa Nostra oli saanut hyvän syyn entistä kovemmille valtion vastaisille otteille vuoden 1986 suuroikeudenkäynnin myötä. Falcone oli osallistunut intensiivisesti suuroikeudenkäynnin valmisteluihin 1980-luvun alkupuolelta alkaen. Syytekirjelmä oli pituudeltaan 8067 sivua. Teksti alkoi itsevarmoin sanoin: ”*Tämä oikeudenkäynti käydään ”Cosa Nostrana” tunnettua mafiajärjestöä vastaan, joka on väkivallan ja pelottelun avulla kylvänyt ja kylvää yhä ympärilleen kuolemaa ja kauhua.*” Syytteet perustuivat pitkälti Buscettan todistajanlausuntoihin, jotka Falcone oli koonnut. Buscettan antamat todistelut panivat kaikki ”arvokkaat ruumiit” *cupolan* jäsenten syyksi, koska he olivat olleet murhien tekoaikana järjestön johdossa aktiivisesti mukana.¹¹⁴ Buscetta kuvaili oikeudenkäynnissä hyvin loogiseen sävyyn *cupolan* päätöksentekoa:

*Cupola muodostaa joukkueen, joka toteuttaa sen tekemän päätöksen. Heillä on valta valita murhan tekijät mistä tahansa perheestä, ilmoittamatta siitä perheiden päälliköille; rikoksen organisointi on täten vain cupolan jäsenten ja iskun toteuttajien tiedossa. Kuitenkin usein käytännössä cupolan jäsen tiedottaa päätöksestä kaikista luotetuimmille kollegoilleen – mutta tällä seikalla on hyvin vähän vaikutusta murhan suunnitteluun ja toteutukseen.*¹¹⁵

Järjestössä oli lausunnon perusteella olemassa selkeä komentoketju, jota noudatettiin huolellisesti.

Suuroikeudenkäynnin tulos julistettiin joulukuussa vuonna 1987. Falcone itse kuvasi italialaisten reaktiota tuloksesta varsin osuvasti. Hänen mukaansa Italia ei ymmärtänyt mitä oli tapahtunut. Tapaus oli Falconen mukaan historiallinen, sillä myytti mafian koskemattomuudesta oli murskana.¹¹⁶ 18 henkilön ryhmä, joka kattoi lähes kaikki Cosa Nostran silloiset johtohahmot, saivat elinkautisen tuomion. Tuomiovuosia kertyi yhteensä 2665. Miksi oikeudenkäynti oli valtion ja mafiatuomareiden maineen kannalta erityisen merkittävä? Ensimmäistä kertaa Italian historiassa Cosa Nostran jäseniä jokaiselta arvoasteikolta sai tuomioita. Oikeudenkäynti oli valtiolle ja oikeuslaitokselle symbolinen voitto mafiasta, mutta Cosa Nostran jäsenet eivät olleet menettäneet

---

Menetelmä oli melko yleinen Cosa Nostran käyttämä tapa hankkiutua eroon murhattujen ruumiista todisteiden hävittämiseksi.

¹¹³ Bolzoni 2008, 277.

¹¹⁴ Follain 2008, 201.

¹¹⁵ Cawthorne & Cawthorne 2009, 306.

¹¹⁶ Follain 2008, 225-226.

toivoaan, vaikka tulos oli murskaava. He luottivat valitusoikeuteensa ja syyttivät tuomioita hallituksen poliittiseksi ajolahdiksi, jossa oikeudenmukaisuus ei ollut tavoitteena. Tuomittujen kärsivällisyys tehoi, ja vuonna 1990 tuomioista koituneet valitukset alensivat tuomioiden yhteissummaa 1576 vuoteen, joka oli kova kolaus Falconelle ja muille mafiatuomareille. Elinkautiset tuomiot putosivat 12 tapaukseen. Yhtenä syynä tuomioiden alenemiseen voidaan pitää Cosa Nostran poikkeuksellista johtamista, sillä järjestön komission päätöksentekoa ei voitu lain mukaan yksilöidä, joten periaatteessa kukaan järjestön johtajista ei ollut henkilökohtaisesti suoraan syyllinen.¹¹⁷ Tästä voitiin päätellä, että syyttäjältä puuttui konkreettinen näyttö komission kokouksista ja niissä päätetyistä asioista.

Tammikuussa vuonna 1991, 43 Cosa Nostran jäsentä sai vapautensa, mutta heidän ilonsa jäi lyhytaikaiseksi, sillä kolmen päivän sisällä lähes kaikki oltiin vangittu uudestaan uutta Falconen ja muiden mafiatuomareiden organisoimaa oikeudenkäyntiä varten.¹¹⁸ Corleonelaisista Riina ja Provenzano olivat edelleen piilossa virkavallalta, vaikka molemmat olivat saaneet elinkautisen jo vuoden 1987 suuroikeudenkäynnin tuomioiden jaossa. Riina oli uskonut kaikkien tuomioiden kaatuvan valitusportaisissa, mutta lopputuloksen jäädessä järjestön kannalta epäedulliseksi, hän syytti suoraan tuomari Falconea tuomioista. Riina ei koskaan tarkemmin perustellut syytöstään. Riina yritti vaikuttaa tuomioihin uhkailemalla tuomareita ja poliitikkoja, mutta tulos jäi kauas tavoitteesta. Lokakuussa vuonna 1992 murhattiin ensimmäisenä kostoksi poliitikko Salvo Lima, jolla oli paljon yhteyksiä Cosa Nostraan, mutta oli epäonnistunut pahasti tuomioiden perumisessa. Tämän jälkeen Riina alkoi suunnitella kostoa Falconelle ja muille tuomareille.¹¹⁹ Falcone tiedosti tämän ja koki Cosa Nostran valtiovastaisuuden kohdistumisen johtaviin mafianvastaisiin virkamiehiin ja poliitikoihin loogisena toimintana, koska järjestö oli ajettu poikkeuksellisen ahtaalle. Hän koki, että varsinkin johtavan valtiovallan edustajan murha olisi voinut toimia järjestön toimintaa helpottavana asiana.¹²⁰ Falconen suhtautumisesta voitiin päätellä hänen suhtautuneen melko fatalistisesti todennäköiseen kohtaloonsa ja hyväksyneen työhönsä liittyneet riskit. Samalla Falcone osoitti, että hänellä oli kykyä asettua mafioson asemaan ja tulkita asioita tämän näkökulmasta.

---

¹¹⁷ Bolzoni 2008, 236-237.

¹¹⁸ Bolzoni 2008, 238-239.

¹¹⁹ Bolzoni 2008, 249-252.

¹²⁰ Padovani & Falcone 1991, 44-45, 139-140.

Giovanni Falconen aika oli loppumassa, kun hän laskeutui Punta Raisin lentokentälle Sisiliaan 23. toukokuuta 1992. Cosa Nostran jäsen Domenico Gnaci, lähetti lyhyen viestin Giovanni Bruscalle, että liha oli saapunut.¹²¹ Luonnehdinta kertoi paljon mafiosojen suhtautumisesta murhakohteisiin, jotka nähtiin vain epäinhimillisinä lihanpalasina. Brusca oli suunnitellut ja testannut iskun eri vaiheita jo viikkoja. 350 kiloa räjähteitä oli asetettu moottoritien alaiseen tierumpuun, jonne ne oltiin työnnetty skeittilaudan avulla. Räjähdyspaikka sijaitsi lähellä Capacin kylää. Räjätys suoritettiin kauko-ohjaimella, jonka vuoksi Brusca oli valinnut tähystyspaikaksi mäenharjanteen 400 metrin päästä. Kun Falconen auto saapui tienviereen merkiksi jätetyn jääkaapin kohdalle, Bruscan radiopuhelimesta kuuluivat hermostuneet huudot ”*Vai! Vai!*”, joilla tarkoitettiin ”*Anna mennä! Anna mennä!*” Räjähdyksen seurauksena pala moottoritietä tuhoutui koko leveydeltään. Falcone, hänen vaimonsa Francesca Morvillo ja kolme turvamiestä kuolivat iskuissa. Lisäksi neljä turvamiestä loukkaantui iskussa.¹²² Isku oli osoitus siitä, miten pitkälle Cosa Nostra oli valmis menemään yhden valtion virkamiehen murhaamiseksi ja miten vähän se välitti sivullisista uhreista.

Falconen murhan jälkeen karabinierei-eversti Mario Mori otti yhteyttä mafiosokytköksistä tunnettuun Vito Cianciminoon, jotta murhaaminen loppuisi. Neuvotteluissa Ciancimino kysyi suoraan, mitä valtio tarjosi? Mori sanoi, että jos kaikki corleonelaiset antautuisivat, valtio olisi kohdellut heitä ja heidän perheitään hyvin. Ciancimino raivostui ehdotuksesta ja huusi: ”*Haluatteko minun kuolevan!? Tai paremminkin haluatteko itse kuolla!? En minä voi esittää tuollaista kenellekään.*”¹²³ Cianciminin reaktio osoitti, että Cosa Nostra ei tyytynyt kompromisseihin, ja että Falconen murha oli saanut liikkeelle vaikeasti pysäytettävän aggression, johon edellä mainitut neuvotteluyritykset eivät hevin tehonneet. Myös Italian sisäministeri Nicola Mancinon oli onnistunut ilmeisesti Cianciminin avulla saada yhteys Salvatore Riinaan murhaamisen lopettamiseksi. Riina oli lähettänyt takaisin pitkän listan vaatimuksia, johon valtio ei voinut suostua. Lista ei tullut koskaan julkisuuteen. Mancino on jälkepäin kieltänyt tämän kirjeenvaihdon, mutta muun muassa *pentitoksi* ryhtynyt Giovanni Brusca vannoi tämän tapahtuneen.¹²⁴ Historioitsija John Follain ei ota asiaan kantaa todennäköisesti sen vuoksi, että todisteet mahdollisesta kirjeenvaihdosta oli lähes varmasti hävitetty.

---

¹²¹ Bolzoni 2008, 267-268.

¹²² Follain 2008, 235-240.

¹²³ Follain 2008, 246.

¹²⁴ Follain 2012, 150.

Itse pidän Riinan suhtautumista neuvotteluihin melko odotettavana, sillä Cosa Nostralla ei perinteisesti ollut koskaan aikomusta neuvotella valtion kanssa, koska järjestö ei voinut luottaa valtioon edes periaatteessa. Lisäksi Riina oli noussut äärimmäisen köyhistä oloista rikkauteen, joten sen kaiken luovuttaminen täytyi tuntua mahdottomalta ajatukselta. Riinalla ei ollut näiden seikkojen vuoksi minkäänlaista halua neuvotella.

Neuvottelut täten epäonnistuivat ja Cosa Nostra tuli jatkamaan kostoaan valtiolle murhaamalla seuraavaksi tuomari Paolo Borsellinon. Halu sodan jatkamiseen valtiota vastaan ei ollut kuitenkaan yksimielinen Cosa Nostrassa, sillä useiden perheiden päälliköt olivat ilmaisseet omissa epävirallisissa keskusteluissaan, että he pelkäsivät corleonelaisten taktiikan tuhoavan lopulta koko järjestön.¹²⁵

19. heinäkuuta 1992 Borsellino lähti kotoaan tapaamaan äitiään. Tuomarin saavuttua saattueineen äitinsä talolle, autopommi räjähti tappaen Borsellinon, viisi henkivartijaa ja haavoittaen 18 sivullista. Valtio reagoi iskuun poikkeuksellisen voimakkaasti, sillä se lähetti 7000 sotilasta Sisiliaan vapauttamaan poliiseja tutkintatyöhön. Roomassa säädettiin myös laki, jota Falcone ja Borsellino olivat jo aiemmin yrittäneet ajaa läpi. Laki mahdollisti poliiseille luvan tehdä kotietsintöjä ilman oikeusviranomaisten lupaa, soluttautua mafian toimintaan salaisissa operaatioissa ja kuunnella salaa yksityisiä puhelinkeskusteluja. Valtio perusti myös Falconen haluamat kaksi virastoa DIA:n – *Direzione Investigativa Antimafia* ja valtakunnallisen mafiasyyttäjän toimiston, joka koordinoi koko maan mafiarikollisuuden tutkintaa.¹²⁶

Useimmille italialaisille ainoa kosketus mafiaan tuli median kautta. Mafiaa koskeneet rikosuutiset olivat usein lyhyitä raportteja, lukuun ottamatta kuuluisia tapauksia. Mafia uutisia tuli melko tiheään, joten niiden painoarvo oli kansan keskuudessa madaltunut. Kansalaiset seurasivat mediasta mafian toiminnasta aiheutuneita seurauksia kuin tv-sarjaa, joiden todellisesta laajuudesta ja vakavuudesta muodostui vaikeasti sisäistettävä kokonaisuus.¹²⁷ Italialaiset heräsivät ensimmäistä kertaa kunnolla mafian aiheuttamien ongelmien todellisuuteen, kun tuomarit Giovanni Falcone ja Paolo Borsellino murhattiin vuonna 1992. Falconen ja Borsellinon murhat tekivät kuolleista mafiatuomareista kansan silmissä eräänlaisia marttyyreja, jotka olivat kuolleet

---

¹²⁵ Follain 2012, 124.

¹²⁶ Follain 2008, 248-249.

¹²⁷ Forgione 2009, 19.

taistellessaan hyvän asian puolesta. Tuhannet kansalaiset saapuivat hautajaisiin osoittamaan sympatiansa murhien uhreille. Kirkkoon saapuneille poliitikoille huudettiin syytöksiä mafian aiheuttamista ongelmista ja kuulumisesta mafiaan. Osa ihmisistä oli tehnyt valkoisista lakanoista banderolleja, joissa luki esimerkiksi: ”Palermo vaatii oikeutta!”, ”Nyt riittää!”, ”Mafiosot ulos hallituksesta!”, ”Falcone jää sydämiimme.” ja ”Falcone elää!”. Yksi voimakkaimmista kansan *antimafia*-symboleista oli Falconen mukana pommi-iskussa kuolleen poliisi Vito Schifanin Rosaria vaimon tunteikas puhe, joka televisioitiin hautajaisten ohessa ympäri Italiaa.

Kaikkien niiden nimeen, jotka ovat antaneet elämänsä valtiolle – pyydän ensinnäkin oikeutta. Puhuessani nyt mafian miehille – Koska jopa täällä on mafiosoja paikalla. Tietäkää, että myös teille on anteeksiannon mahdollisuus. Annan teille anteeksi, mutta teidän täytyy laskeutua polvillenne. Jos teillä on rohkeutta muuttua – Mutta he eivät muutu, he eivät muutu, he eivät muutu. Jos teillä on rohkeutta radikaaliin muutokseen käsityksestänne kuolemasta, olette kristittyjä jälleen. Tämän vuoksi rukoilemme Herramme nimeen, joka sanoi ristillään: Isä, anna anteeksi heille, he eivät tiedä mitä ovat tekemässä. Me pyydämme teiltä tätä kaupunkimme Palermon vuoksi, jonka olette muuttaneet veren kaupungiksi, pyydämme teitä tavoittelemaan rauhaa, oikeutta ja toivoa. Liikaa verta, siinä ei ole rakkautta, ei rakkautta yhtään.¹²⁸

Puheessa oli vahva kristillinen sävy ja se oli täynnä henkisesti muserretun lesken epätoivoa ja surua. Puheen viestiä voidaan pitää hyvin vahvana, sillä se vetosi mafiosoja muuttamaan tapojaan uskonnon ja rakkauden nimissä. Rosaria Schifanin puheen sanoma oli menestys, sillä se todella sai monet kansalaiset ja mafiosot pohtimaan omia ajatuksiaan mafiasta ja ryhtymään yhteistyöhön viranomaisten kanssa.¹²⁹

Salvatore Riina pidätettiin¹³⁰ lopulta tammikuussa 1993. Riinan jouduttua vankilaan Bernardo Provenzano jatkoi Cosa Nostran johtajana. Hän lopetti Riinan huomiota

---

¹²⁸ Follain 2012, 118-120.

¹²⁹ Follain 2012, 145.

¹³⁰ Huolellisen kuulustelun ja videovalvonnan avulla Riinan piilopaikka onnistuttiin selvittämään Luoteis-Palermion huvila-alueelle. Riinan poistuttua autolla huvilastaan poliisit pidättivät hänet. Poliisi tutki huvilan 18 päivää pidätyksen jälkeen, jolloin kaikki mahdollinen todistusaineisto oli poltettu tuhaksi. Todellinen syy tutkinnan viivästykseen ei ole koskaan selvinnyt ja aihe vaikuttaa olevan edelleen arka asia, koska se asetti poliisin toiminnan huonoon valoon. Oikeudessa Riina vakuutti olevansa köyhä maanviljelijä, joka ei tiennyt mitään mafiasta. Riinalta takavarikoitiin huviloita, maatiloja, autoja, liikehuoneistoja, varastoja, autotalleja ja osakkeita 200 miljoonan euron arvosta. Riinan omaisuuden

herättäneen verilöylystrategian ja pyrki muuttamaan järjestön toiminnan rikollisen ja laillisen toiminnan välimaastoon, jossa rahanpesu olisi keskeistä.¹³¹ Provenzanon aikakautta voitiin pitää ainakin järjestön suorittamien murhien määrän valossa rauhallisena aikana, sillä niiden määrä romahti. Riinan kaudella murhien määrä oli 25 kertaa suurempi.¹³² Follainin mukaan, Provenzanon johtama Cosa Nostra pyrki luomaan hienovaraisesti uusia suhteita sille mahdollisesti suosiollisiin poliitikoihin, jotta järjestöllä olisi paremmat edellytykset päästä laillisille talousmarkkinoille ja solmia siellä toimivien yritysten kanssa rahakkaita sopimuksia. Follainin näkemys on varsin uskottava, sillä Cosa Nostra lähestyi ja tuki esimerkiksi Silvio Berlusconiä ja hänen *Forza Italia* -puoluettaan 1990-luvun alussa. Berlusconi oli luonnollisesti kiistänyt kaikki mafiayhteydet.¹³³ Myös historioitsija Misha Glenny on esittänyt väitteitä Rooman poliittisen eliitin korruptiosta. Hän ei ole kuitenkaan lähtenyt nimeämään suoraan ketään poliitikkoa, jolla olisi ollut mafiayhteyksiä.¹³⁴ Euroopan nykyhistorian professorin Paul Ginsborgin mukaan syytöksiä valtion hallinnon johdon korruptiosta oli ollut pitkään ilmoilla, mutta roomalaiset tuomarit olivat olleet aina haluttomia aloittamaan ministeriöitä ja valtion virastoja koskevia kunnollisia tutkimuksia.¹³⁵ Sekä Ginsborg että Falcone eivät kommentoineet koskaan suurien sisäisten tutkimusten aloittamisesta, mutta mikäli ne olisivat toteutuneet jo 1980-luvulla, olisi jo valmiiksi hajanainen oikeusjärjestelmä ajautunut entistä enemmän omiin poteroihinsa, jolloin edistys mafiatutkimuksissa olisi todennäköisesti loppunut.

Mafian ja poliitikkojen tai virkamiesten välisen yhteistyön todistaminen oli vaikeaa, koska näistä sopimuksista ei ollut olemassa kirjallisia todisteita, vaan sopimukset tehtiin välikäsiä kautta suullisesti. Toiminnan kitkemiseksi oltaisiin tarvittu tehokasta salakuuntelua, johon poliitikot eivät ikinä olisi suostuneet. Puolueen rahalliset tukijat voitiin selvittää tilisiirtojen avulla, mutta rahojen perimmäisten lähteiden löytäminen osoittautui hankalaksi. Mafian antama puolue- ja vaalituki tapahtui näennäisesti useiden tavallisten rikosrekisterittömien ihmisten avulla, jotka olivat saaneet rahaa mafialta annettavaksi puoluetukena. Yksittäiset tuet olivat suhteellisen pieniä, mutta yhdessä niistä kasaantui merkittäviä summia. Ginsborgin mukaan mafia lähestyi yksittäisiä

---

arvioitu kokonaisarvo oli noin 1,6 miljardia euroa. Suurin osa omaisuudesta oli siirretty rahanpesun avulla ulkomaille. Muun muassa Tommaso Buscetta piti Riinaa syyllisenä Cosa Nostran taantumiseen.

¹³¹ Forgione 2009, 48.

¹³² Paoli 2008, 24.

¹³³ Follain 2008, 245.

¹³⁴ Glenny 2008, 389-390.

¹³⁵ Ginsborg 2003, 188.

poliitikoita varovaisesti, tarjoten esimerkiksi edustamansa alueen lojaliteettia seuraavissa vaaleissa. Mafialle tarjottiin vastalahjaksi sitä hyödyttäviä palveluksia, jotka koskivat muun muassa ympäristö- tai rakennuslupia.¹³⁶ Falconen mukaan poliitikot eivät olleet koskaan käyttäneet tehokkaasti kansan tukea taistelussa mafiaa vastaan. Tilapäislait ja erityistoimielimet eivät olleet hänestä riittävän pysyviä ja ratkaisevia tekoja, joilla mafia oltaisiin kukistettu.¹³⁷

Francesco Forgione mukaan, sota valtiota vastaan 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa oli Cosa Nostralle erittäin suuri ponnistus, minkä vuoksi se joutui kääntämään suurimman huomionsa pois omasta liiketoiminnastaan. Tämän vuoksi Cosa Nostra ei päässyt kunnolla osalliseksi kokaiiniin liittyvästä kaupasta. Muut Italian mafiajärjestöt puolestaan hyödynsivät avautuneen markkinaraon ja saavuttivat Cosa Nostraan nähden paljon enemmän taloudellisia voittoja.¹³⁸ Riinan ollessa vielä järjestön johdossa, hän ehdotti eräässä kokouksessa, että vapaamuurarien ja mafiaa lähellä olevien ammatinharjoittajien tulisi perustaa uusi puolue, jonka tavoitteena olisi ollut jakaa Italia kolmeksi itsenäiseksi valtioksi. Mafiapuolue olisi hallinnut Etelä-Italiaa ja Sisiliää. Riina oli huudahtanut ehdotuksen päätteeksi, että sillä tavalla Cosa Nostrasta itsestään olisi tullut valtio!¹³⁹

Historioitsija Paolo Pezzino on kiteyttänyt osuvasti Italian valtion mafianvastaisen kamppailun 1900-luvulla. Hänen mukaansa taistelu mafiaa vastaan ei ollut koskaan nähnyt eri poliittisten voimien yhteistyötä rikollisen ilmiön estämiseksi, mutta se oli toiminut poliittisen kädenväännön ja jakautuneisuuden instrumenttina. Ainoat voittajat tässä olivat olleet mafia ja sitä tukeneet hallintoa edustaneet henkilöt. Jälkimmäisenä mainitut olivat vain kyvykkäitä vaihtamaan puolta olosuhteiden niin vaatiessa.¹⁴⁰

Giovanni Falcone koki Cosa Nostran valtiovastaisen toiminnan olleen vakavasti otettava uhka *antimafia*-työtä tehneille henkilöille ja työn jatkuvuudelle. Hän hyväksyi itseensä kohdistuneet uhat, sillä hän piti järjestön vihamielistä suhtautumista häneen vain loogisena asiana. Falconen johdolla italialaiset poliitikot ja viranomaiset osoittivat 1970–1990-luvuilla, että yhteistyöllä ja päättäväisyydellä mafiaa vastaan voitiin toimia tehokkaasti. Mikäli sille antoi tilaa toimia, riistäytyivät mafia ja sen lieveilmiöt helposti

---

¹³⁶ Ginsborg 2003, 203.

¹³⁷ Padovani & Falcone 1991, 171.

¹³⁸ Forgione 2009, 180.

¹³⁹ Follain 2008, 224.

¹⁴⁰ Siebert 2003, 42.

viranomaisten käsistä. Huolellinen tutkimustyö mahdollisti mafiatuomareiden työn riskien ennakoinnin, vaikka heidän työtään ei helpottanut ajoittain ilmennyt Cosa Nostran organisoima poliittinen vastarinta. Pelkästään Falconen ja hänen kollegoidensa kokemat esteet mafianvastaisessa työssä osoittivat, että korruptio oli todellinen ongelma Italiassa politiikassa ja viranomaispiireissä. Mafiaa ei saatu koskaan täysin kukistettua, mikäli joku valtion edustajista kykeni hankkimaan salaa etuja itselleen mafiatoiminnan kautta. Lisäksi kansainvälinen viranomaisten välinen yhteistyö ja mafian toimintaa estävän lainsäädännön säätäminen ja säilyttäminen olivat keskeisessä asemassa *antimafia*-työssä. Cosa Nostran valtiovastaisuus lisääntyi 1970–1990-luvuilla todella paljon. Järjestön jäsenet suhtautuivat valtioon suorastaan ivallisesti ja halusivat muokata valtion virkamies- ja lainsäädäntörakennetta siten, että ne olisivat mahdollisimman heikkoja. Viranomaisiin kohdistuneet murhat olivat äärimmäinen esimerkki valtiovastaisuudesta, mutta ilmiöllä oli myös muita vaikutuksia yhteiskunnassa. Seuraavassa kappaleessa tarkastelen tarkemmin Cosa Nostran vallan vaikutuksia Sisiliassa, Italian valtiossa ja kansainvälisillä markkinoilla.

3. Falconen kokemat Cosa Nostran vallan ilmenemismuodot paikallisella, valtiollisella ja kansainvälisellä tasolla

Miksi Cosa Nostralla oli Falconen mielestä niin paljon valtaa sekä paikallisella, valtiollisella että kansainvälisellä tasolla? Jotta kysymykseen voisi vastata mahdollisimman selkeästi, seuraava käsittelyluku on jaettu kolmeen osaan: paikalliseen, valtiolliseen ja kansainväliseen tasoon. Alalukuja yhdistävänä teemana voidaan pitää Cosa Nostran liiketoimintaa, joka auttaa selvittämään, miten Cosa Nostra hoiti talouttaan Falconen mukaan. Kysymys on tärkeä, sillä se on avainasemassa järjestön toiminnan ja logiikan ymmärtämisessä.

3.1 Järjestön valta Sisiliassa

Miten Cosa Nostran valta näkyi sisilialaisten elämässä Falconen mukaan? Järjestön käyttämä valta oli hyvin moniulotteista. Falconen kirjasta käy selvästi ilmi seuraavat muodot, joilla järjestö harjoitti valtaa paikallisesti: pelottelun kulttuuri, väkivalta, murhat ja niiden symboliikka, vaatimattomuus ja siihen liittynyt vallan näkymättömyys, *omertan*-laki, *pentito*-järjestelmä, mafiaperhe, järjestön sisäiset valtakamppailut, Cosa Nostran hierarkkinen pyramidirakenne ja *pizzon* hankinta, uudelleen investointi ja siitä seuranneet järjestön liiketoiminnan eri muodot. Paikallisella tasolla näkyvin ja tunnetuin

osa siitä oli järjestön harjoittama pelottelun kulttuuri, jonka avulla järjestö pyrki ylläpitämään ja kasvattamaan valtaansa. Tehokkaimpia pelottelumetodeja olivat Falconen mukaan väkivallan eri muodot. Pelottelu alkoi usein henkisestä väkivallasta, johon sisältyi uhkailua ja kiristystä. Mikäli pelottelun kohde ei suostunut yhteistyöhön, väkivalta koveni asteittain omaisuusvahingoista ja perheenjäsenten kidnappauksista aina murhiin asti.¹⁴¹ Järjestön oli tärkeää osoittaa paikallisille oma valtaansa ja kykynsä käyttää kaikkia mahdollisia keinoja tavoitteidensa ajamiseen. Tällöin ihmisten täytyi valita järjestön ja valtion väliltä. Sisiliassa valinta kallistui 1800- ja 1900-luvuilla helposti Cosa Nostran suuntaan, koska järjestö oli vuosikymmenten saatossa luonut vahvoja riippuvuussuhteita paikalliseen väestöön.¹⁴² Hyvänä esimerkkinä pelottelusta voidaan mainita Salvatore Riinan kirjoittama kirjoitusvirheitä vilissyt kirje vuodelta 1966, jossa hän uhkaili palermolaisia tuomareita, koska nämä olivat tekemässä päätössä 64 corleonelaisen mafioson vangitsemisesta. Riina itse kuului mahdollisiin tuomittaviin.

Te barilaiset¹⁴³ ette ole ymmärtäneet, tai pikemminkin että halua ymmärtää, mitä Corleone tarkoittaa. Te olette panneet tuomiolle Corleonen rehellisiä herrasmiehiä, joita poliisit ovat hetken päähänpistosta keksineet syyttää. Me halutaan vain varoittaa, että jos yksikin Corleonen herroista tuomitaan syylliseksi, teidät räjäytetään kappaleiksi, tuhotaan, teurastetaan, ja samoin teidän sukulaisenne. Ketään ei saa todeta syylliseksi. Muussa tapauksessa teidät kaikki tuomitaan kuolemaan – te ja teiden perheenne. Sisilialaisen sananlaskun sanoin: ”Varoitettu on puoliksi pelastettu.” Kaikki riippuu teistä. Olkaa viisaita.¹⁴⁴

Teksti oli poikkeuksellisen suorasanainen uhkauksessaan, vaikka sen lopussa olikin käytetty vertauskuvallista sananlaskua, jotka olivat mafiosojen viestinnässä melko yleisiä. Uhkaus ulotettiin koskemaan myös tuomareiden perheitä, joka oli tuona aikana yleinen Cosa Nostran kiristysmetodi. Kirjeen sanomasta välittyi Riinan halu korostaa tuomittavien mafiosojen ylempiarvoisuutta ja vilpittömyyttä. Kirjeellä oli toivottu vaikutus, sillä kaikki tuomittavat vapautettiin, sillä mafian salaliitosta ja 55 murhasta ei ollut tuomioistuimen mukaan riittävästi todisteita.¹⁴⁵

---

¹⁴¹ Padovani & Falcone 1991, 41-42.

¹⁴² Dickie 2004, 24-25, 34-35.

¹⁴³ Barin kaupungissa sijaitsevan tuomioistuimen edustajat.

¹⁴⁴ Follain 2008, 88.

¹⁴⁵ Follain 2008, 89.

Cosa Nostran tekemillä murhilla oli Giovanni Falconen mukaan aina jokin syy ja symboliarvo. Murhametodien tunteminen oli tärkeää sen vuoksi, jotta murhien esitutkintavaiheessa mafiosojen tekemien murhien erottelu ja tekotavan määrittäminen olisi ollut helpompaa. Falconen mukaan aikaisemmin luultiin, että mafia suosi vain tiettyjä murhaamistapoja. Todellisuudessa järjestö pyrki suosimaan nopeinta ja turvallisinta tapaa. Tämän vuoksi kuristamisesta oli tullut järjestön keskuudessa suosittua. Lisäksi niin sanottu valkoisen haulikon-metodi oli suorastaan tavoiteltava, sillä sen seurauksena murhatusta ei jäänyt jälkeäkään, ja murhan tutkiminen vaikeutui huomattavasti. Metodi oli myös loukkaus uhrin perhettä kohtaan, koska omaiset eivät voineet rukoilla tai surra uhrin ruumiin äärellä. Usein ruumiin hävitys toteutettiin liuottamalla ruumis happotynnyrissä tai hautaamalla tämä johonkin syrjäiseen paikkaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että murhilta oltaisiin riisuttu symboliarvo. Tilanteissa, joissa joku oli loukannut järjestön jäsenten etua tai kunniaa vakavasti, murhaan liitettiin mukaan symboliikkaa varoittavaksi esimerkiksi muille. Havainnollistavana esimerkkinä Falcone mainitsi varakkaan Passo di Riganon perheen johtajan Salvatore Inzerillon veljen Pietro Inzerillon murhan vuodelta 1981. Se toteutettiin New Yorkissa, koska Inzerillo oli paennut sinne toista mafiasotaa. Pietro löydettiin kuolleena erään auton tavaratilasta nippu suuria seteleitä suussa ja sukupuolielimissään. Murhan viestinä oli se, että Pietro perheineen oli ahnehtinut liian suuria summia rahaa itselleen, ja että kukaan ei ollut turvassa corleonelaisilta edes valtameren takana.¹⁴⁶ Toinen vastaava Falconen mainitsema esimerkki liittyi myös Inzerillon perheeseen, sillä Salvatore Inzerillon murhan jälkeen hänen 16-vuotias poikansa vannoi kosta murhan takana olleille corleonelaisille. Asiaa hoitamaan laitettiin yksi corleonelaisten pahamaineisimmista jäsenistä. Pino Greco oli erikoistunut murhaamiseen ja hänen tilillään oli tässä vaiheessa jo useita kymmeniä murhia. Grecon onnistui löytää Inzerillon poika, jonka hän lopulta teloitti ampumalla revolverilla päähän, mutta tätä ennen hän oli leikannut pojan oikean käden irti. Silpominen symboloi ampumakäden poistamista, jotta poika ei voisi enää kostaa isänsä murhaa.¹⁴⁷ Lavertelijoita puolestaan saatettiin ampua suuhun, jotta nämä pysyisivät ikuisesti vaihi.¹⁴⁸ On tärkeää huomata, että mafiaperheiden väliset murhat olivat helpompia toteuttaa kuin perheen sisäiset murhat, sillä niihin tarvittiin aina aukottomat valtuudet perheen johtavilta henkilöiltä.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ Padovani & Falcone 1991, 32-35.

¹⁴⁷ Padovani & Falcone 1991, 39-40.

¹⁴⁸ Follain 2008, 65.

¹⁴⁹ Bolzoni 2008, 142-144.

Cosa Nostran jäsenet olivat hyvin itsetietoisia ja ylpeitä omasta maineestaan ja asemastaan yhteiskunnassa. He halusivat tehdä selkeän eron mafiosojen ja tavallisten rikollisten välille. *Pentito* Antonino Calderonen mukaan kunnian miehet olivat rikollismaailman eliittiä, joten he olivat ylivertaisessa asemassa varsinkin muihin rikollisiin nähden.¹⁵⁰ Calderone halusi kuitenkin korostaa, että yksittäisen mafioson saavuttama maine ei tarkoittanut aina korkeaa asemaa järjestössä. Esimerkiksi 1950-luvulla useimmat sisilialaiset tunsivat räväkän luonteenlaadun omanneen Caltanissettan provinssin pomon Giuseppe Genco Russon, mutta eivät olleet koskaan kuulleet Andrea Faziosta, joka toimi tuona aikana koko järjestön päätäntäelimen johtajana. Parhaiten Cosa Nostrassa menestyivät ne, jotka elivät vaatimattomasti ja vältellen julkisuutta.¹⁵¹ Falcone yhtyi Calderonen näkemykseen ja korosti, että aidosti vaikutusvaltaiset mafiosot näyttivät valtansa olemalla tukalissakin konfliktitilanteissa rauhallisia, jotta vastapuoli olisi ymmärtänyt, että tämän kärsivällisyyttä ei ollut syytä koetella.¹⁵²

Cosa Nostrassa vallitsivat Falconen mukaan vahvat, vakiintuneet käyttäytymismallit, jotka perustuivat pitkälti itsesuojeluvaistoon. Kaikenlaisten tunteenpurkausten esittämistä tuli välttää, jotta ei olisi tullut paljastaneeksi omia todellisia tarkoitusperiään. Muiden asioihin puuttuminen tuotti vain ikävyyksiä. Falcone suhtautui sisilialaiseen tunneentaliteettiin varsin itseironisesti todeten, että myös häneltä löytyi samoja piirteitä. Häntä oli esimerkiksi luonnehdittu lehtikirjoituksissa yhtä kylmäksi kuin käärme.¹⁵³ Uskon, että hän koki lehdistön itsestään luodun mielikuvan enimmäkseen hyväksi asiaksi, jotta kuulusteltavina olleet mafiosot olisivat ottaneet hänet todesta ja olisivat osoittaneet hänelle kunnioitusta, joka toimi menestyksekkään kuulustelun avaimena.

Jotta Falconen mainitsemaa Cosa Nostran mafiakulttuuria Sisiliassa voitaisiin ymmärtää paremmin paikallisella tasolla, on järjestön sääntöjen ja etenkin jäsenten noudattaman *omertan*-lain syvempi tarkastelu paikallaan. Mafioson oli järjestön sääntöjen mukaan puhuttava aina totta, koska totuus ja sääntöjen noudattaminen olivat heille hengissä pysymisen edellytys. Tämän vuoksi Cosa Nostran sisällä ei puhuttu paljon. Mikäli jonkin asian oli pysyttävä salassa tai siitä ei ollut varmaa tietoa, mafioso vaiken

---

¹⁵⁰ Bolzoni 2008, 30.

¹⁵¹ Bolzoni 2008, 34-35.

¹⁵² Padovani & Falcone 1991, 73-74.

¹⁵³ Padovani & Falcone 1991, 102.

omertan-lain mukaisesti. Laki koski periaatteessa kaikkia järjestön vaikutuspiirinalaisia henkilöitä, sillä heillä oli mahdollisuus paljastaa järjestön toimintaa haittaavia tietoja viranomaisille.¹⁵⁴ Mikäli järjestön jäsen joutui oikeuden kuultavaksi, hän vetosi yleensä muistinmenetykseen tai pysyi kokonaan vaii.¹⁵⁵ *Omertan*-lakiin kuulunut vaikeneminen oli mafian tehokkaimpia keinoja viranomaisia vastaan. Vaikenemisen kulttuuri oli niin vahvaa järjestön jäsenten keskuudessa, että sen murtamiseen vaadittiin todella paljon aikaa ja henkilökohtaisia vastoinkäymisiä, jotta joku jäsenistä olisi kääntynyt *pentitoksi*. Esimerkkinä voidaan mainita Cosa Nostran jäsenten välinen ampumavälikohtaus vuodelta 1963, jolloin kunnian mies Stefano Giaconia ammuttiin ilmeisesti haulikolla selkään siten, että hänestä poistettiin yhteensä 63 haulia. Oikeudenkäynnissä Giaconia kertoi, että hänen päähänsä oli jäänyt vielä kaksi tai kolme haulia, mutta hän piti silti koko tapausta varmana vahinkona, eikä hän kertomansa mukaan osannut nimetä ketään ampujista tai murhakäskyn antajista. Hän vain totesi terveytensä pettäneen äkillisesti.¹⁵⁶

Koska jäsenten tuli noudattaa *omertan*-lakia kaikissa tilanteissa, järjestöön otettavat uudet jäsenet joutuivat kovan tarkkailun ja koetteluun alaisiksi. Yleensä soveltuviksi arvioidut nuoret pojat otettiin mukaan metsästysretkille ja heidän käyttäytymistään ja reagoimistaan verenvuodatukseen seurailtiin. Tämän jälkeen kokelaat saattoivat päästä itse harjoittelemaan ampumista. Monet *pentitot* ovat kuvailleet pelkän ampumisen harjoittelun antaneen heille tunteen kaikkivoipaisuudesta ja kuolemattomuudesta, jonka vuoksi halu päästä Cosa Nostran jäseneksi voimistui. Vähitellen kokelaalle uskottiin vastuullisempia tehtäviä ja yleensä lopullinen koe oli murhan tekeminen, jonka kohteena saattoi olla joku kokelaalle tuttu henkilö. Murhakäskystä ei voinut kieltäytyä, ellei halunnut itse tulla murhatuksi. Varsinainen jäseneksi ottaminen tapahtui normaalioloissa vasta useamman vuoden koeajan jälkeen.¹⁵⁷

Edellä mainittujen asioiden perusteella voidaan todeta, että *omertan*-laki oli ehdoton ja sen rikkojia odotti lähes varma kuolema ja syvä halveksunta. Miksi sitten *pentito* Tommaso Buscettan läsnäoloa Maxi-oikeudenkäynnin todistajana kunnioitettiin muiden järjestön jäsenten taholta hiljaisuudella? Olihan Buscetta sentään pettänyt Cosa Nostran ryhtymällä ilmiantajaksi, ja hänellä oli ollut useita avioliittoja eri naisten kanssa, jotka järjestön säännöt tuomitsivat ankarasti. Syynä Buscettan saamaan kunnioitukseen oli

---

¹⁵⁴ Padovani & Falcone 1991, 70-71.

¹⁵⁵ Bolzoni 2008, 212-213.

¹⁵⁶ Bolzoni 2008, 194-195.

¹⁵⁷ Schneider 2003, 89-98.

Falconen mukaan se, että hän kuului niin sanottuun vanhaan mafiaan, jota oltiin aina kunnioitettu järjestössä. Lisäksi vaakakupissa painoi erityisesti se seikka, että hän oli menettänyt siinä vaiheessa kymmenen lähisukulaistaan corleonelaisten toimesta.¹⁵⁸ Vaikka Buscetta nauttikin järjestön keskuudessa arvostusta, hän ei kuitenkaan koskaan saanut järjestön sisällä kaikkein tärkeimpiä tehtäviä, sillä häntä pidettiin jokseenkin epäluotettavana. Tämä johtui Falconen mielestä siitä, että hän oli ollut kolmesti naimisissa, joten hänen henkisestä tasapainoisuudestaan ei ollut pitäviä takeita. Luciano Leggio yritti suuroikeudenkäynnin aikana käyttää hyväkseen Buscettan edellä mainittua heikkoutta. Leggio väitti, että Buscetta olisi Brasiliassa olonsa aikana yrittänyt raiskata parhaan mafiosoystävänsä vaimon. Syytös osoittautui kuitenkin täysin perättömäksi, jonka tavoitteena oli pelkäämistään Buscettan lausuntojen asettaminen kyseenalaisiksi.¹⁵⁹

Salvatore Riina arvosteli voimakkaasti Buscettan kaltaisia *pentitoja* ja Italian koko *pentito*-järjestelmää, sillä todistajiksi suostuville taattiin valtion toimesta suojelu ja rahallinen avustus, jotta *pentito* ja hänen perheensä olisivat voineet tulla taloudellisesti toimeen todistajansuojelun ajan. Riina piti rahan tarjoamista lahjuksena, joka kannusti ilmiantajia antamaan valheellisia todistuksia rahasumman toivossa.¹⁶⁰ Falconen mielestä Riinan tulkinta ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa, sillä *antimafia*-järjestelmä oli oppinut ajan myötä varmistamaan ilmiantajien lausunnot hyvin perusteellisesti virheellisten todistusten ehkäisemiseksi.¹⁶¹ Tällä lausunnolla Falcone halusi todennäköisesti korostaa mafiaa tutkineiden viranomaisten ammattitaidon laatua kuulustelutilanteissa ja oikeudenkäynneissä. Samalla hän halusi suojella todistusaineiston saatavuuden kannalta elintärkeää *pentito*-järjestelmää.

Falcone koki, että Sisilia oli vallan saari, joka oli täynnä vallan patologiaa. Cosa Nostran avainajatuksena oli se, että koskaan ei kannattanut näyttää avoimesti omaa voimaansa ja valtaansa.¹⁶² Hän pyrki myös itse noudattamaan tätä ohjetta, jotta hän ei olisi ollut järjestölle välittömästi erottuva murhakohde. Mikäli mafioso itse olisi ryhtynyt julkisesti näyttämään vaikutusvaltaansa käyttäen runsaasti näkyvää väkivaltaa, seurauksena olisi ollut muiden perheiden ja valtion puuttuminen mafioson ja hänen edustamansa perheen toimintaan. Häviäjäksi jääminen olisi tarkoittanut uskottavuuden

---

¹⁵⁸ Padovani & Falcone 1991, 63, 75.

¹⁵⁹ Padovani & Falcone 1991, 91.

¹⁶⁰ Bolzoni 2008, 210-211.

¹⁶¹ Padovani & Falcone 1991, 81-82.

¹⁶² Padovani & Falcone 1991, 74, 103.

menetystä, joka olisi vaikuttanut esimerkiksi *pizzon*¹⁶³ keräämisen vaikeutumiseen. Näiden tekijöiden vuoksi Falconen mielestä kaikkein vaikeinta Cosa Nostran ymmärtämisessä oli järjestön sisäinen väkivalta. Tämä johtui siitä, että Falcone käsitti järjestön olevan varsin looginen toimija, joka pyrki maksimoimaan tuottoja. Cosa Nostra oli liikeyritys, jolla oli omat säännöt, rakenne, toiminta-alueet ja kulttuuri. Falcone mielsi näiden seikkojen vuoksi mafian valtion kaltaiseksi kokonaisuudeksi. Konfliktien aikana järjestön liiketoiminta kärsi, joten pyrkimys rauhaan oli lähes aina ensisijaista, jotta järjestön rahalla ostettava valta ei olisi päässyt heikkenemään liikaa. Kuri ja niin sanottu käytöskoodi olivat järjestön sisällä ankaria ja niiden rikkomisesta joutui pahimmillaan maksamaan hengellään, mutta vähintään mafioso sai epäluotettavan maineen, jolloin hänen etenemisensä järjestön ja perheen sisäisessä hierarkiassa oli lähes mahdotonta. Falcone koki mafioson edustaman perheen melko tiiviiksi kokonaisuudeksi, jossa perheen etu oli tärkein.¹⁶⁴

Cosa Nostran sisällä toimi satoja perheitä, joita kutsuttiin nimellä *cosca*. Jokaisella perheellä oli omat alueensa, joita ne hallitsivat. Perheiden väliset aluekiistat tulkittiin Falconen mukaan helposti kilpailuksi alueiden hallinnasta. 1900-luvulla nämä yhteenotot olivat yleensä kuitenkin Cosa Nostraan tai sen johtoon pyrkineen perheen aiheuttamia, jonka seurauksena kuolleita tuli useasti paljon. Esimerkkinä voidaan mainita corleonelaisten valtapyrkimykset 1980-luvulla, joiden keskeisimpänä motiivina oli Sisilian huumekaupan hallinta. Falcone halusi olla jatkuvasti perillä Cosa Nostran sisäistä valtasuhteista, jotta järjestön toiminnan selittäminen ja ennakointi olisivat olleet helpommin toteutettavissa. Väkivaltaisuuksien loppuminen kertoi Falconelle järjestön valtasuhteiden tasoittumisesta tai ainakin siitä, että vastapuoli oli kykenemätön vastaamaan toisen osapuolen voimaan.¹⁶⁵ Corleonelaisten taktiikkana oli saada Cosa Nostra haltuunsa yksi perhe kerrallaan, ajattelivat *cupolan* jäsenet sitten mitä tahansa asiasta.¹⁶⁶ Tämän vuoksi vuonna 1994 Sisiliassa toimi enää 181 perhettä.¹⁶⁷

---

¹⁶³ *Pizzon* kerääminen tarkoitti suojelurahojen kiristämistä asukkailta. Sitä voidaan verrata valtion harjoittamaan veronkantojärjestelmään. Suojelurahaa perittiin erityisesti yrittäjiltä. Suojelurahan vastineeksi mafia pyrki suojelemaan ”asiakkaitaan”. *Pizzo* oli pitkään järjestön liiketoiminnan perustulonlähde. Myös vankilassa olleita mafiosoja ja heidän perheitään tuettiin *pizzosta* saatavilla tuotoilla.

¹⁶⁴ Padovani & Falcone 1991, 45-46.

¹⁶⁵ Padovani & Falcone 1991, 45-46.

¹⁶⁶ Follain 2008, 124, 134.

¹⁶⁷ Schneider 2003, 82.

Kriminologian professori Francesco Calderonin mukaan tieto oli hyödyllinen viranomaisten kannalta, sillä 1990-luvulla *antimafia*-työssä ryhdyttiin käyttämään entistä enemmän alueellisia tilastotietoja, jotta toimenpiteitä voitiin kohdistaa tehokkaammin alueittain.¹⁶⁸

Riinan saavutettua koko järjestön päällikkyyden, hän joutui myös luopumaan paljosta, kuten pentito Antonino Calderone kertoi tunnustuksessaan Giovanni Falconelle 1980-luvun lopulla.

Riina on yhtä mahtava kuin Jeesus Kristus, koska hänellä on ylin valta. Hän pitää ihmisten elämää ja kuolemaa kämmenellään. Hän voi ottaa tai säästää ihmisen hengen pelkällä nyökkäyksellä. Hän on kaikkien yläpuolella. Mutta samalla hän on joutunut kurjuuteen, koska hän ei voi mennä kävelyille, ei voi liikkua, nukkua, istua iltaisin appelsiinitarhassa eikä nauttia viileistä tuulenhenkäyksistä ja appelsiininkukkien tuoksusta: hän ei saa nauttia rauhasta eikä hiljaisuudesta... Häntä jäytää pelko siitä että hänet tapetaan... Sellainen elämä on pelkkää hermostunutta odottamista ja pelkoa, traaginen elämä.¹⁶⁹

Lausunnosta pystyi havaitsemaan monien mafiosojen kiintymyksen sisilialaiseen maaseutuun ja sen rauhaan. Tunnustuksen tärkein osuus oli kuitenkin se, että siitä kävi ilmi järjestön johtajuuden varjopuolet ja hallussa olleen vallan määrä, joita voitiin verrata johtavan tutkintatuomarin elämään. Sekä Falcone että Riina saavuttivat uriansa huipulla kannattajiensa vankkumattoman ihailun. Falcone oli itse kommentoinut Sisilian sankariksi nousemistaan varsin pessimistiseen sävyyn. Hänen mukaansa Sisiliassa oli helppoa tulla leimatuksi sankariksi, koska saarella melkein kaikki ilmiöt olivat äärimmäisestä päästä, joten sankaruus tai rikollisuus oli suorastaan normaalia. Falconen mukaan kaikki, ketkä tekivät velvollisuutensa, tulivat sankareiksi.¹⁷⁰ Tällä hän halusi kannustaa sisilialaisia noudattamaan lakeja ja tekemään yhteistyötä valtion kanssa. Samalla se oli kannustus hänen kollegoilleen, jotta nämä olisivat jaksaneet tehdä parhaansa mafianvastaisessa työssä.

Falcone huomasi, että 1980-luvun lopun mafiasodan jälkeen Cosa Nostra oli rakenteeltaan ja jäsenhierarkialtaan tiiviimpi ja tavoitteiltaan yhtenäisempi. Oli tärkeää

---

¹⁶⁸ Calderoni 2014, 246-247.

¹⁶⁹ Follain 2008, 177.

¹⁷⁰ Follain 2012, 16.

huomata, että Cosa Nostran rakenne oli poikkeuksellinen verrattuna esimerkiksi Camorraan ja 'Ndranghetaan, jotka eivät omanneet Cosa Nostralle ominaista tiukkaa alueellista rakennetta ja jäsenien valtaa eritellyttä hierarkkista arvoasteikkoa. Keskeisimpiä yhdistäviä tekijöitä järjestöille olivat perhesiteiden vaaliminen ja kunnioitus, vaikka kynnys Cosa Nostran jäsenyyteen olikin huomattavasti korkeampi kuin kahdessa edellä mainitussa järjestössä.¹⁷¹ Lisäksi järjestöt olivat alkaneet tehdä yhteistyötä keskenään, esimerkiksi aseiden ja huumeiden salakuljetuksessa.¹⁷²

Falconen mukaan perheiden välisiä suhteita voitiin voidella liiketoimintaa edistävin teoin, kuten perheen palveluksessa olleen virkamiehen työsuoritusten tarjoamisella. Myös fyysiset lahjat olivat tietyllä tavalla sallittuja, mutta niiden antajan tuli ymmärtää todella hyvin niiden saajan asema. Esimerkiksi luksuskellon tai uuden loistoauton saattoi antaa järjestön vähäpätöisemmille tekijöille. Useimmiten edellä mainittu palvelusten tarjoaminen oli käytännöllisin lahja. Lahjat ja palvelukset loivat kiitollisuudenvelman ja velvollisuudentunteita, jotka ulottuivat myös mafian ulkopuolelle. Tämä oli yksi tapa, jolla Cosa Nostran sisäiset ja ulkopuoliset suhteet syntyivät ja kehittyivät.¹⁷³ Falconen mukaan mafia ei näin ollen ollut yleisiä palveluksia tarjoava järjestö, joka toimi yhteisen hyvän vuoksi, vaan se toimi muun yhteiskunnan kustannuksella ajaakseen omia etujaan.¹⁷⁴ Lausunnolla Falcone halusi todennäköisesti viestittää etenkin sisilialaisille, että yhteistyö Cosa Nostran kanssa oli lopulta haitallista koko yhteiskunnalle.

Politiikan tutkija Harvardin yliopiston professori Robert D. Putnam pitää mafiaa horisontaaliseen valtaan ja riippuvuuteen perustuvien suhteiden kokonaisuutena, jossa vallitsi jatkuva kilpailutilanne kaikkia jäseniä vastaan. Putnamin teorian mukaan mafia olisi siten ryhmä, jonka jäsenet eivät toimisi järjestön yhteisen hyvän vuoksi.¹⁷⁵ Myös Paul Ginsborg yhtyy Putnamin näkemykseen mafian hajanaisuudesta. Hänen mukaansa mafia ei muodostanut varjovaltiota, koska sillä ei ollut oikeusjärjestelmää, eikä selkeää käytöskoodia tai yhtä johtajaa.¹⁷⁶ Antropologi Anton Blok kokee mafian sisältämien perheiden välisten suhteiden muistuttavan paljon valtioiden välistä kanssakäymistä. Hänen mukaansa perheiden toimintaa ei säädelty ylemmältä taholta paljoakaan, sillä

---

¹⁷¹ Padovani & Falcone 1991, 126-127.

¹⁷² Forgione 2009, 48-49.

¹⁷³ Padovani & Falcone 1991, 104.

¹⁷⁴ Padovani & Falcone 1991, 110.

¹⁷⁵ Putnam 1992, 147-148.

¹⁷⁶ Ginsborg 2003, 195.

komissio tai vastaavat johtavat elimet eivät olleet pystyneet takaamaan mafian sisäistä järjestystä. Blok perustelee kantaansa myös sillä, että mafian toiminnassa oli mukana useita tahoja, joilla ei ollut tarkkaa mielikuvaa Cosa Nostran päämääristä.¹⁷⁷

Edellä mainitut argumentit ovat niin sanottua Buscetta-teoriaa vastaan, jonka mukaan Cosa Nostra oli yhtenäinen ja ylhäältä johdettu järjestö, jonka rakenne oli arvojärjestykseltään pyramidimainen. Italian mafiaan perehtynyt historioitsija John Dickie puolestaan kokee Cosa Nostran olleen varsinkin corleonelaisten ja heitä edeltäneen demokraattisen komission aikana yhtenäinen ja hierarkkinen järjestö.¹⁷⁸ Myös John Follain näki Buscetta-teorian paikkaansa pitävänä siteeraten Falconen sanoja: ”*Hän antoi meille keskeiset avaimet tulkita mafiaa, sen kieltä ja käyttäytymiskoodia.*”¹⁷⁹ Pietro Grasso ja Enrico Bellavia perustelevat Cosa Nostran hierarkkista rakennetta perheiden jäsenten kiinteiden palkkojen eroilla. Esimerkiksi kiinteinä kuukausipalkkoina tavallinen rivijäsen sai 1 500–2 000 euroa, aluepäällikkö 5 000–7 000 euroa ja päällikkö sai noin 15 000 euroa.¹⁸⁰

Edellä mainitut näkemyserot johtuvat todennäköisesti siitä, että Buscetta-teorian kiistäjät tuntevat paremmin esimerkiksi Camorran ja ’Ndranghetan horisontaalisen hierarkiajärjestelmän ja soveltavat samaa mallia edelleen Cosa Nostraan. Nämä kolme mafiajärjestöä olivat kuitenkin yksilöllisiä kokonaisuuksia, joiden rakennetta ja toimintaperiaatteita ei voinut rinnastaa toisiinsa. Mielestäni Cosa Nostran *pentitojen* lausunnot antavat vahvan varmistuksen sille, että järjestö valtataisteluistaan huolimatta oli yhtenäinen ja vertikaalisesti hierarkkinen kokonaisuus. Cosa Nostran kaikilla jäsenillä ei tarvinnut olla läheskään täydellistä tietoa järjestön liiketoiminnasta ja tulevaisuudensuunnitelmista. Erityisesti 1980- ja 1990-luvuilla sen keskeisimpiä sääntöjä oli vain pakollisen informaation tarjoaminen jäsenilleen. Tämä johtui siitä, että poliisikuulusteluissa ja *pentitojen* tunnustuksissa tärkeiden tietojen vuotamisen määrä haluttiin minimoida. Lisäksi Cosa Nostra omasi tietyt käytöskoodinsa, sääntönsä ja sillä oli ollut 1980-luvulta lähtien vain yksi johtaja. Järjestö ei kuitenkaan muodostanut mielestäni täydellistä varjovaltiota, koska sen toiminta ei kattanut riittävän suurta enemmistöä Italian poliittisesta ja byrokraattisesta kentästä. Sen tavoitteet perustuivat

---

¹⁷⁷ Blok 2008, 9.

¹⁷⁸ Dickie 2013, 234-235, 317.

¹⁷⁹ Follain 2008, 196.

¹⁸⁰ Grasso & Bellavia 2011, 117.

aina viimekädessä taloudellisen menestymisen takaamiseen, jossa valtio virkamiehineen toimi vain välttämättömänä osana suurempaa kokonaisuutta.

Pizzon eli suojelurahan järjestelmällinen kerääminen oli yksi Cosa Nostran vakiintuneimmista tulolähteistä, jonka vuoksi sen toimintaperiaatteen ymmärtäminen on hyvin tärkeää järjestön taloudellisen rakenteen hahmottamiseksi. Myös *pizzon* kerääminen perustui Cosa Nostran soveltamaan hierarkkiseen rakenteeseen. Pienemmät kaupat maksoivat 500–1000 euroa kuukaudessa ja suuremmat jopa 3000 euroa kuukaudessa. Mikäli yritys kuului mafian jäsenelle, *pizzoa* ei maksettu. Suojeluraha ei maksettu myöskään silloin, jos yritys oli poliisin erityisessä suosiossa, tai joku poliisin lähipiiriläinen omisti sen.¹⁸¹ *Pizzo* oli tiettyä aluetta hallitsevalle perheelle erinomainen keino pitää sen hallitsemia alueita hallinnassaan. Cosa Nostra oli periaatteessa liikeyritys, joka tuotti voittoa pelottelun avulla. *Pizzon* muuttumisen selvittäminen oli Falconelle keskeinen tehtävä, jotta Cosa Nostran rahanpesua kyettiin selvittämään. 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuoliskolla sitä kerättiin paikallisilta kauppialta lahjoitusten varjolla, ja vastalahjaksi kauppias sai liiketoiminnalleen järjestön siunauksen ja suojelun. Alunperin *pizzon* kerääminen ei ollut yhtä systemaattista, kuin mitä se oli 1900-luvun puolenvälin jälkeen. Tuona aikana *pizzon* luonne mutkistui, sillä sen jälkeen suojelun tarjoaminen ei ollut enää suora seuraus suojelurahan maksamisesta. *Pizzosta* tuli lähinnä merkki jonkin tietyn perheen alueellisen vallan muodollisesta tunnustamisesta, jolloin maksusta muodostui yrittäjille ylimääräinen ja kuormittava kuluera.¹⁸² Cosa Nostran jäsenet olivat asiasta luonnollisesti toista mieltä. Esimerkiksi kunnian mies Gaspare Mutolon mukaan *pizzon* maksaminen takasi suojelun ja rikosten loppumisen alueella. Mutolon ollessa Falconen johtaman *antimafia*-komission kuulusteltavana, hän myös kehuskeli, että suojelurahan kerääminen oli erinomaista liiketoimintaa, sillä ihmiset maksoivat yleensä vaaditun summan hyvin mielellään. Osalla uusista yrittäjistä oli suorastaan palava halu maksaa *pizzoa*, jotta heidän toimintansa olisi ollut Cosa Nostran toimesta siunattua.¹⁸³

Jokainen mafiaperhe vastasi tarkoin määritellyn oman alueensa suojelurahan keräyksestä.¹⁸⁴ Jotkut yrittäjät joutuivat kuitenkin maksamaan *pizzoa* useammille perheille. Tämä ei ollut kuitenkaan kovin yleistä Cosa Nostran hallitsemilla alueilla,

---

¹⁸¹ Bolzoni 2008, 281-285.

¹⁸² Padovani & Falcone 1991, 146-147

¹⁸³ Bolzoni 2008, 281-283.

¹⁸⁴ Gunnarson 2008, 60-61.

vaan ilmiö oli vahvimmillaan Camorran vaikutuspiirissä. Suojelurahan summa kannatti pitää kuitenkin inhimillisenä, jotta se oltaisiin maksettu säännöllisesti mahdollisimman monen yrittäjän toimesta. Pizzosta saadut säännölliset tulot takasivat Falconen mukaan mafijärjestöjen perustoimintojen elinvoimaisuuden. Pizzon maksamatta jättämisestä seurasi lähes poikkeuksetta yrittäjälle ikävyyksiä.¹⁸⁵

Pizzosta saatuja pääomia kannatti sijoittaa edelleen osaksi muuta liiketoimintaa. Osa suojelurahoista investoitiin Falconen mukaan suoraan takaisin järjestön jokapäiväisen toiminnan pyörittämiseen, kuten asianajajien, poliisien, lehtimiesten, tuomareiden, poliitikkojen ja tavallisten työntekijöiden lahjontaan. *Pizzosta* kerätyillä rahoilla mafiosot pyrkivät myös valtaamaan sellaisia laillisen liiketoiminnan alueita, joilla he saattoivat saavuttaa monopoliaseman tai vähintäänkin vahvan markkinajohtajuuden. Rakennusala oli tämän vuoksi yksi mafian suosikeista näennäisesti laillisen liiketoiminnan piirissä olevista aloista. Samalla rakennusala oli keskeinen työllistäjä Etelä-Italiassa, joten mafian merkittävä omistusosuus siitä vaikutti tuhansien kansalaisten arkeen. Rakennushankkeet ulottuivat julkisen puolen tie- ja sairaalahankkeista aina yksityisomistajien kauppakeskuksiin ja kerrostaloihin. Vaikka rakennusurakoita oltaisiin kilpailutettu, Cosa Nostran johtamat rakennusyrietykset voittivat ne, sillä mafiosot pystyivät useimmiten manipuloimaan kilpailutuksen tuloksia. Helpoimmin urakka voitettiin tekemällä alhaisin tarjous suoritettavan työn hinnasta, joka mahdollistettiin leikkaamalla työntekijöiden, työturvallisuuden ja materiaalien kustannuksista.¹⁸⁶ Kilpailua oli pyritty tekemään rehelliseksi tavalla, jossa tarjoukset esitettiin omissa kirjekuorissaan, jotta muut tarjousten tekijät eivät olisi tienneet yksittäisten tarjousten summia. Tämä tapa oli kuitenkin opittu kiertämään sopimalla ennakkoon kaikkien tarjousta tekevien tahojen kanssa summista, joten urakkakilpailun voittaja oli jo ennakkoon selvä.¹⁸⁷ Tarvittaessa päätäntävaltaisia viranomaisia uhkailtiin hienovaraisesti, jotta nämä ymmärsivät mafiosojen viestin. Falconen mukaan mafijohtoiset yritykset pyrkivät tämän vuoksi ottamaan täydelliseen hallintaan kaikki urakkakilpailutukset, optimaalisten lopputulosten saavuttamiseksi.¹⁸⁸ Lisäksi rakennustyömaat olivat hyödyllisiä ruumiiden piilotuspaikkoja, sillä murhattuja oli helppo upottaa sementin sekaan osaksi rakenteita.¹⁸⁹ Koska järjestö halusi mahdollisimman suuren voiton urakoista, se ei myöskään yleensä välittänyt

---

¹⁸⁵ Padovani & Falcone 1991, 147-149.

¹⁸⁶ Padovani & Falcone 1991, 162-163.

¹⁸⁷ Caneppele & Martocchia 2014, 295.

¹⁸⁸ Padovani & Falcone 1991, 162-163.

¹⁸⁹ Bolzoni & D'Avanzo 2007, 117.

rakennustyömaidensa mahdollisista ympäristöhaitoista, jonka seurauksena Etelä-Italian vesistöjä ja maa-alueita saastui pitkiksi ajoiksi.¹⁹⁰

Ryhtymällä rakennusurakoitsijaksi mafioson edustama perhe kykeni ottamaan asteittain haltuunsa esimerkiksi raaka-aineiden tuotantolaitoksia ja louhoksia, kuljetusalan ja sisustusalan yrityksiä ja jopa työntekijöiden ammattiliittoja. Tämän onnistuessa *pizzosta* tuli melko tarpeetonta, sillä perhe alkoi saada suurimmat vakituiset tulonsa laillisen liiketoiminnan kautta. Falconen mukaan tätä ei voitu kuitenkaan pitää mafian soluttautumisenä yhteiskuntaan, sillä mafioso tuli aina pitämään kiinni Cosa Nostran laeista, väkivallasta ja jäsenyydestään järjestössä, mikä nosti hänet muiden mafiosojen silmissä tavallisten kansalaisten yläpuolelle.¹⁹¹ Tämän perusteella Falcone koki, että Cosa Nostran jäsen ei voinut koskaan jättää menneisyyttään taakseen, koska järjestön takaama yhteisöllinen status teki sen mahdottomaksi. Parannusta tilanteeseen saattoi tuoda Falconen mukaan ainoastaan hallittu ja lainkuuliaisuuteen kannustava politiikka, jonka avulla mafiajärjestöihin liittymistä pyrittiin ehkäisemään.¹⁹²

Mafian hallitsemilla työmailla ja maanviljelykohteissa työntekijöiden riistäminen oli yleistä. Matala palkka, veronkierto ja olematon työsuojelu olivat arkipäivää. Afrikasta kotoisin olleet lailliset ja etenkin laittomat maahanmuuttajat toivat jatkuvasti lisää uutta työvoimaa erityisesti maanviljelykseen. Varsinkin laittomien maahanmuuttajien oikeudet, palkat ja asuinolot olivat kantaväestöä selvästi huonommat. Mikäli laitton maahanmuuttaja kieltäytyi työstä, hänet oli helposti korvattavissa uudella, halukkaammalla työntekijällä.¹⁹³

Myös ravintola-ala mahdollisti tehokkaan rahanpesun, sillä ravintoloita oli helppo ja nopea perustaa, ja niillä oli ainakin periaatteessa tasainen liikevaihto. Samalla mafiosot pystyivät pitämään silmällä aluetta, jossa ravintola sijaitsi. Todellisuudessa ravintoloissa saattoi olla henkilökuntaa, kalustus ja ruokaa, mutta asiakkaita toiminta ei tarvinnut, kunhan kassatapahtumia saatiin lisättyä kirjanpitoon. Viranomaisille muodostui kuva normaalista liiketoiminnasta, jonka varjolla mafiosot kykenivät muuttamaan laittomasti ansaitut tuotot laillisiksi. Luottokorttimaksaminen ei käynyt, sillä tapahtumia voitiin jäljittää. Käteinen raha kävi mainiosti. Ravintoloilla saattoi olla kunniallinen julkisivu,

---

¹⁹⁰ Ginsborg 2003, 203.

¹⁹¹ Padovani & Falcone 1991, 149-151.

¹⁹² Padovani & Falcone 1991, 164.

¹⁹³ Abbate 2013, 24-25.

ja ne jopa maksoivat veronsa valtiolle, jotta niitä ei oltaisi epäilty laittomasta toiminnasta.¹⁹⁴

Harmaalla taloudella oli siis merkittävä rooli Italiassa, ja se toimi osaltaan myös tasoittavana tekijänä työllisyyden kannalta. Ilman mafian rahaa erityisesti Etelä-Italiassa työttömyysaste olisi ollut entistä korkeampi. Mafiarikoksia tutkivan DIA-viraston mukaan mafia työllisti 27 prosenttia Calabrian, 12 prosenttia Campanian ja 10 prosenttia Sisilian aktiivisesta työvoimasta.¹⁹⁵ Lisäksi traditionaalinen jako rikkaaseen Pohjois-Italiaan ja köyhään Etelä-Italiaan ei ollut vain laajalti viljelty populistinen väittäjä, vaan 1990-luvun lopussa Italian tilastokeskuksen mukaan 70 prosenttia köyhyysrajan alapuolella olevista italialaisperheistä asui etelässä. Suurimpia ongelmia oli kuitenkin se, että nuorten työttömyysaste Sisiliassa oli noin 50 prosenttia ja koko Etelä-Italiassa noin 25 prosenttia. 1980-luvulla luvut olivat vielä noin puolet tästä.¹⁹⁶ Edellä mainitut tekijät lisäsivät rikosten ja murhien todennäköisyyttä Italiassa.¹⁹⁷ Nämä luvut selittivät myös sitä, miksi erityisesti nuorilla oli suuri houkutus hakeutua Cosa Nostran järjestämiin töihin ja jopa ajautua mafioson uralle pelkästään jonkinlaisen elannon ja tulevaisuuden toivossa. Tämän vuoksi osan sisilialaisista voidaan olettaa kokeneen järjestön läsnäolon saarella jopa välttämättömäksi.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Cosa Nostran valta Sisiliassa oli Falconen mukaan hyvin monitasoista. Osa järjestön vallasta perustui kollektiivisen pelon ylläpitoon väkivallan harjoittamisella tai sillä uhkaamisella. Murhat ja niihin liittyvä symboliikka toimivat tehostettuina viesteinä tapauksissa, joissa varoituksista huolimatta ei oltu toimittu järjestön haluamalla tavalla. Suurin osa Cosa Nostran vallasta oli näkymätöntä. Sisiliaan oli syntynyt kahden viimeisen vuosisadan aikana vakiintunut mafiakulttuuri, jossa *omertan*-laki, vaatimattomuus ja tiukat säännöt ja sukupuoliroolit näyttelivät suurta roolia sisilialaisten arkielämässä, vaikka ne eivät olleet helposti ulkopuolisen silmissä havaittavissa. Mafiaperheet olivat melko tiiviitä kokonaisuuksia, joiden täysivaltaiseksi jäseneksi pääseminen oli pitkälinen prosessi. Corleonelaiset käyttivät varsinkin 1980-luvulla poikkeuksellisen paljon näkyvää valtaa Sisiliassa, jotta he olisivat päässeet koko järjestön johtoon ja keskeiseksi osaksi maailman heroinkaupan hallintaa. Tästä huolimatta Cosa Nostran pyramidimainen hierarkia säilyi ja jopa

---

¹⁹⁴ Grasso & Bellavia 2011, 198-202.

¹⁹⁵ Forgione 2009, 19-21.

¹⁹⁶ Jamieson 2000, 153.

¹⁹⁷ Solivetti 2014, 107.

voimistui, joten Tommaso Buscettan todistajalausuntoja järjestön rakenteesta voidaan pitää paikkansa pitävinä. Falconen mukaan Cosa Nostran tavoitteena oli taloudellisen menestymisen täydellinen varmistaminen, minkä vuoksi sen liiketoiminnan eri osa-alueet tähtäsivät niiden monopolisointiin ja uusien ansaintamahdollisuuksien kehittelyyn. Tuottoisan liiketoiminnan vakiinnuttaminen vaati kuitenkin myös vaikutussuhteen luomista valtioon, jonka merkitystä käsittelen seuraavassa luvussa.

3.2 Cosa Nostran vaikutus Italian valtioon

Miksi Falconen mukaan Cosa Nostra oli saanut 1900-luvun loppupuolella niin vahvan otteen Italian valtiosta? Falconen kirjasta käy hyvin ilmi seuraavat asiat, jotka koskevat Cosa Nostran vaikutusta Italian valtioon: Cosa Nostran tehokkuus instituutiona, yhteiskunnallinen piittaamattomuus, valtion ja Cosa Nostran välinen voimasuhde, valtion *antimafia*-toiminnan hyvät ja huonot puolet, mafianvastaisen työn kehittäminen, Cosa Nostran soluttautuminen politiikkaan ja siitä aiheutuneet lieveilmiöt ja lainsäädännön tehostaminen ja soveltaminen. Hyvä lähtökohta kysymykseen vastaamiseen on Tommaso Buscettan Falconelle kertoman mafian alkuperätarinan tarkastelu. Buscetta koki, että mafia oli syntynyt vahvan valtiojärjestelmän puuttumisen vuoksi. Buscettalle oli kerrottu nuorena, että Cosa Nostra oli luotu puolustamaan heikkoja vahvempien sorrolta sekä vahvistamaan ystävyyden ja kunnian merkitystä. Cosa Nostrasta tuli hänen mukaansa Sisilian lainvalvoja, koska sen asukkaat oltiin hylätty vieraiden hallitusten ja Italian hallinnon toimesta.¹⁹⁸ Tämänkaltainen lausunto oli hyvin tyypillinen järjestön jäsenten tulkinta mafian alkuperästä, jossa mafiosot joutuivat toimimaan kansalaisten suojelijoina valtion kykenemättömyyden vuoksi. Todellisuudessa 1800-luvulla useimmat mafiosot toimivat maanomistajien alaisuudessa eräänlaisina väkivaltaa käyttävinä välikäsinä, jotka pitivät työväestön ojennuksessa. Järjestelmää voitiin pitää Robert D. Putnamin mukaan klientelistisenä, jossa mafiosot toimivat jonkin tietyn suvun tai maanomistajan palveluksessa ja saivat nauttia työsuhteen mahdollistamista eduista, kuten suojelurahan keräämisestä.¹⁹⁹

Mafia koki sosialismin ja sen mukana tulleet ammattiliitot suureksi uhaksi, sillä ne ajoivat työläisten oikeuksia ja vaativat osia maanomistajien maista itselleen.²⁰⁰ Maanomistajat edustivat Sisilian väestöstä yhtä prosenttia, joten työläiset halusivat

---

¹⁹⁸ Bolzoni 2008, 27.

¹⁹⁹ Putnam 1992, 146-147.

²⁰⁰ Bolzoni & D'Avanzo 2007, 23-25.

tasoittaa tilannetta. Mafiosot pyrkivät puolestaan tekemään parhaansa, jotta sosialismi ei olisi päässyt leviämään. He pyrkivät esimerkiksi varmistamaan, että sosialistit eivät olisi saaneet mistään töitä.²⁰¹ Paul Ginsborgin tulkinta klientelismistä italialaisessa politiikassa on myös varsin oivaltava, sillä hän pitää sitä politiikan harmaana alueena, jossa vaihdetaan lähinnä palveluksia eikä niinkään rahasummia. Tämän vuoksi klientelismi oli Italiassa hyväksytympää kuin suora korruptio.²⁰² Falcone ei ottanut suoraan kirjassaan kantaa italialaisen poliittiseen klientelismiin todennäköisesti sen vuoksi, että sen konkreettinen todistaminen oli hyvin vaikeaa. Toinen vaihtoehto oli se, että Falconen kirjan toimittanut Marcelle Padovani oli muokannut Falconen kommentteja teemasta tarkoituksella, juuri sen spekulatiivisuuden vuoksi.

Mafian ja valtion välinen suhde oli jo Falconen elinaikana muodostunut ongelmalliseksi kokonaisuudeksi. Miksi Falconen mielestä mafian torjuminen oli jatkuvasti niin haastavaa? Giovanni Falcone käsitteli mafian ja valtion problemaattista suhdetta varsin monipuolisesti. Hän esimerkiksi sanoi arvostavansa mafiosojen velvollisuutta puhua aina totta, minkä ansiosta mafia oli omalla tavallaan opettanut hänelle moraalia. Hän totesi, että mafia oli muodostunut vähitellen toimivammaksi ja tehokkaammaksi instituutioksi kuin hänen edustamansa valtio. Tämän vuoksi mafian toimintatapojen tutkiminen oli äärimmäisen tärkeää, jotta sitä vastaan voitaisiin toimia laillisin keinoin.²⁰³ Falcone tuomitsi mafian perusperiaatteet toimivan yhteiskunnan kannalta toimimattomina ja haitallisina:

Uskon valtioon ja olen sitä mieltä, että valtiokäsityksen puuttuminen, se että valtio ei kuulu sisilialaisten sisäistämiin arvoihin ja luo sisilialaiseen mielenlaatuun vääristymiä: valtio ja yhteiskunta mielletään toisistaan irrallisiksi, luotetaan mieluummin perheeseen, ryhmään, klaaniin, ja etsitään tekosyitä, joiden nojalla voi elää ja tehdä työtä täysin vailla lakia välittämättä kollektiivisen yhteiselämän normeista. Juuri laeista piittaamattomuuden ja primitiivisen vallan yhdistelmä on mafian alkulähteenä. Mafiahan on perusteiltaan järjestyksen tarpeen, toisin sanoen valtion tarpeen ilmentymä.²⁰⁴

Lausunnosta näkyi Falconen vahva omistautuminen ja usko valtioon. Hän toi osuvasti esille mafian vallankäytön ja yhteiskunnallisen piittaamattomuuden yhtälön, jotka muodostivat osittain myös valtion sisälle oman yhteiskuntahierarkiansa ja lakinsa.

---

²⁰¹ Behan 2008, 6, 92.

²⁰² Ginsborg 2003, 183.

²⁰³ Padovani & Falcone 1991, 83-84.

²⁰⁴ Padovani & Falcone 1991, 84.

Näiden seikkojen vuoksi mafian torjuminen oli niin vaikeaa. Samalla Falconen vahva luottamus valtioon ja laillisuuteen saattoi toimia hänen arvostelukykyyään hämärtävänä tekijänä, sillä hän ei koskaan eritellyt mafian mahdollisia positiivisia vaikutuksia yhteiskunnassa. Hän mainitsi lausunnossaan vain yleisellä tasolla mafian tuoman järjestyksen yhteiskuntaan, silloin kun valtio ei kyennyt sitä tarjoamaan.

Falcone korosti Sisilian historian merkitystä sen asukkaiden luonteenlaadun määrittäjänä. Hänen mukaansa sisilialaiset olivat aina kyenneet mukautumaan yhteiskunnallisiin muutoksiin, mutta niiden taustalla olivat aina piilleet henkilökohtaiset motiivit ja oman hyödyn tavoittelu. Koska asukkaat olivat eläneet toistuvasti heitä voimakkaampien instituutioiden alaisina, heille oli Falconen mukaan kehittynyt kyky teeskennellä kunnioitusta ja kuuliaisuutta yhteiskuntaa kohtaan. Todellisuudessa vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen heiketessä saaren sisäiset konfliktit ja laittomuudet lisääntyivät merkittävästi. Falconen pessimistinen suhtautuminen sisilialaiseen mentaliteettiin johtui todennäköisesti Cosa Nostran mukanaan tuomasta mafiakulttuurista, josta eroon pääseminen oli hyvin hidasta. Cosa Nostra ei ollut kuitenkaan Falconen tulkinnan mukaan valtion vastakohta vaan rinnakkainen organisaatio. Hän perusteli näkemystään sillä, että valtion ja Cosa Nostran välinen voimasuhde oli jatkuvassa muutoksessa. Toisen kohdattua todellista vastusta, toinen perääntyi. Valtion suurimpia virheitä oli Falconen mielestä välinpitämättömyys mafiaa kohtaan.²⁰⁵ Tällä hän halusi todennäköisesti korostaa tavoitettaan vahvan *antimafia*-työn jatkuvuuden puolesta.

Tunteenomaisuus, ailahtelevuus ja katkonaisuus kuvasivat hyvin valtion tapaa toimia mafiaa vastaan. Vain yksittäiset, riittävästi huomiota saavuttaneet rikokset, kuten korkea-arvoisten viranomaisten murhat, saivat aikaan suhteellisen lyhytaikaisia toimenpiteitä, jolloin *antimafia*-toimintaa tuettiin tehostetusti.²⁰⁶ 1950-luvulla valtio kokeili vaarallisiksi koettujen mafiosojen pakkosiirtoa lainkuuliaisempaan Pohjois-Italiaan, jossa mafiosojen oli määrä lopettaa vanhat tapansa uuden asuin ympäristön myötä. Hanke luonnollisesti epäonnistui ja mafiosot hankkivat pohjoisesta itselleen uusia kontakteja liiketoimintaansa varten.²⁰⁷ Falcone koki varsinkin sisilialaisten suhtautuneen valtion suuriinkin mafianvastaisiin ponnisteluihin hyvin epäilevästi ja jopa ivallisesti. Hänen mielestään mafiaa tai valtiota ei tullut edellä mainittujen seikkojen

---

²⁰⁵ Padovani & Falcone 1991, 96-97.

²⁰⁶ Padovani & Falcone 1991, 170.

²⁰⁷ Varese 2011, 16-17.

takia kuitenkaan demonisoida tai luoda muita toiseuden kokemusta edistäviä mielikuvia, vaan yhteiskunnan tulisi tunnustaa ilmiön muistuttavan itseämme.²⁰⁸ Edellä mainitun avulla Falcone halusi saada italialaiset tunnistamaan itsestään samankaltaisia ominaisuuksia, kuten ahneutta ja vihaa, joita myös mafiosot tunsivat. Hän kritisoi myös italialaisten poliitikkojen kykenemättömyyttä kerätä kansan tukea taakseen mafianvastaisen toiminnan hyväksi. Poliitikot eivät olleet myöskään ottaneet käyttöönsä kaikkia lainsäädännöllisiä voimavaroja, joiden avulla mafian torjuminen olisi ollut helpompaa. Tällä hän halusi mitä ilmeisimmin vedota italialisiin poliitikoihin, jotta nämä antaisivat oikeusviranomaisille tehokkaampia keinoja mafiaa vastaan. Valtio oli ajoittain perustanut erilaisia toimielimiä *antimafia*-työhön, siirtäen kaiken vastuun mafian torjunnasta niille.²⁰⁹

Falconen mukaan oli ilmiselvää, että mafia oli soluttautunut politiikkaan, ja että puolueissa oli järjestön etua ajavia virkamiehiä. Cosa Nostra kontrolloi suurta osaa koko Sisilian äänistä, jonka vuoksi järjestön suosimien poliitikkojen valinta jatkokausille oli todennäköistä. Tämän vuoksi mafian tuen hankinta saattoi olla puolueille tiukoissa vaalitaistoissa lähes vastustamaton kiusaus vaalivoiton takaamiseksi.²¹⁰ Tästä voidaan mainita esimerkkinä Grecon perheen hallinnoiman Ciacullin alueen äänestyskäyttäminen. Aikaisemmin alue oli uskollinen kristillisdemokraateille, mutta vuoden 1987 vaaleissa Cosa Nostra halusi tukea sosialistista puoluetta, joten puolueen kannatus nousi vaaleissa noin 17,9 prosenttiin aikaisemmasta 5,6 prosentin tuloksesta. Samalla kristillisdemokraattien kannatus laski alueella noin 24,3 prosenttia verrattuna edellisiin vaaleihin.²¹¹ Päiväpoliittiset ongelmat eivät kuitenkaan kiinnostaneet Cosa Nostraa, ellei kyseessä ollut järjestön oma etu, kuten suuren julkisen rakennushankeen urakkakilpailu. Lisäksi järjestön toimintaa helpottavien lakien säätämistä puollettiin Cosa Nostran toimesta vahvasti, jotta sen juridinen toimintaympäristö olisi ollut mahdollisimman turvattu. Tätä seikkaa Falcone luonnollisesti vastusti voimakkaasti, jotta mafian aiheuttamat yhteiskunnalliset ongelmat eivät pääsisi leviämään. Tarpeen vaatiessa Cosa Nostra puuttui yksittäisten poliitikkojen toimiin kovin ottein. Esimerkkinä voidaan mainita mafiaa voimakkaasti vastustaneen kommunistipuolueen jäsenen Pio La Torren murha vuodelta 1980.²¹²

---

²⁰⁸ Padovani & Falcone 1991, 63, 98.

²⁰⁹ Padovani & Falcone 1991, 171.

²¹⁰ Padovani & Falcone 1991, 188-189.

²¹¹ Jamieson 2000, 4.

²¹² Padovani & Falcone 1991, 188-191.

Cosa Nostra pyrki vaikuttamaan erityisesti paikalliseen päätöksentekoon, joten järjestölle oli tärkeää saada otteeseensa vaikutusvaltaisia kunnallispoliitikoita ja muita virkamiehiä, sillä he olivat muun muassa julkisissa urakkahankkeissa tai mafiaoikeudenkäynneissä ratkaisevassa asemassa. Mafian ja paikallispolitiikkojen välinen yhteistyö oli ilmiönä hyvin varhaista perua, sillä esimerkiksi jo vuonna 1869 arvostettu sisilialainen poliitikko ja Palermon hovioikeuden ylempi syyttäjä Diego Tajani kritisoi voimakkaasti mafian ja paikallisten poliitikkojen yhteistyötä. Hänen mukaansa mafia ei itsessään ollut vaarallinen tai voittamaton, mutta siitä oli tullut sellaiset ominaisuudet omaava juuri siksi, että paikallishallinto käytti sitä välineenään. Tällöin hallinto ja lait eivät toimineet niin kuin niiden olisi pitänyt, eivätkä päättäjät voineet tämän vuoksi nauttia kansalaisten luottamusta.²¹³ Tyypillinen mafian tapa saada poliitikkoja, lakimiehiä ja virkamiehiä puolelleen oli kutsua heitä perheidensä suuriin juhlatilaisuuksiin, kuten häihin ja ristiäisiin. Kutsutun poliitikon toivottiin usein olevan yksi avioliiton virallisista todistajista tai ryhtyvän kastetun lapsen kummiksi. Tällä tavoin syntyi periaatteessa elinikäisiä riippuvuussuhteita, joista ulospääsy oli hyvin vaikeaa.²¹⁴ Mafian ja poliitikkojen ja muiden valkokaulusrikollisten laajamittaisesta yhteistyöstä kertoi se, että vuonna 1994 Falconen ja Borsellinon murhista oli kulunut vain kaksi vuotta, mutta sinä aikana 6059 henkilöä oli joutunut tutkinnan alaisiksi. Heistä 873 oli liikemiehiä, 1978 kunnan virkamiehiä ja 438 parlamentaarikkoa, joista neljä oli entisiä pääministereitä. Pidätysmääräyksiä oli annettu yhteensä 2993 kappaletta.²¹⁵

Historioitsija Salvatore Lupon mukaan mafianvastaisia poliittisia liikkeitä syntyi Italiassa vähän väliä. Varsinkin oppositiopolitiikassa *antimafia*-politiikka oli suosittua. 1900-luvulla asialla olivat useimmiten vasemmistopuolueet, koska oikeistolaisilla kristillisdemokraateilla oli vaikeasti horjutettava paikka Italian hallituksessa ja kunnallispolitiikassa. Kristillisdemokraatteihin oli liittynyt Sisiliassa myös paljon mafiosoja, joten he pääsivät vaikuttamaan paikallishallintoa koskevaan päätöksentekoon.²¹⁶ Kristillisdemokraatit ryhtyivät 1900-luvun puolivälissä kanavoimaan investointeja Etelä-Italiaan alueen teollistamiseksi. Tämä avasi laajat mahdollisuudet mafiosojen ja poliitikkojen väliseen palvelusten vaihtoon. Esimerkiksi, mikäli mafioso pystyi hankkimaan jollekin kristillisdemokraatille lisää ääniä vaaleissa,

---

²¹³ Colajanni 1900, 124-125.

²¹⁴ Schneider 2003, 120.

²¹⁵ Jamieson 2000, 61-62.

²¹⁶ Lupo 2009, 2-3, 198-200.

saattoi mafioso vastapalvelukseksi saada virallisen aseenkantoluvan, rakennusoikeuden, virkaintoisen mafianvastaisen virkamiehen siirron toisiin tehtäviin tai mafiosoa koskevien poliisin tutkimusten lopettamisen.²¹⁷

Cosa Nostra tuki kristillisdemokraattista puoluetta lähes koko 1900-luvun, kunnes vuonna 1987 se rupesi tukemaan sosialisteja, koska järjestö oli pettynyt kristillisdemokraattien vähentyneeseen kannatukseen. Vuonna 1994 Cosa Nostran poliittinen kanta kääntyi jälleen Silvio Berlusconiin keskusta-oikeistolaispuolue Forza Italian hyväksi. Vaikka poliitikoilla ja puolueilla saattoi olla melko ilmiselviä yhteyksiä mafiaan, ei asiasta nostettu sen suurempaa kohua, koska tämänkaltaiset suhteet olivat olleet melko yleisiä italialaisessa politiikassa jo pitkään.²¹⁸ Cosa Nostran puoluekantojen muutos 1980- ja 1990-luvuilla osoitti sen, että järjestö ei ollut uskollinen millekään yksittäiselle poliittiselle ideologialle. Järjestön antama poliittinen tuki perustui lähes yksinomaan tietyn puolueen poliitikkojen haluun tehdä yhteistyötä mafian kanssa.

Italian lainsäädännölliset ongelmat pohjautuivat sen poikkeukselliseen parlamenttiin, jossa ylä- ja alahuone olivat yhtä vahvat. Mallia kutsuttiin täydelliseksi kaksikamarisuudeksi, vaikka se ei usein toiminutkaan sujuvasti lainsäädännön kannalta. Lakialoitteiden täytyi tämän vuoksi läpäistä molemmat kamarit, joten lainsäädäntöprosessista muodostui helposti aikaa vievä. On ymmärrettävää, että kansalaisille tuli helposti mielikuva tehottomasta ja voimattomasta hallituksesta.²¹⁹ Falcone tiedosti selkeästi edellä mainitun ongelman. Hänen mukaansa Italian hallinto oli hajautettu ja se oli jakautunut useisiin valtakeskuksiin.²²⁰ Lisäksi Italian oikeusjärjestelmän monimutkaisuus ei helpottanut asiaa, sillä italialaisessa järjestelmässä oikeusasteet olivat osittain päällekkäisiä ja niillä oli lukuisia omia osastojaan, jotka olivat perehtyneet vain tiettyyn oikeudenalaan tai oikeusprosessin muotoon. Samalla osastot yleensä kilpailivat keskenään, eivätkä useinkaan jakaneet informaatiota toisilleen. Myös tuomareiden roolit saattoivat olla ainakin maallikoille hyvin epäselviä, sillä Italiassa tuomari pystyi toimimaan sekä syyttäjän että oikeusistuimen tuomarin tehtävässä. Tämän seurauksena tietyssä oikeusasteessa tuomiovaltaa toteuttanut tuomari saattoi ajautua jääviyden tai esteellisyyden tilaan,

---

²¹⁷ Paoli 2003, 191-192.

²¹⁸ Bolzoni 2008, 354-355.

²¹⁹ Mèny 1993, 189-199.

²²⁰ Padovani & Falcone 1991, 170.

mikäli hänellä tiedettiin jo ennestään olleen vahva historia esimerkiksi syyttäjänä mafiarikoksissa. Italian oikeusjärjestelmä pohjautui pitkälti sen toiminnasta vastanneisiin henkilöihin ja heidän poliittisiin näkemyksiinsä.²²¹ Tällöin ongelmaksi muodostui helposti virkamiesten väliset linjaerot, sillä seuraavan virkamiehen linja saattoi poiketa täysin edeltäjästä, jolloin keskeneräiset tutkimukset ja projektit pysähtyivät ja hajautuivat helposti. Juuri näin kävi vuonna 1988 Antonino Melin saatua Falconen esimiehen viran, jonka seurauksena mafiaa koskeneet projektit hajautettiin ja *antimafia*-toiminta taantui.

Mafiatuomarien työtä ei helpottanut se, että mafian jäsenten tekemistä rikoksista oli vaikeaa saada aikaiseksi pitävää syyte- ja todistus pohjaa. Mafian jäseniä syytettiin useimmiten kuulumisesta rikolliseen liittoumaan, mutta monet syytetyistä vapautettiin ennen pitkää näytön puutteen vuoksi. Periaatteessa ainoastaan vakavista rikoksista, kuten murhista, saattoi saada pidempiaikaisia tuomioita, mikäli tapaus oli selvä. Vuonna 1982 säädetty Rogonin – La Torren laki kielsi ensi kertaa mafiajärjestöön kuulumisen ja mafian käyttämät rikollisiksi määritellyt toimintatavat. Laissa oli kuitenkin Falconen mukaan omat ongelmakohtansa, sillä tuomarit kykenivät antamaan sen varjolla virheellisesti liikaa painoarvoa sellaisille todisteille, jotka eivät olisi normaaliolosuhteissa riittäneet tuomion julistamiseen. Tästä seikasta voidaan päätellä, että vaikka Falcone kannattikin tiukkaa *antimafia*-lainsäädäntöä, hän halusi sen kuitenkin olevan syytetyiden kannalta oikeudenmukainen. Tämä osoitti sen, että Falcone ei ollut vain valtion etua ajatteleva ja sille sokeasti uskollinen virkamies. Hyvinä puolina laissa olivat Falconen mielestä ne seikat, että se salli tuomittujen mafiosojen omaisuuden takavarikoinnin, ja että se mahdollisti erityyppisten mafiarikollisuuden muotojen syyttämisen.²²² Falconen mainitsemista myönteisistä seikoista voidaan tulkita, että hän arvosti lain laajaa sovellettavuutta ja käytännön tehokkuutta.

Rikosoikeuden professori Daniele Pivan mielestä omaisuuden takavarikoinnista muodostui varsinkin 1990-luvulla suosituimpia *antimafia*-toimenpiteitä juuri sen tehokkuuden vuoksi. Italia toimi tässä asiassa suunnannäyttäjänä ja sen lakijärjestelmä jakoi takavarikoinnin kolmeen eri tyyppiin: takavarikointi turvallisuustoimenpiteenä, ennakoiva takavarikointi ja takavarikointi rangaistuksena. Näiden muotojen

---

²²¹ Sabetti 2000, 150-151.

²²² Padovani & Falcone 1991, 172-174.

tarkoituksena oli pyrkiä estämään laittomasti hankitun omaisuuden piilottaminen ja uudelleen investointi rikolliseen toimintaan. Takavarikointiprosessit olivat kuitenkin yleensä pitkäkestoisia, joka johtui Italian lakijärjestelmän useista valitusmahdollisuuksista koskien tuomioita. Tehokas takavarikointi olisi vaatinut niin sanotun oman oikeudellisen kiihdytyskaistan, jotta tapausten käsittely nopeutuisi.²²³ Samalla kuitenkin vaarana olisi ollut yksilön oikeuksien vähentyminen ja yhdenvertaisen oikeusperiaatteen heikkeneminen, jolloin toiminnasta olisi voinut tulla ainakin periaatteessa perustuslainvastaista.

Falcone koki elämänsä viimeisinä vuosina, että *antimafia*-työn menetelmät olivat kehittyneet lyhyessä ajassa melko paljon. Viranomaiset tunsivat Cosa Nostran rakenteen, yhteistyömekanismit ja perusajattelutavan. Vielä ei kuitenkaan tiedetty järjestön etsintäkuulutettujen johtajien ja alueellisten päälliköiden olinpaikkoja eikä kaikkia järjestön jäseniä tiedetty nimeltä. Lisäksi järjestön liiketoimintaa edesauttavien niin sanottujen valkokaulusrikollisten valvonta ja kiinniottaminen oli osoittautunut odotettua haasteellisemmaksi. Tätä seikkaa ei helpottanut Cosa Nostran yleinen sulkeutuneisuus ja liiketoiminnan vieminen asteittain osaksi laillisia markkinoita. *Pentitojen* määrän lisääntyttyä huomattavasti 1990-luvun alussa, corleonelaiset päättivät lopettaa jäsenten välisen yleisen tiedon välittämisen. Jokainen jäsen sai tästä lähin tietää vain välttämättömimmän, jotta viranomaiset saisivat jatkossa katujista entistä vähemmän tärkeitä tietoja irti. Mikäli viranomaiset eivät saaneet uusia tietoja järjestön liikkeistä, tuli sen toiminnan ehkäisemistä ja torjumisesta periaatteessa mahdotonta. Tätä kehityssuuntaa edesauttoi Falconen mukaan *antimafia*-lakien heikentäminen, jolloin järjestö alkoi jälleen vahvistua.²²⁴

Lakien tuli Falconen mukaan perustua vahvaan ja selkeään poliittiseen tahtoon. Sen puuttuessa valtion viranomaiset säätivät nopealla tahdilla hätäisesti kyhättyjä *antimafia*-lakeja, joiden soveltuvuudesta, ammattimaisesta soveltamisesta ja seurauksista ei ollut tarkkaa tietoa.²²⁵ Näiden asioiden seurauksena olisi ollut se, että mafian olisi onnistunut olla aina askeleen edellä valtiota. Tämä oli Falconen suurimpia huolenaiheita.²²⁶ *Antimafia*-liike ja sen puolesta toimineet henkilöt saivat lehdistössä osakseen ajoittain kovaakin arvostelua. Yleisimmät instituutiota koskeneet kritiikin kohteet koskivat

---

²²³ Piva 2014, 71-75, 84.

²²⁴ Padovani & Falcone 1991, 135-136.

²²⁵ Padovani & Falcone 1991, 175-176.

²²⁶ Padovani & Falcone 1991, 140-141.

kansalaisyhteisöiden polkemista ja tasa-arvoista oikeudenkäyntiä. Yksittäisiä henkilöitä, kuten Falconea, puolestaan syytettiin lain käyttämisestä omien vasemmistolaisten ajatustensa markkinointiin tai työuriansa vauhdittamiseen. Varsinkin urateemassa otettiin arvostelun kohteeksi henkilöiden keskivertoa alhaisempi ikä ja myös sukupuoli, sillä myös useat naiset toimivat näkyvästi *antimafia*-liikessä. Nämä kaikki ominaisuudet osoittivat kriitikoiden mielestä pelkästään häikäilemätöntä kunnianhimoa.²²⁷ Falcone ei käynyt kirjassaan läpi henkilökohtaisia uratavoitteitaan, todennäköisesti siksi, koska hän ei halunnut luovuttaa vastustajilleen sellaista tietoa, jota oltaisiin voitu käyttää häntä vastaan.

Falconen mukaan mafianvastaisessa työssä virheet ja niistä koituneet seuraukset saattoivat olla kohtalokkaita, jonka vuoksi ammatin varjopuolelta on pyrittävä vain hyväksymään ja ennakoimaan. Tutkimuksissa virhearviointi saattoi muodostua kuolettavaksi silloin, kun viranomaiset lähestyivät tutkimuksenalaista kohdetta tavalla, joka sai kohteen kokemaan itsensä uhatuksi. Tällöin kohteen ainoana keinona tutkimusten lopettamiseksi tai hidastamiseksi oli yleensä tutkivien viranomaisten murhaaminen. Välillä edes hyvistä vaistoista ei ollut apua. Esimerkkinä Falcone mainitsi tuomari Rocco Chinnicin, joka tunsikin kaikki työhönsä liittyneet riskit ja liikkui jatkuvasti tarkan vartioinnin alaisena ja käytti panssaroituja kulkuneuvoja. Silti Cosa Nostran onnistui murhata hänet räjäyttämällä hänen kotitalonsa eteen pysäköity auto. Tällä esimerkillä Falcone halusi varoittaa mafianvastaisen työn parissa olleita henkilöitä siitä, että mafian toimien ennakoiminen oli lähes mahdotonta, mutta siihen tuli jatkuvasti pyrkiä, jotta vakavilta virheiltä oltaisiin voitu säästyä. Pommeista muodostuikin Cosa Nostran suosima murhametodi, sillä niiden aukoton torjunta oli lähes mahdotonta ja onnistuneet pommi-iskut herättivät useimmissa kansalaisissa ja viranomaisissa toivottua kauhua. Falconen omat tarkkaan salassa pidetyt turvatoimet herättivät sisilialaisten keskuudessa kaikenlaisia huhuja. Hänen oli muun muassa kerrottu kulkevan maanalaista tunneliverkkoa pitkin kotoaan oikeustalolle ja vankilaan. Totta oli kuitenkin se, että etenkin tutkintatuomarit elivät hyvin säänneltyä ja tarkasti vartioitua arkea. Tavoitteena oli tehdä tuomareista riittävän vaikeita murhakohteita, jotta mafiosot olisivat kokeneet heidän murhaamisensa liian riskialttiiksi tehtäväksi.²²⁸

---

²²⁷ Schneider 2003, 194.

²²⁸ Padovani & Falcone 1991, 178-180.

Falcone tiedosti, että osa hänen työtovereistaan tunsi halua palata normaaliin elämään ilman turvamiehiä ja panssaroituja autoja. Tästä huolimatta hän painotti, että ammatilleen omistautuminen tarkoitti hänen työssään tavallisen elämän mukavuuksista luopumista. Lisäksi hän varoitti näkyvässä julkisessa virassa olevan työntekijän uran liiallisesta henkilöitymisestä. Tällä hän halusi todennäköisesti viestittää sitä, että mafiaa vastaan menestyksekkäästi työskentelevästä virkamiehestä saattoi muodostua kansan keskuudessa eräänlainen valtion rohkeuden ja voiman symboli, jonka murhaaminen olisi ollut mafian oman maineen kannalta suuri etu.²²⁹ Edellä mainitulla seikalla Falconen oli onnistunut kuvata yksi Cosa Nostran tärkeimmistä motiiveista hänen itsensä murhaamiseksi.

Falconen mielestä Italian valtion oli luotava yhtenäinen mafiaa koskeva toimintasuunnitelma, jonka suorittamista koordinoivat sekä poliisi että tuomarit yhdessä. 1990-luvulla lähes kaikki oli vielä virkamiesten oma-aloitteisuuden varassa, joten mafiaa koskevat tutkimusprojektit olivat hajanaisia, eikä tieto kiertänyt osastojen välillä riittävästi. Varsinkin kansainvälisten rahanpesurikosten tapauksissa hyvien tulosten saavuttaminen oli hyvin harvinaista. Hänen mukaansa korkeimman oikeuden yhteyteen olisi tullut perustaa valtakunnansyyttäjän virka, jonka haltijan tehtävänä olisi ollut keskittyä lainsäädäntöön. Virka olisi ollut poliittisesti riippumaton. Yleinen syyttäjä ei olisi ollut täten enää tuomari vaan poliisin asianajaja, joka vastaisi tutkimusten johtamisesta ja todistusaineiston keruusta.²³⁰ Falconen mainitsemien tekijöiden avulla mafiatutkimuksen eri osastojen välinen yhteistyö olisi todennäköisesti lisääntynyt, mikäli valtakunnansyyttäjän viran olisi saanut sellainen henkilö, jota kaikki tutkimusosastot olisivat tukeneet. Vaikka Falcone olisi itse saanut viran, tehtävä toimintakulttuurin muuttajana olisi ollut hyvin haasteellinen projekti.

Cosa Nostra oli onnistunut soluttautumaan Italian valtioon. Tähän oli olemassa useita syitä. Italian valtion perustamisesta lähtien köyhä Etelä-Italia oli kärsinyt vahvan hallinnon puutteesta, ja mafiosojen ja poliitikkojen välinen klientelismi kukoisti. Falconen mukaan Cosa Nostran ja valtion väliset voimasuhteet olivat jatkuvassa muutoksessa erityisesti mafiaa koskevan ailahtelevan poliittisen linjan vuoksi. Cosa Nostra ei ollut uskollinen millekään poliittiselle puolueelle tai ideologialle, vaan yksittäisten poliitikkojen ja puolueiden suhtautumistapa mafiaan ja sen etujen palveluun

---

²²⁹ Padovani & Falcone 1991, 181.

²³⁰ Padovani & Falcone 1991, 184-187.

oli tärkeintä. Järjestö rakensi poliittista vaikutuspiiriään alkaen merkittävistä paikallispoliitikoista, ulottaen manipulointikykynsä aina pääministeritasolle asti. Mitä enemmän järjestön palveluksessa olleilla poliitikolla tai virkamiehellä oli vaikutusvaltaa sitä parempi. Kansalaisten vetoomuksista huolimatta Falconen ja Borsellinon murhien jälkeiset mafianvastaiset poliittiset puheet eivät johtaneet sellaisiin merkittäviin tekoihin, jotka olisivat helpottaneet *antimafia*-työtä. Asiaa ei auttanut myöskään jo valmiiksi hidas lainsäädäntöprosessi, oikeusasteiden päällekkäisyys ja virkamiesten väliset mafiaa koskevat linjaerot, jolloin mafianvastaisen työn jatkuvuus ja tehokkuus kärsivät. Cosa Nostran muuttunut liiketoiminta vaati uusia tutkimusmetodeja ja entistä tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä, johon valtion olemassa olevat voimavarat eivät riittäneet. Tämän vuoksi seuraava luku käsittelee syventävämmiin Cosa Nostran kansainvälisen liiketoiminnan vaikutusta.

3.3 Cosa Nostran kansainvälisten verkostojen voima

Miksi Cosa Nostralla oli niin paljon valtaa kansainvälisillä markkinoilla Falconen mukaan? Falconelle järjestön kansainvälinen ulottuvuus oli hyvin keskeisessä roolissa sen liiketoiminnan selvittämisen ja ymmärtämisen kannalta. Falcone käsitteli kirjassaan Cosa Nostran harjoittamaa huumekauppaa ja sen aiheuttamaa rahanpesua. Hän otti kantaa edellä mainittuihin teemoihin erityisesti niiden torjunnan kautta. Italialaisella mafiolla oli ollut 1970-luvulta lähtien merkittävä voima kansainvälisessä taloudessa. Mafijärjestöt omistivat lukemattomia yrityksiä ja osakkuuksia luottolaitoksista, joiden avulla niillä oli helppo pääsy kansainvälisille markkinoille. Mafian keräämistä tuloista investoitiin uudelleen 40–50 prosenttia liiketoimintaan ja loput rahoista päätyivät rahanpesun avulla laillisille markkinoille.²³¹ 1970- ja 1990-luvuilla mafiosot ja mafiaperheet harjoittivat huumekauppaa yksityisinä toimijoina, jolloin siihen osalliset tahot eivät olleet periaatteessa edesvastuussa niitä ylemmille tahoille. Tämän seurauksena perheiden välille syntyi Falconen mukaan helposti jännitteitä, jotka johtuivat huumekauppaan olennaisesti kuuluneesta kovasta kilpailusta. Myös järjestön ulkopuolisten henkilöiden taitojen ja suhteiden hyödyntämisestä tuli tärkeää silloin, kun tarvittavaa osaamista ei ollut omasta takaa tarjolla. Huumekauppaa harjoittaneet perheet hyödynsivät esimerkiksi ranskalaisten kemistien osaamista huumeiden jalostuksessa ja yhdysvaltalaisien sukulaistensa ja liikekumppaniensa suhteita huumeiden välityksessä ja myynnissä Yhdysvaltoihin. Falcone teki runsaasti töitä 1980-

---

²³¹ Forgione 2009, 19-21.

luvun lopulla selvittääkseen Cosa Nostran Sisilian ja Yhdysvaltojen välisen huumekaupan rakennetta, sillä se vaikutti olevan järjestön tulojen uusi kivijalka. Huumekauppaan liittyneet työtehtävät oltiin jaettu tarkkaan, jotta kokonaisuus olisi toiminut mahdollisimman tehokkaasti ja jälkiä jättämättä.²³² Yhdysvaltoihin oli vuosikymmenten kuluessa muuttanut henkilöitä kaikista Italian mafiajärjestöistä, joten niiden luoma yhteistyöverkosto oli hyvin kattava.²³³

Yhdysvalloissa järjestäytynyt rikollisuus perustui 1900-luvulla vahvasti ammattiliittoihin, joiden avulla rikollisjärjestöt saivat epäsuorasti hallintaansa suuriakin liikeyrityksiä. Mafia kykeni tämän ansiosta muun muassa ohjailemaan valtaamiensa liikeyrityksien työntekijöiden äänestyskäyttäytymistä, jonka ansiosta vaaleissa valittiin mafian toiminnan kannalta suosiollisia päätöksiä tekeviä virkamiehiä. Lahjonta oli tässä toiminnassa keskeisessä asemassa. Cosa Nostran saatua jalansijaa Yhdysvalloissa, erityisesti vuosien 1920–1933 kieltoain tuoman alkoholin salakuljetuksen ja -kaupan ansiosta, järjestön onnistui tuoda menestyksekkäästi oma toimintakulttuurinsa osaksi yhdysvaltalaista järjestäytynyttä rikollisuutta. Yhdysvaltoihin rantautuneen Cosa Nostran hallintojärjestelmä oli kopio alkuperäisestä sisilialaisesta mallista, jossa perheet olivat poikkeuksellisesti autonomisia toimijoita. Tuloksena oli hyvin organisoitu ja tuottoisa toimintamalli, jossa perheet kilpailivat toimintansa tuottavuuden kehittämisessä. Vuonna 1970 säädetty RICO Act -laki (Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act) vaikeutti mafian toimintaa, sillä laki kielsi rikolliseen organisaatioon kuulumisen.²³⁴ Tästä voidaan päätellä, että Rogonin – La Torren-laki oli ottanut laista selkeitä vaikutteita. Falcone ei tehnyt yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa pelkästään Sisilian ja Yhdysvaltojen välisen huumekaupan takia, vaan hän pääsi samalla keräämään ensikäden tietoa RICO Act -lain soveltuvuudesta käytännössä. Tämän vuoksi hänellä oli syytä ylistää yhteistyön sujuvuutta Yhdysvaltojen kanssa. Yhdysvallat sai puolestaan Falconelta tärkeää virka-apua taistelussaan Euroopasta saapuvia huumeita vastaan.²³⁵

Ranskalaisen järjestäytyneen rikollisuuden väistyttyä kansainvälisestä herooinikaupasta, tilalle tulivat sisilialaiset mafiosot, jotka pyrkivät hankkimaan huumeiden raaka-aineet suoraan viljelijöiltä ja myös toimittamaan valmiit tuotteet mahdollisimman vähän

---

²³² Padovani & Falcone 1991, 154-156.

²³³ Dickie 2011, 262-265.

²³⁴ Jacobs 2006 1-5.

²³⁵ Padovani & Falcone 1991, 162.

välikäsiä käyttäen Yhdysvaltoihin.²³⁶ Heroiiniin tarvittava raaka morfiini tuotiin Thaimaasta Sisiliaan jalostettavaksi. Valmiin tuotteen tuottajahinta oli noin 13 000 dollaria kilolta, mutta kun tuote myytiin Yhdysvaltoihin, sen kilohinnaksi saatiin 120 000–130 000 dollaria, joten voittomarginaali jäi todella suureksi.²³⁷ 1970- ja 1980-lukujen herooinikauppaa Italian ja Yhdysvaltojen Cosa Nostran välillä kutsuttiin viranomaisten piirissä nimellä ”*Pizza Connection*”. Myös Falcone oli mukana kyseisissä tutkimuksissa. Viranomaiset onnistuivat selvittämään 33 miljoonan dollarin kierrätyksen, joka oli vain murto-osa todellisen kaupan loppusummasta. Tutkimukset olivat kuitenkin askel kohti suurempaa kokonaisuutta.²³⁸ Työn tuloksena selvisi muun muassa se, että monet italialaisomistuksessa Yhdysvalloissa olevista pizzerioista myivät ja välittivät pizzojen ohella valtavia määriä Sisiliasta tuotua heroiniä.²³⁹

Italialaisen mafian kannalta myös Espanja oli alueena Falconen tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen kohde, sillä maa toimi sijaintinsa vuoksi porttina Amerikan huumekauppaan. Espanja oli mafiaa koskevan lainsäädännön osalta huomattavasti Italiaa perässä, joten juridiset riskit liiketoiminnalle ja rahanpesulle olivat paljon pienemmät kuin Italiassa.²⁴⁰ Lisäksi Espanjan eteläosassa sijaitsevan brittiläisen Gibraltarin saaren veroparatiisi tarjosi houkuttelevan kohteen mafian omistamille pöytälaatikkoyrityksille, joiden todelliset omistajat jäivät nimettömiksi.²⁴¹

Houkuttelevia veroparatiiseja löytyi myös muun muassa Caymansaarilta, Bahamalta, Naurulta, Hollannista, Lontoosta, Luxemburgista, San Marinosta ja Vatikaanista. Veroparatiiseissa toimi satoja pankkeja, ja osassa niistä saattoi jopa perustaa kokonaisen pankin ilman suurempaa byrokratiaa. Myöskään tilinpäätöstä, toimintakertomusta ja nimitettyä toimitusjohtajaa ei useinkaan vaadittu. Yhteenvetona voidaan todeta, että mafian offshore-toiminnan kulmakivet olivat kevyt verotus ja pankkialaisuuden vaaliminen.²⁴² Lisäksi mafian hallinnassa olleet saman alan yritykset saattoivat perustaa yhteenliittymän eli trustin, joka pystyi muodostamaan alueellisen monopolin ja näin hyötymään ylisuurista kuluttajahinnoista.²⁴³ Mafiajärjestöt kykenivät hankkimaan itselleen myös holding-rahoitusyhtiöitä, jotka investoivat vaikeuksissa oleviin yrityksiin

---

²³⁶ Lupo 2009, 241-242.

²³⁷ Bolzoni 2008, 47-48.

²³⁸ Grasso & Bellavia 2011, 82-83.

²³⁹ Dickie 2004, 382.

²⁴⁰ Forgione 2009, 94-95.

²⁴¹ Grasso & Bellavia 2011, 54.

²⁴² Grasso & Bellavia 2011, 132-133, 140.

²⁴³ Grasso & Bellavia 2011, 85.

ja valtasivat ne, jolloin niitä voitiin käyttää rahanpesuun.²⁴⁴ Falconen mukaan edellä mainitut rahanpesumetodit olivat tutkimusten kannalta erityisen hankalia, sillä rahanpesuprosessit olivat usein monivaiheisia, jonka vuoksi rikostutkinnalle tuli helposti juridisia esteitä.²⁴⁵

1980-luvun puolessavälissä sisilialaisilla oli lähes täysi valta-asema Yhdysvaltojen heroini-kaupassa. Miksi sitten 1990-luvulle tultaessa heidän osuutensa oli kutistunut viiteen prosenttiin? Tämä johtui erityisesti siitä, että corleonelaiset keskittyivät sotimaan muita mafiaperheitä ja valtiota vastaan, jättäen liiketoiminnan harjoittamisen toissijaiseksi asiaksi. Huomionarvoista Falconen huumekauppaa koskevissa mielipiteissä oli se, että hän ei maininnut mitään huumeiden aiheuttamista terveydellisistä ja sosiaalisista haitoista yhteiskunnassa. Hän keskittyi luonnehdinnoissaan lähinnä huumekaupan juridisiin ja etenkin taloudellisiin vaikutuksiin.²⁴⁶ Tämä seikka johtui todennäköisesti siitä, että hän halusi käsitellä aihetta puhtaasti omasta ammatillisesta näkökulmastaan, jättäen muut lieveilmiöt muiden alojen asiantuntijoiden arvioitaviksi.

Falconen mukaan 1970-luvun lopussa Sisiliassa kohistiin valtavista huume-eristä, jotka kulkivat saarelta Yhdysvaltoihin. Mikäli tällaista toimintaa todella harjoitettiin, oli siitä Falconen mielestä pakko löytyä jälkiä sisilialaisissa pankeissa. 1980-luvulla italialainen pankkisektori joutui poikkeuksellisen huolellisen tarkastelun kohteeksi. Tutkinnanalaista aineistoa tuli valtavasti. Ne mahdollistivat empiirisen näytön oikeustapauksissa, jotka koskivat rahanpesua. Falcone koki tämän seikan todella tärkeäksi, koska konkreettinen näyttö mahdollisti pitävämpien tuomioiden langettamisen.²⁴⁷

Jotta Falconen työtä mafian rahanpesun estämiseksi voitaisiin paremmin ymmärtää, keskityn analysoimaan rahanpesua, sen vaikutuksia ja torjuntaa. Rahanpesun avulla laittomasti hankitut pääomat pyrittiin kätkemään laillisen rahoitusjärjestelmän sisään.²⁴⁸ Kriminologi Ernesto Savonan mukaan mafian toiminta laillisilla markkinoilla oli riskittömämpää ja jopa tuottavampaa, koska rahanansaintamahdollisuudet olivat

---

²⁴⁴ Grasso & Bellavia 2011, 169.

²⁴⁵ Padovani & Falcone 1991, 158-160.

²⁴⁶ Padovani & Falcone 1991, 156-158.

²⁴⁷ Padovani & Falcone 1991, 53.

²⁴⁸ Grasso & Bellavia 2011, 271.

huomattavasti laajemmat kuin mafian perinteisesti suosimissa liiketoimintamalleissa.²⁴⁹ Rahanpesuprosessi voitiin jakaa kolmeen vaiheeseen: Ensimmäisessä vaiheessa laittomasti hankittu raha sijoitettiin pankkeihin tai rahoitusyhtiöihin summien muuttamiseksi pankkitilin saldoksi. Toisessa vaiheessa likaisen rahan reitti ja alkuperä pyrittiin peittämään tekemällä lukuisia tilisiirtoja ja muuttamalla rahat välillä käteiseksi rahaksi. Kolmannessa vaiheessa rahat sijoitettiin osaksi tervettä talousjärjestelmää, kuten laillisiin liikeyrityksiin.²⁵⁰ Juuri näiden vaiheiden vuoksi Falcone koki rahanpesututkimukset hyvin haastaviksi.²⁵¹

Italialaisten pankkien tekemät rahanpesuun liittyneet ilmiannot olivat 1990-luvulla vielä melko harvalukuisia. Lisäksi suurimpien käteissummien vapaata siirtelyä oli jo hieman rajoitettu ja pankeilla oli ilmoitusvelvollisuus asiakkaidensa rahanpesuun viittavasta käyttäytymisestä. Ongelmana oli vain käytännön vakiinnuttaminen italialaisissa pankeissa. Rahanpesu mainittiin Italian laissa, ensi kertaa vuonna 1978, jolloin mafialla oli jo vakaat rahanpesukanavat käytössään. Laki koski kidnappausrahoja, joten sen käytännön soveltuvuus normaaliin rahanpesuun liittyvissä oikeustapauksissa oli heikko.²⁵²

1990-luvulla varsinaisen rahanpesutuomion aikaansaaminen oli muiden EU-maiden tavoin melko monimutkaista, sillä tuomion langettamiseksi useiden raskauttavien seikkojen tuli toteutua. Keskeisimpiä niistä olivat rikollisen toiminnan tuloksena syntynyt pääoma, rahanpesijän tietoisuus toimintansa rikollisuudesta ja toiminta rahasummien piilottelemiseksi ja naamioimiseksi uudelleen investointia varten.²⁵³ Tuolloin lainsäädäntö ei kuitenkaan tarjonnut mitään käytännön keinoja rikollisen toiminnan vähentämiseksi. 1990-luvulla tehokkain tapa rahanpesun kitkemiseksi oli mafioson omaisuuden takavarikointi. Ongelmana oli kuitenkin omaisuuden löytäminen, sillä omaisuus ei aina ollut välttämättä syytetyn nimissä. Tämän vuoksi takavarikoidun omaisuuden osuus jäi vuosien saatossa suhteellisen pieneksi.²⁵⁴ Toiminta oli kuitenkin ollut Sisilian alueella sen verran tehokasta, että 1990-luvun takavarikoinnit ajoivat useita mafiaperheitä vararikon partaalle. Perheet joutuivat karsimaan kaikista

---

²⁴⁹ Savona 2012, 16.

²⁵⁰ Grasso & Bellavia 2011, 9-13.

²⁵¹ Padovani & Falcone 1991, 158-160.

²⁵² Grasso & Bellavia 2011, 29, 276-279.

²⁵³ Jamieson 2000, 117.

²⁵⁴ Grasso & Bellavia 2011, 29.

kuluistaan, joihin lukeutui muun muassa vankilassa olleiden jäsenten perheiden taloudellinen avustaminen.²⁵⁵

Monia niin sanottuja äkkirikastumisia selitettiin rahapelivoitoilla, jotka Italiassa maksettiin käteisellä.²⁵⁶ 1990-luvulla maailmalle oli jo syntynyt uusia ”sivistyneen” mafian ilmiöitä. Bankitalian julkaiseman raportin mukaan rikollisjärjestöjen edustajat pääsivät rahanpesun kautta istumaan suurten yritysten hallituksiin ja saivat siten havittelemaansa yhteiskunnallista ja taloudellista valtaa. Tämä oli myös Cosa Nostran tavoite.²⁵⁷ Falcone oli asiasta hyvin huolissaan ja korosti, että valtion tuli olla talouspoliittisissa päätöksissään erityisen ennakoiva ja huolellinen, jotta mafiosot eivät olisi saaneet lisää taloudellista valtaa Italiassa.²⁵⁸

Rahanpesun mahdollistivat niin sanotut valkokaulusrikolliset, jotka olivat korkeasti koulutettuja ja toimivat yleensä liikemiehinä, kirjanpitäjinä tai lakimiehinä. Heidän kauttaan mafia sai yhteyden vaikutusvaltaisiin henkilöihin, jalansijan laillisiin yrityksiin, ja se pääsi käsiksi liiketoimintaa helpottaviin tietoihin. Jokaiselta löytyi omalta alaltaan erikoisosaamista, kuten kansainvälisen- tai EU-lainsäädännön asiantuntemusta, mikä saattoi auttaa mafian ulkomaista liiketoimintaa. Valkokaulusrikolliset pystyivät toimimaan yhtä aikaa sekä valtion että mafian hyväksi, valiten itse tuottavimmat ja turvallisimmat projektit. Viranomaisten kannalta olikin tärkeää pyrkiä selvittämään rahavirtojen ja summien ohella rahanpesijävälikäsiä todellinen henkilöllisyys, jotta rahanpesuväylät olisivat umpeutuneet.²⁵⁹ Valkokaulusrikollisuuden haittana oli myös se, että se antoi rehellisille ammatinharjoittajille helposti rikollisen vaikutelman varsinkin hankalissa ja epäselvissä oikeustapauksissa, joissa liikuttiin laillisuuden ja eettisyyden rajamailla. Esimerkiksi erityisesti mafiaoikeudenkäynneissä puolustuksen hyväksi työskentelevä lakimies saattoi saada helposti rikollisen leiman pelkästään sen vuoksi, että hänellä oli asiakassuhde mafioson kanssa. Olettama johtui muun muassa siitä, että mafiosojen lakimiehet kykenivät toimimaan viestinviejinä järjestön hyväksi ja jopa antamaan lakifirmojensa tiloja mafiosojen käyttöön, jotta he olisivat voineet hoitaa liiketoimintaansa valvonnan ulottumattomissa. Lisäksi Italiassa puolustusasianajaja

---

²⁵⁵ Paoli 2008, 23.

²⁵⁶ Grasso & Bellavia 2011, 86, 128-131.

²⁵⁷ Grasso & Bellavia 2011, 19.

²⁵⁸ Padovani & Falcone 1991, 163-164.

²⁵⁹ Grasso & Bellavia 2011, 222-227, 238.

pystyi edustamaan samassa oikeudenkäynnissä useita syytettyjä yhtä aikaa, jolloin syytettyjen puolustuksen argumentointi oli tavallista yhdenmukaisempi.²⁶⁰

Rahanpesun torjumiseksi Falcone ehdotti yhdenmukaista kansainvälistä lainsäädäntöä ja valtioiden välistä yhteistyötä. Falcone korosti omaa panostaan näiden suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Hän oli ollut uransa aikana rahanpesuun liittyen onnistuneessa yhteistyössä muun muassa Yhdysvaltojen, Sveitsin, Saksan, Ison-Britannian, Espanjan ja Ranskan oikeusviranomaisten kanssa. Sen sijaan hän kertoi yhteistyön Thaimaan, Egyptin ja Israelin viranomaisten kanssa olleen hyvin vaivalloista. Italian prosessioikeus asetti tutkimuksille kuuden kuukauden aikarajan, joka ei useinkaan riittänyt kaiken tarvittavan selvitystyön tekemiseen. Lisäksi epäillylle tuli kertoa, että hänen pankkitilinsä olivat valvonnan alaisina, jolloin epäilty lopetti rahanpesun tutkinnanalaisilla tileillä. Rahanpesun kauttakulkupaikoista oli ollut olemassa useita teorioita, joista osa saattoi aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia laillisille markkinoille. Italialaisessa mediassa rahanpesusta syytettiin monesti Pohjois-Italiassa sijaitsevia sijoitusyhtiöitä, vaikka niiden osuutta rikolliseen toimintaan ei oltu voitu todistaa. Julkiset syytökset johtivat kuitenkin kyseisten yhtiöiden liikevaihdon alenemiseen asiakasmäärien huvettua. Rahanpesua ei voitu kuitenkaan pitää vain sisäpoliittisena ongelmana, vaan pesty raha saattoi kiertää useiden maiden kautta, ennen kuin se saapui haluttuun kohteeseensa. Rahan kulku kesti usein monia vuosia ja summat jakaantuivat yleensä pienempiin eriin, jolloin tutkimuksista tuli entistä monimutkaisempia.²⁶¹ Rahanpesun estäminen edellytti yksittäisten maiden ja EU:n lainsäädännön tiukentamista rahanpesua koskien ja entistä avoimempaa yhteistyötä, jotta valtiot kykenivät pääsemään käsiksi rikollisten ulkomailla sijaitsevaan omaisuuteen.²⁶²

1990-luvulla Italiassa ryhdyttiin aiempaa voimakkaampiin toimiin rahanpesun kitkemiseksi. Esimerkiksi vuonna 1991 säädettiin laki pankkitilirekisterien perustamisesta. Falconen suurena lainsäädännöllisenä tavoitteena oli tehdä pankkijärjestelmästä läpinäkyvä, jotta pääomien seuraaminen olisi ollut helpompaa. Tämä lakiuudistus²⁶³ ei kuitenkaan onnistunut täysin.²⁶⁴ 1990-luvulla myös kansainvälinen yhteisö rupesi vähitellen reagoimaan järjestäytyneen rikollisuuden

---

²⁶⁰ Nelen & Lankhorst 2008, 130-134.

²⁶¹ Padovani & Falcone 1991, 159-162.

²⁶² Grasso & Bellavia 2011, 269-273.

²⁶³ Laki tuli voimaan vuonna 2008, jolloin se oli jo vanhentunut internetissä liikkuvien pääomien vuoksi.

²⁶⁴ Forgione 2009, 36.

uhkaan, jonka tuloksena kehiteltiin toimintasuunnitelmaa, joka toimisi kaikille valtioille eräänlaisena ohjeistuksena järjestäytyneen rikollisuuden ja rahanpesun torjumiselle. Erityisesti Eurooppaa koskevan toimintasuunnitelman tavoitteena oli laittomien pääomien jäljitys ja takavarikointi ja oikeuden tuomioiden lainvoiman laajentaminen Euroopassa.²⁶⁵

Giovanni Falconen mukaan Cosa Nostran elinvoimaisuus perustui nopeaan mukautumiseen alati muuttuvassa maailmassa. Vaikka Cosa Nostra pysyikin perusarvoiltaan melko samankaltaisena vuosikymmenestä toiseen, se pyrki minkä tahansa liiketoimintaa harjoittavan yrityksen tavoin löytämään jatkuvasti uusia, riskittömiä mutta kannattavia tulonlähteitä tai kehittämään perinteisempien liiketoimien tuottavuutta. Tuottavuuden lisäys tiesi järjestön saamien tulojen kasvua, joista osa sijoitettiin takaisin liiketoiminnan kasvattamiseen. Tämän vuoksi erityisesti Cosa Nostran kansainvälisen liiketoiminnan tuottavuuden kasvu teki siitä aina vain vaarallisemman toimijan yhteiskunnan kannalta.²⁶⁶

Italialainen mafia oli saanut 1980- ja 1990-luvuilla jalansijaa myös taloudellisesti vakaasta Keski-Euroopasta, kuten Saksasta, sillä edes sen lainsäädäntö ei ollut riittävän tiukka rahanpesun estämiseksi. Maailman mafiajärjestöjen talousvastaavat olivat järjestäneet maassa useita omia huippukokouksiaan. Tämä oli hyvä varoittava esimerkki Cosa Nostran tulevaisuuden suunnitelmista, jonka myös Giovanni Falcone oli ennustanut. Hänen mukaansa menestyneet mafian edustajat eivät olleet enää tulevaisuudessa väkivaltaisia kiristäjiä, vaan liikemiehiä, joilla oli salkuissaan suurten kansainvälisten yritysten, kuten eurooppalaisten energiayhtiöiden osakkeita.²⁶⁷

Cosa Nostran rikastuminen oli käynnistynyt suojelurahasta, josta se oli edennyt 1970-luvulta alkaen huomattavasti tuottoisampaan heroïnikauppaan, joka toi mukanaan valtavasti kilpailua järjestön sisällä. Varsinkin Yhdysvaltojen ja Sisilian välinen jakeluverkosto oli erityisen hyvin organisoitu ja järjestöä rikastuttava kokonaisuus. Sota valtiota vastaan ja järjestön sisäinen valtakamppailu vaikeuttivat vakavasti liiketoimia, mutta järjestön onnistui muuttaa toimintaansa näkymättömämpään muotoon. Huumeista kerääntyneitä liikevoittoja sijoitettiin osaksi laillista talousjärjestelmää, jolloin likaisista pääomista tuli vaihteittain puhtaita. Falcone omistautui tämän prosessin

---

²⁶⁵ Borgers 2014, 27-28.

²⁶⁶ Padovani & Falcone 1991, 120-121.

²⁶⁷ Grasso & Bellavia 2011, 72-78.

tutkimiselle, jotta huumekaupan ja rahanpesun vaikutuksia oltaisiin voitu torjua. Pian Cosa Nostra kykeni joko valtamaan kokonaan tai ainakin osia merkittävistä italialaisista ja ulkomaisista yrityksistä ja yhtiöistä, jolloin järjestö saavutti samalla taloudellista vaikutusvaltaa yhteiskunnassa. Tämän seikan Falcone koki suureksi uhaksi Italian talouselämän kannalta. Kansainvälisen huumekaupan ja rahanpesun työtehtävät jaettiin tarkkaan. Valkokaulusrikollisuus oli tässä toiminnassa keskeisessä roolissa. Tarvittaessa myös ulkomaista asiantuntemusta tarvittiin. Rahanpesu levisi kaikkialle, missä valvonta oli heikkoa. Veroparatiisien tuomat mahdollisuudet olivat järjestölle tämän vuoksi erityisen houkuttelevia. Näiden tekijöiden vuoksi kansainvälisen yhteistyön määrää pyrittiin lisäämään. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Italian välinen yhteistyö tuotti tuloksia rahanpesun ja huumekaupan kitkemiseksi. Viranomaisten käytössä olleet valvontametodit kehittyivät melko nopeasti. Giovanni Falconen työpanos oli erityisesti rahanpesutapauksissa korvaamaton. Tämän vuoksi tietoisuus Italiassa rahanpesun seurauksista lisääntyi 1990-luvulla. Rahanpesusta langetettavien tuomioiden täytäntöönpano oli kuitenkin hidasta, koska lain edellyttämän riittävän näytön kokoaminen oli vaikeaa. Rikostutkintaa ja oikeudenkäyntien sujuvuutta olisi Falconen mukaan helpottanut kansainvälisen pankkijärjestelmän läpinäkyvyyden lisääminen, yhdenmukaisempi kansainvälinen lainsäädäntö ja eri maiden välisen yhteistyön tiivistäminen. Vaikka positiivista liikehdintää tähän suuntaan oli tapahtunut erityisesti Falconen viimeisinä elinvuosina, työ jäi kuitenkin kesken.

Lopuksi

Cosa Nostra eli kukoistuskauttaan 1960-luvulta 1990-luvun alkuun, jolloin myös sen valtiovastaisuus oli ylimmillään. Giovanni Falconen mukaan sen oli onnistunut soluttautua melko kiinteäksi osaksi sisilialaista yhteiskuntaa. Heikko hallinto ei pystynyt vastaamaan köyhän etelän tarpeisiin, minkä vuoksi mafiosot alkoivat täyttää valtatyhjiötä ja huolehtia siitä, että valtio säilyisi mafian kannalta voimattomana. Cosa Nostran tiukka käytösetiketti ja säännöt pyrkivät varmistamaan, että järjestön jäsenet eivät paljastaisi liiketoimintaa vaarantavia asioita. Cosa Nostran toiminnassa poikkeuksellista oli sen kyky selviytyä haasteellisista tilanteista ja muokata toimintaansa tarpeen vaatiessa, kuitenkin aina säilyttäen taloudellisen menestymisen tavoitteensa. Suojelurahan eli *pizzon* kerääminen oli Cosa Nostran liiketoiminnan perusta siitä saatavien säännöllisten tulojen vuoksi. Falcone havaitsi, että huumekaupasta ja rahanpesusta saadut valtaiset tuotot kasvattivat huomattavasti järjestön yhteiskunnallista ja taloudellista valtaa, jota sillä ei aiemmin ollut. Erityisesti

heroiinikauppa Yhdysvaltoihin oli tuottoisaa. Järjestön toiminta vaikutti kaikkien sisilialaisten arkeen ja taloustilanteeseen joko suoraan tai välillisesti. Cosa Nostran valta Sisiliassa oli Falconen mukaan monitasoista, joista suurin osa oli näkymätöntä. Vallan näkyvät esimerkit, kuten väkivalta ja murhat, olivat järjestön keino osoittaa voimansa ja seuraukset, mikäli joku ei suostunut sen vaatimuksiin. Tämä korostui varsinkin 1980-luvulla corleonelaisten päästyä järjestön huipulle. Järjestön johtajuus oli kuitenkin vaatinut kaikkien aikojen verisimmän mafiasodan Italian historiassa ja lukuisia valtion virkamiehiin kohdistuneita murhia. Nämä laajasti huomiota herättäneet murhat jatkuivat aina 1990-luvun alkuun asti, kunnes järjestön johtaja Salvatore Riina saatiin kiinni vuonna 1993.

Mafian olemassaolo myönnettiin valtion taholta vasta 1970-luvun lopussa ja se pysyi sen jälkeenkin kiistanalaisena ilmiönä italialaisessa politiikassa. Varsinainen *antimafia*-työ ei olisi kuitenkaan edennyt ilman asialle omistautuneita yksittäisiä poliiseja ja tuomareita, jotka omistautuivat ammatilleen sen vaaroista huolimatta. Falcone piti mafiosojen vastustamista ja virkamiehiin kohdistuneita murhia ymmärrettävänä vastauksena *antimafia*-työhön. Tämä osoitti, että Falconella oli kykyä asettua mafioson asemaan ja tulkita asioita hänen näkökulmastaan. Tommaso Buscettan tekemät Cosa Nostraa koskeneet paljastukset auttoivat ymmärtämään, että kyseessä oli todellinen rikollisjärjestö, jolla oli oma logiikkansa ja hierarkkinen rakenteensa. Järjestöä vastaan ei voinut toimia, mikäli ei ymmärtänyt sen tavoitteita ja kulttuuria. Buscettan avulla Giovanni Falconen oli onnistunut osoittaa nämä asiat todeksi. Marcelle Padovanin toimittamasta kirjasta huokui Falconen halu tehdä Italian lainsäädännöstä mafian kannalta ankarampi ja yksikertaisempi soveltaa, jotta valtiolla olisi ollut toimivia välineitä *antimafia*-työssä. Samalla hän teki selväksi, että hän myös kunnioitti kuulustelemissaan mafiosoja ja heidän oikeuksiaan, koska nämä olivat uskaltaneet paljastamaan järjestön salaisuuksia ja olivat yhdenvertaisia lain edessä. Tämä seikka Falconen henkilöä tutkittaessa jää usein huomioimatta, sillä hänet nähdään mafiaa käsittelevissä tutkimuksissa usein sankarillisena tuomarina, joka oli omistanut koko elämänsä mafian torjumiselle ja Italian valtion edun palvelemiselle. Erityisen tärkeää Falconen työssä oli se, että hän kehitti tehokkaita tutkimusmetodeita rahanpesua varten. Niiden ansiosta Cosa Nostran liiketoiminnan laajuus paljastui ja konkreettista todistusaineistoa syntyi. Viranomaisiin ja poliitikoihin kohdistuneet murhat olivat todistus siitä, että hänen työllään oli varsin haittaava vaikutus järjestön toimintaan.

Falconen mukaan Cosa Nostran ja valtion väliset voimasuhteet olivat jatkuvassa muutoksen tilassa. Falcone otti vahvasti kantaa poliitikkojen osuuteen järjestön toiminnassa, jotta italialaiset olisivat ymmärtäneet yhteistyöstä aiheutuneet vakavat seuraukset. Valtion ailahtellut mafiaa koskenut politiikka osoitti, että sille ei voinut antaa liikaa tilaa, sillä se johtaisi vain mafian uuteen vahvistumiseen. Falcone koki tämän seikan vaikeaksi ongelmaksi, johon ei löytynyt helppoja ratkaisuja. Vaikka Cosa Nostralla oli suhteellisen paljon valtaa valtiossa, ei se kuitenkaan muodostanut varjovaltiota, koska sen toiminta ei kattanut riittävän suurta enemmistöä Italian poliittisesta ja byrokraattisesta kentästä. Falconen mukaan Cosa Nostran tavoitteet perustuivat aina viimekädessä taloudellisen menestymisen takaamiseen, jossa valtio virkamiehineen toimii vain välttämättömänä osana. Tämä havainto oli todella merkittävä, sillä sen avulla Cosa Nostran toiminnan motiiveja oli helpompi ymmärtää.

Viranomaisten ja poliitikkojen yhteistyöllä ja päättäväisyydellä mafiaa vastaan voitiin toimia menestyksekkäästi. Jotta tällä toiminnalla olisi jatkuvuutta, vaatisi se valtion palveluksessa olevilta henkilöiltä klientelismistä ja suorasta korruptiosta luopumista. Samalla kansainvälistä mafianvastaista yhteistyötä ja lainsäädäntöä tulisi tukea myös jatkossa. Cosa Nostra itsessään ei ollut uskollinen poliittisille puolueille tai ideologioille. Suhteiden luominen sille suosillisten yksittäisten poliitikkojen ja puolueiden kanssa oli tärkeintä. Mitä enemmän henkilöllä oli valtaa, sitä parempi. Järjestön poliittinen vaikutuspiiri ulottui merkittävästä paikallispoliitikoista aina pääministeritasolle asti. Nämä seikat olivat osasyynä siihen, miksi Falconen ja Borsellinon murhien jälkeen poliitikkojen puheet uusista tehokkaammista ja pysyvistä *antimafia*-toimista jäivät käytännössä vain puheiden tasolle. Tämä lisäsi kansalaisten ja etenkin sisilialaisten pessimististä suhtautumista poliitikkojen mafiaa koskeviin lupauksiin. Lainsäädäntöprosessin hitaudesta johtuen mafiaa koskeneiden lakien säätäminen tapahtui viiveellä, jolloin Cosa Nostra oli jo päässyt hyötymään laissa olleista aukoista. Lisäksi oikeusasteiden päällekkäisyys ja virkamiesten väliset mafiaa koskeneet linjaerot, heikensivät mafianvastaisen työn jatkuvuutta ja tehokkuutta.

Koska Cosa Nostran liiketoiminta muuttui näkymättömämpään muotoon 1990-luvulla, vaati se uusia tutkimusmetodeja ja entistä tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä. Tähän valtion olemassa olleet voimavarat eivät riittäneet. Falcone koki tarpeelliseksi uusien ja tehokkaampien mafianvastaisten toimien, hallintoelimien ja lakien käyttöönoton Italiassa ja myös ulkomailla. Huumeista kerääntyneitä liikevoittoja sijoitettiin osaksi

laillista talousjärjestelmää, jolloin likaisista pääomista tuli useiden vaiheiden jälkeen laillisia. Pian Cosa Nostralla oli riittävästi pääomia joko kokonaisten tai ainakin osittaisten merkittävien italialaisten ja ulkomaisten yritysten ja yhtiöiden valtaukseseen. Tämän toiminnan ansiosta järjestö saavutti paljon taloudellista vaikutusvaltaa yhteiskunnassa ja myös ulkomailla. Valkokaulusrikollisuus oli tässä toiminnassa keskeisessä roolissa, koska Cosa Nostra tarvitsi yritysten johtokuntiin edustajikseen näennäisesti hyvämaineisia ammattilaisia, joilla ei ollut rikosrekisteriä tai todettuja yhteyksiä mafiaan. Tarvittaessa myös ulkomaista asiantuntemusta käytettiin. Järjestön rahanpesu levisi nopeasti kaikkialle, missä valvonta oli lähes olematonta. Erityisesti ulkomaiset veroparatiisit olivat tämän vuoksi houkuttelevia kohteita, missä lainsäädännön ja valvonnan alhainen taso mahdollistivat tehokkaan rahanpesun. Koska ongelman laajuus ja seuraukset ymmärrettiin vasta 1990-luvulla, kansainvälisen yhteistyön määrää pyrittiin lisäämään jälkijunassa.

Italia oli kuitenkin tässä politiikassa yksi tärkeimmistä Eurooppalaisista suunnannäyttäjistä. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Italian välinen yhteistyö, jossa Falcone oli keskeisessä roolissa 1980-luvulla, tuotti tuloksia rahanpesun ja huumekaupan kitkemiseksi. Viranomaisten käytössä olleet valvontametodit kehittyivät melko nopeasti, vaikka niiden laajempi kansainvälinen käyttöönotto oli hidasta. Falconen työpanos 1980-luvulla oli erityisesti rahanpesun kitkemisessä korvaamaton, jonka ansiosta tietoisuus rahanpesun seurauksista lisääntyi 1990-luvulla. Rahanpesusta langetettavien tuomioiden täytäntöönpano oli kuitenkin hidasta, koska lain edellyttämän riittävän näytön kokoaminen oli vaikeaa. Lisäksi sallittu tutkinta-aika oli lyhyt. Cosa Nostran rahanpesun juridiset, institutionaaliset ja kansainväliset ongelmat olivat osoittaneet, että rikostutkintaa ja oikeudenkäyntien sujuvuutta olisi helpottanut kansainvälisen pankkijärjestelmän läpinäkyvyyden lisääminen, yhdenmukaisempi kansainvälinen lainsäädäntö ja eri maiden välisen yhteistyön ja tiedottamisen tiivistäminen. Nämä seikat olivat myös Falconen mainitsemia päämääriä Padovanin toimittamassa kirjassa. Teosta voidaan pitää eräänlaisena herättelevänä hätähuutona italialaisille. Rivien välistä voidaan tulkita, että Falcone vaati valtion edustajien tekemän Cosa Nostralle ja varsinkin sen suorittamalle rahanpesulle nopeasti tarvittavia juridisia ja rakenteellisia muutoksia. Teos antaa melko kattavan kuvan Falconen urasta ja tavoitteista *antimafia*-työn parissa sekä valtion ja Cosa Nostran ongelmallisesta suhteesta. Kirjasta ei löytynyt merkittäviä näkemyseroja suhteessa käyttämäni tutkimuskirjallisuuteen. Teos oli selkeästi laadittu laajan lukijakunnan luettavaksi, ja se

pyrki esittelemään mafiaa ilmiönä mahdollisimman selkeästi ja monipuolisesti. Tällöin esimerkiksi Cosa Nostran paikallisvaikutuksien analyysi jää jonkin verran taka-alalle. Lisäksi Falcone ei pohtinut syvällisemmin valtion juridisten instituutioiden ja lainsäädäntöprosessien ongelmakohtia, joista olisi voitu saada mahdollisia vaihtoehtoisia käytännön ratkaisuja mafianvastaiseen työhön. Näistä puutteista huolimatta Falconen ja muiden mafiatuomareiden työ toimii edelleen inspiraationa lukuisille *antimafia*-työn tekijöille. Lisätutkimusta tarvitaan ainakin mafiakulttuurin ehkäisyyn liittyen. Esimerkiksi, miten koulutuksen määrä ja laatu vaikuttavat yhteiskunnan asenteisiin mafiaa kohtaan? Lisäksi valtion virkamiesten ja poliitikkojen välisten mafiaa koskeneiden näkemyserojen syvempi analyysi olisi tarpeellista. *Antimafia*-työ ja sen lieveilmiöiden kontrollointi sekä valtiollisella että kansainvälisellä tasolla jäi vielä kesken 1990-luvulla. Vaikka työmäärä vaikutti loputtomalta ja välillä lannistavaltakin, *antimafia*-työntekijöiden oli hyvä pitää mielessään tähän liittynyt Falconen toteamus: ”*Aina voi tehdä jotakin.*”

Lähteet:

1. Alkuperäisaineisto

Padovani, Marcelle & Giovanni Falcone: *Giovanni Falcone - Cosa Nostra - tuomari ja kunnian miehet*. (Alkuteos: Cose di Cosa Nostra (1991). Suom. Pirjo Jormanainen, Terhi Konttinen, Anna Holmqvist, Kirsi Rasimus, Jukka Hämäläinen, Riikkaleena Soini, Anja-Riitta Haavisto, Kirsi Valonen, Laura Karikoski, Anna Sorkkala, Kari Auranen & Kim Stenvall). Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1995.

2. Aikalaiskirjallisuus

Bolzoni, Attilio: *White Shotgun - The Sicilian Mafia in Their Own Words*. (Original title: Parole d'onore (2008). Translated by Shaun Whiteside). Pan Macmillian, United Kingdom, Basingstoke and Oxford 2013.

3. Tutkimuskirjallisuus

Abbate, Lirio: *Mafian naiset*. (Alkuteos: Fimmine ribelli. Come le donne salveranno il paese dalla 'ndrangheta (2013). Suom. Taru Nyström). Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 2014.

Behan, Tom: *Defiance : the story of one man who stood up to the Sicilian mafia*. I.B. Tauris & Co Ltd, London 2008.

Blok, Anton: Reflections on the Sicilian Mafia: Peripheries and Their Impact on Centres. *Organized Crime: Culture, Markets and Policies*. Ed. Dina Siegel & Hans Nelen. Springer, New York 2008.

Bolzoni, Attilio & D'Avanzo, Giuseppe: *The Boss of Bosses – the Life of the Infamous Totò Riina, Dreaded Head of the Sicilian Mafia* (2007). (Original title: *Il capo dei capi. Vita e carriera criminale di Totò Riina* (2007) Trans. Shaun Whiteside). Orion Publishing Group Ltd, London 2015.

Borgers, Matthias J.: Confiscation of the Proceeds of Crime: The European Union Framework. *Dirty assets: emerging issues in the regulation of criminal and terrorist assets*. Ed. Colin King & Clive Walker. Ashgate Pub. Ltd, Surrey 2014, 27–28.

Briquet, Jean-Louis: Organized crime, politics and the judiciary in post-war Italy. *Organized Crime and the Challenge to Democracy*. Ed. Allum, Felia & Siebert, Renate. Routledge, New York 2003, 191–193.

Calderoni, Francesco: Measuring the Presence of the Mafias in Italy. *Organized crime, corruption and crime prevention : essays in honor of Ernesto U. Savona*. Ed. Stefano Caneppele, Francesco Calderoni. Springer, New York 2014, 246–247.

Caneppele, Stefano & Martocchia, Sara: Italian Mafias, Public Works in Southern Italy. *Organized crime, corruption and crime prevention : essays in honor of Ernesto U. Savona*. Ed. Stefano Caneppele, Francesco Calderoni. Springer, New York 2014, 295.

Cawthorne, Nigel & Colin: *The Mammoth Book of the Mafia*. Constable & Robinson Ltd, United Kingdom, London 2009.

Colajanni, Napoleone: *Mafian saari*. (Alkuteos: *Nel regano della mafia* (1900). Suom Riitta Dalmasso). Painosalama Oy, Turku 2011.

Dickie, John: *Cosa Nostra - Sisilian Mafian Historia*. (Alkuteos: *Cosa Nostra - A History of the Sicilian Mafia* (2004). Suom. Ruth Jakobson). Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2009.

Dickie, John: *Mafia Brotherhoods - Camorra, mafia, 'ndrangheta: the rise of the Honoured Societies* (2011). Hodder & Stoughton Ltd, United Kingdom, London 2012.

Dickie, John: *Mafia Republic - Italy's Criminal Curse: Cosa Nostra, Camorra and 'Ndrangheta from 1946 to the present* (2013). Hodder & Stoughton Ltd, United Kingdom, London 2014.

Doyle, Don Harrison: *Nations divided: America, Italy, and the Southern question*. University of Georgia Press, Athens, Georgia 2002.

Follain, John: *Viimeiset kummisedät - Mahtavan mafiaperheen nousu ja tuho*. (Alkuteos: *The Last Godfathers* (2008). Suom. Heikki Salojärvi). WS Bookwell Oy, Juva 2009.

Follain, John: *Vendetta - The Mafia, Judge Falcone, and the Quest for Justice*. Hodder & Stoughton Ltd, United Kingdom, London 2012.

Forgione, Francesco: *Mafia Export - Miten Cosa Nostra, Camorra ja 'Ndrangheta ovat valloittaneet maailman*. (Alkuteos: *Mafia Export* (2009). Suom. Taru Nyström). Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2011.

Ginsborg, Paul: *Italy and Its Discontents - Family, Civil Society, State 1980–2001*. Palgrave Macmillan, New York 2003.

Glenny, Misha: *McMafia. Matka kansainväliseen alamaailmaan*. (Alkuteos: *McMafia. Crime without Frontiers* (2008). Suom. Jouko Vanhanen). WS Bookwell, Porvoo 2008.

Grasso, Pietro & Bellavia, Enrico: *Mafian rahat ja miten ne pestään*. (Alkuteos: *Soldi sporchi. Come le mafie riciclano miliardi e inquinano l'economia mondiale* (2011). Suom. Taru Nyström). Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 2012.

Gunnarsson, Carina: *Cultural warfare and trust : fighting the mafia in Palermo*. Manchester University Press, Manchester 2008.

Jacobs, James B.: *Mobsters, unions, and feds : the Mafia and the American labor movement*. New York University Press, New York 2006.

Jamieson, Alison: *The antimafia: Italy's fight against organized crime*. Palgrave Macmillan, Basingstoke 2000.

Kalela, Jorma: The Challenge of Oral History – The Need to Rethink Source Criticism. Toim. Ollila, Anne: *Historical Perspectives on Memory*. Hakapaino Oy, Helsinki 1999, 140, 148.

Lupo, Salvatore: *History of the mafia* (2009). (Original title: *Storia della mafia* (1993) Trans. Anthony Shugaar). Columbia University Press, New York 2009.

Mény, Yves: *Government and Politics in Western Europe: Britain, France, Italy, Germany*. Oxford University Press, Oxford 1993.

Nelen, Hans & Lankhorst, Francien: Facilitating Organized Crime: The Role of Lawyers and Notaries. *Organized Crime: Culture, Markets and Policies*. Ed. Dina Siegel & Hans Nelen. Springer, New York 2008, 130–134.

Ollila, Anne: Introduction: History as Memory and Memory as History. Toim. Ollila, Anne: *Historical Perspectives on Memory*. Hakapaino Oy, Helsinki 1999, 11–13.

Pantaleone, Michele: *The Mafia an Politics*, (Original title: *Mafia e Politica* (1962). Translated by Chatto and Windus Ltd.). Chatto and Windus Ltd., London 1966.

Paoli, Letizia: *Mafia Brotherhoods: organized crime, Italian style*. Oxford University Press, New York 2003.

Paoli, Letizia: The Decline of the Italian Mafia. *Organized Crime: Culture, Markets and Policies*. Ed. Dina Siegel & Hans Nelen. Springer, New York 2008, 23–24.

Piva, Daniele: Anti-Mafia Forfeiture in the Italian System. *Dirty assets: emerging issues in the regulation of criminal and terrorist assets*. Ed. Colin King & Clive Walker. Ashgate Pub. Ltd, Surrey 2014, 71–75, 84.

Putnam, Robert: *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy* (1992). Princeton University Press, Chcester, West Sussex 1993.

Riccardi, Michele: When Criminals Invest in Businesses: Are We Looking in the Right Direction? An Exploratory Analysis of Companies Controlled by Mafias. *Organized crime, corruption and crime prevention : essays in honor of Ernesto U. Savona*. Ed. Stefano Caneppele, Francesco Calderoni. Springer, New York 2014, 201.

Saari, Ilkka: *Tauti nimeltä mafia*. Tammer-Paino Oy, Tampere 1992.

Sabetti, Filippo: *Search for Good Government: Understanding the Paradox of Italian Democracy*. McGill-Queen's University Press, Montreal 2000.

Savona, Ernesto U.: Italian Mafias' Asymmetries. *Traditional organized crime in the modern world: responses to socioeconomic change*. Ed. Dina Siegel & Henk van de Bunt. Springer, New York 2012, 16.

Schneider, Jane: *Reversible destiny : mafia, antimafia, and the struggle for Palermo*. University of California Press. Berkeley 2003.

Siebert, Renate: Mafia and anti-Mafia: the implications for everyday life (2003). *Organized Crime and the Challenge to Democracy*. Ed. Allum, Felia & Siebert, Renate. Routledge, New York 2003, 42.

Solivetti, Luigi M.: Old and New Criminality: Territory, Society and Immigration in Italy. *Organized crime, corruption and crime prevention : essays in honor of Ernesto U. Savona*. Ed. Stefano Caneppele, Francesco Calderoni. Springer, New York 2014, 107.

Varese, Federico: *Mafias on the move : how organized crime conquers new territories*. Princeton University Press, New Jersey 2011.

Vihavainen, Timo: Lähihistorian kirjoittamisen ongelmia. Toim. Soikkanen, Timo: *Lähihistoria – Teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia* (1995). Turun yliopisto, Turku 1995, 172–176.